

Omverdenen til norsk landbruk og matindustri

Rapport for 2024

Rapport nr. 2/2025

14.02.2025

Rapport: Omverdenen til norsk landbruk og matindustri

Dato: 14.02.2025

Ansvarlig: Christine Kleppe

Rapport-nr.: 2/2025

Forsidebilde: Oskar Puschmann

Forord

Landbruksdirektoratet gjør i denne rapporten rede for internasjonale rammevilkår som påvirker norsk landbruk og matindustri. Rapporten inneholder informasjon om produksjon, handel og prisutvikling for sentrale landbruksvarer. Vi presenterer tall og utviklingstrekk for korn og kraftfôr, melk og meieriprodukter, kjøtt og egg, frukt og grønt og for produksjonen i skogen. I tillegg beskriver vi utviklingen i norsk import og eksport av landbruksvarer.

Vi lager også rapportene «Markedsrapport» og «Økologisk rapport». De tre rapportene leveres som innspill til Landbruks- og matdepartementet (LMD) i forkant av jordbruksforhandlingene.

Rapportene er også skrevet for å gi alle interesserte innsikt i pris- og markedsutviklingen for jordbruksvarer, i Norge og på verdensmarkedet.

God lesning!

Eli Reistad

Innhold

Forord	2
Innhold	3
Sammendrag	4
1 Internasjonale rammebetingelser for jordbruksvarer	5
1.1 Økonomiske rammebetingelser	5
1.2 Handelspolitiske rammebetingelser	11
2 Utvikling i markedene for landbruksvarer	13
2.1 Korn og kraftfôrråvarer	13
2.2 Melk og meieriprodukter	20
2.3 Kjøtt	29
2.4 Egg	44
2.5 Poteter, grønnsaker, frukt og bær	48
2.6 Blomster og planter	54
2.7 Skog	55
3 Norsk import og eksport av jordbruksvarer	57
3.1 Import	58
3.2 Eksport	67
4 Vedlegg	70
Ordliste	72
Referanser	73

Sammendrag

Internasjonale matvarepriser lavere i 2024

Internasjonale matvarepriser var stort sett lavere i 2024 enn i 2023, men gjennom året økte prisene gradvis igjen. I januar 2025 gikk prisene på nytt ned.

Kronekursen var svak mot både dollar og euro, noe som bidro til høye importpriser på flere jordbruksvarer.

Både energipriser, fraktkostnader og gjødselpriser har stabilisert seg på et lavere nivå etter den kraftige økningen i forbindelse med Ukraina-krigen.

Økt import av mathvete

Global etterspørsel etter korn øker raskere enn produksjonen, slik at globale sluttlagre blir mindre.

Norsk import av mathvete gikk opp i 2024, grunnet lav kvalitet på den norske hveteavlingen.

Verdensmarkedsprisene har variert i løpet av året.

Fortsatt høye priser på melk

Global melkeproduksjon øker stabilt. Andelen som handles over landegrenser, er under 10 prosent.

Prisene økte for alle meieriprodukter i 2024 sammenlignet med hva de var i 2023. Prisen på smør økte til rekordhøyt nivå mot slutten av året.

Internasjonale kjøttpriser økte

I 2024 økte global kjøttproduksjon med 1,4 prosent, drevet av økt storfe- og kyllingproduksjon.

Verdenshandelen tok seg opp, og prisene steg med 8 prosent.

Framover forventes en moderat vekst i kjøttforbruket, primært drevet av økende konsum i utviklingsland.

Høye priser på egg internasjonalt

Omfanget av fugleinfluenza i EU har gått gradvis ned de siste par årene, men markedet har likevel vært stramt.

Prisen på egg i EU lå i store deler av 2024 under det rekordhøye nivået fra 2023, men i årets tre siste måneder passerte den prisene fra året før.

Importen av poteter gikk opp

Potetproduksjonen i EU økte med tre prosent i 2024, til tross for en vanskelig start på vekstsesongen.

Norsk import av potet doblet seg sammenlignet med 2023 på grunn dårlige norske avlinger, og importen var fordelt mellom flere opprinnelsesland enn normalt.

Blomsterimporten stabil

Importen av blomster og planter økte med ca. ett prosent målt i verdi, men sank med fire prosent målt i mengde fra 2023 til 2024.

Rekordhøye tømmerpriser

Høy etterspørsel i verdensmarkedet ga rekordhøye tømmerpriser i Norge i 2024, for andre året på rad.

Handelen med jordbruksvarer øker

Norsk import av jordbruksvarer økte i 2024, med 4,1 prosent målt i verdi og med 6,3 prosent i mengde.

Eksporten av jordbruksvarer økte med 4,8 prosent målt i mengde, men målt i verdi gikk den ned.

1 Internasjonale rammebetingelser for jordbruksvarer

Internasjonale matvarepriser var stort sett lavere i 2024 enn i 2023, men gjennom året økte prisene gradvis igjen. I januar 2025 gikk prisene på nytt ned.

Kronekursen var svak mot både dollar og euro, noe som bidro til høye importpriser på flere jordbruksvarer.

Både energipriser, fraktkostnader og gjødselpriser har stabilisert seg på et lavere nivå etter den kraftige økningen i forbindelse med Ukraina-krigen.

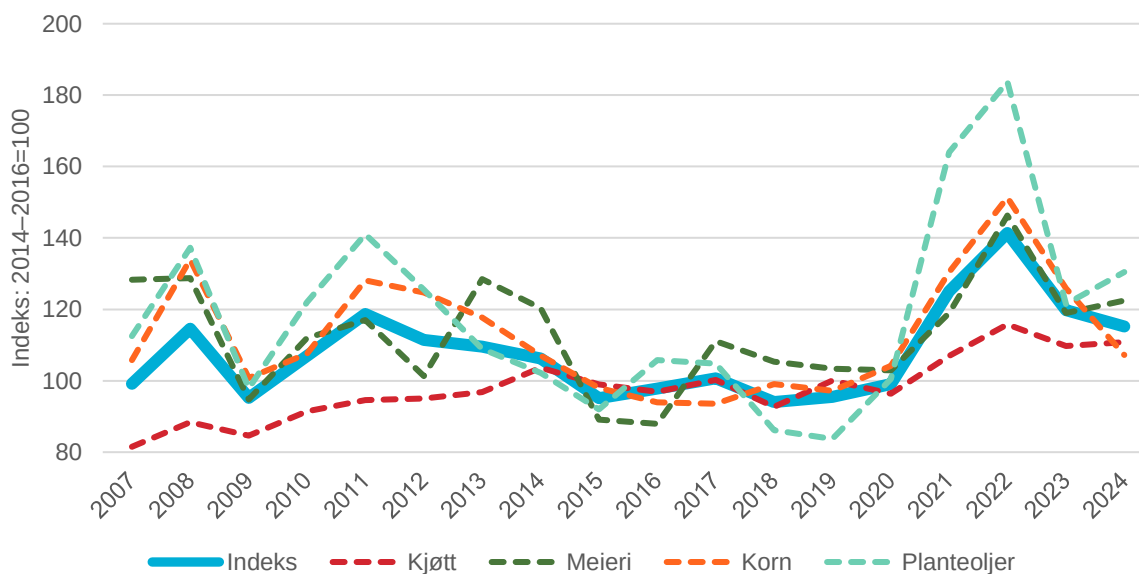
1.1 Økonomiske rammebetingelser

Det internasjonale markedet for matvarer påvirkes av utviklingen i verdensøkonomien. Ifølge analysebyrået Expana er det flere tegn til at det kan oppstå en global resesjon i 2025 (Mostoles, 2024). Hvis det skjer, er det sannsynlig at internasjonale råvarepriser vil begynne å synke.

Utviklingen i verdensmarkedet for matvarer har i økende grad blitt påvirket av framvoksende økonomier på 2000-tallet. Denne utviklingen er forventet å fortsette (OECD/FAO, 2024). Mens det tidligere var Kina som sto for de største endringene i det globale forbruket, forventer OECD og FAO i sin årlige rapport at India og Sørøst-Asia vil ha størst påvirkning i det kommende tiåret. Andre viktige trender i tiden framover er redusert befolkningsvekst, begrenset økonomisk vekst i etterkant av covid-19-pandemien og krigen i Ukraina, og mer stabile energipriser.

1.1.1 Internasjonale matvarepriser

Figur 1 viser utviklingen i globale matvarepriser per år fra 2007 til 2024, justert for inflasjon.

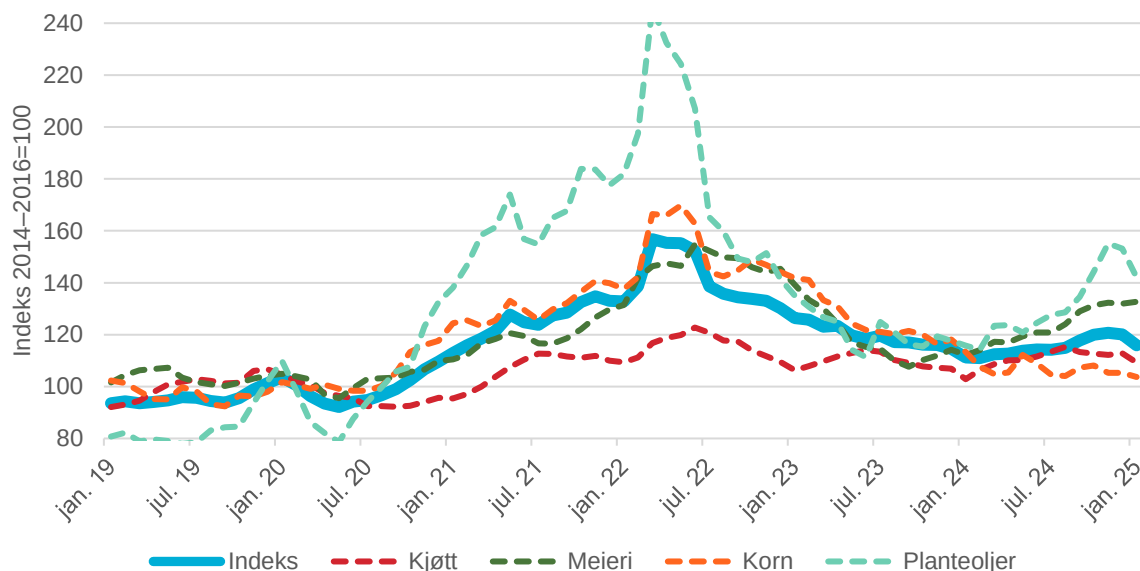

Figur 1 FAOs matvareprisindeks basert på årlige realpriser, 2007–2024. 2014–2016=100

Kilde: (FAO, 2025a)

I 2022 nådde matvareprisindeksen til FNs landbruksorganisasjon (FAO) det høyeste nivået som er registrert. Særlig planteoljer, men også korn- og meieriprodukter, økte kraftig i pris. I 2023 falt matvareprisene tilbake til et mer normalt nivå. I 2024 var indeksen i gjennomsnitt 3,8 prosent lavere enn året før, hovedsakelig på grunn av reduserte priser på korn.

Figur 2 viser prisutviklingen per måned fra januar 2019 til januar 2025.

Figur 2 FAOs matvareprisindeks (realpriser) per måned, januar 2019–januar 2025. 2014–2016=100

Kilde: (FAO, 2025a)

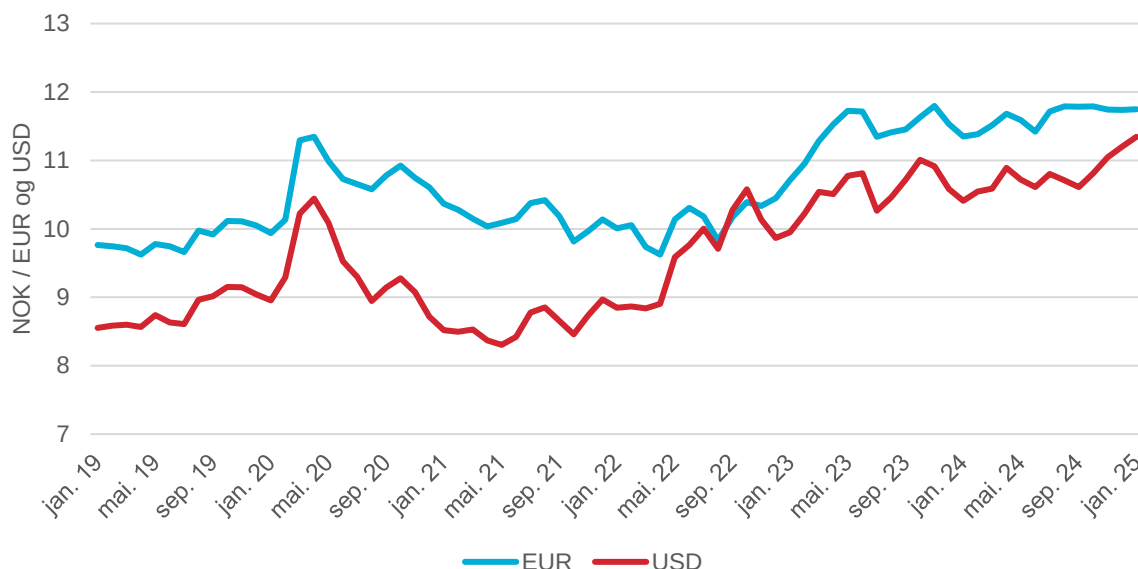
Toppen for internasjonale matvarepriser var i mars 2022, like etter at Russland invaderte Ukraina. Deretter hadde prisindeksen lenge en sakte nedadgående kurve. I mars 2024 snudde trenden, og prisene økte gradvis gjennom hele 2024. I november og desember 2024 var prisnivået det høyeste på 19 måneder (indeksverdi 120). I januar 2025 falt derimot prisindeksen igjen, til et nivå 4 prosent over samme tid i 2024.

1.1.2 Faktorer som påvirker matvareprisene

Prisene på landbruksvarer påvirkes av en rekke faktorer, blant annet priser på innsatsfaktorer som energi og mineralgjødsel. I tillegg påvirkes prisen på importerte landbruksvarer av kronekurs og fraktkostnader.

1.1.2.1 Valutakurser

Figur 3 viser kronekursens utvikling mot euro og dollar de siste seks årene.

Figur 3 Gjennomsnittlige valutakurser for euro og dollar mot norske kroner, januar 2019–januar 2025

Kilde: Norges Bank

Den norske krona har vært svak siden høsten 2022. I 2024 var kursen mot euro i gjennomsnitt 11,63 kroner, mens kursen mot amerikanske dollar var 10,74 kroner. Årsgjennomsnittet var 2 prosent høyere enn i 2023 for begge valutaer. I løpet av 2024 var kursen på det laveste i januar både mot euro (kr 11,35) og dollar (kr 10,41), mens toppen var i oktober for euro (kr 11,79) og desember for dollar (kr 11,20).

I januar 2025 styrket dollaren seg ytterligere, til 11,35 kroner. Den 13. januar var kursen på et tidspunkt 11,52 kroner, det femte sterkeste nivået noensinne. I starten av februar har truslene fra USA om straffetoll mot blant andre EU skapt ytterligere kurssvingninger.

Den sterke dollaren skyldes blant annet presidentvalget og lav arbeidsledighet i USA. Ekspertene forventer at veksten i USA forblir sterk framover, men det er stor usikkerhet i markedet (Hovland, 2025). Urolige økonomiske tider bidrar normalt til en svakere krone, mens en høy oljepris drar i motsatt retning.

En svak krone gjør det dyrere å kjøpe varer i utenlandsk valuta, samtidig som varer som er priset i norske kroner blir billigere å kjøpe på verdensmarkedet. Importvarer blir dyrere, noe som styrker tollvernet for norske produkter. De varene som Landbruksdirektoratet setter ned tollavgiftssatsen på, blir derimot lite påvirket av svingninger i valutakursene, ettersom valutakursen tas hensyn til når tollavgiftssatsene fastsettes.

1.1.2.2 Energipriser

Figur 4 viser utviklingen i prisen på Nordsjøolje siden 2019.

Figur 4 Ukentlige oljepriser (Europa Brent Spot FOB), januar 2019–januar 2025. Dollar per fat

Kilde: EIA

Oljeprisen har stor påvirkning på globale matvarepriser. Høye energipriser fører normalt til at det blir dyrere å produsere mat. Samtidig øker interessen for å bruke jordbruksvarer til å produsere biodrivstoff.

Da Russland invaderte Ukraina, passerte oljeprisen 100 dollar per fat for første gang på åtte år. I 2023 og 2024 stabiliserte oljeprisen seg rundt et mer normalt nivå. Verdensbanken spådde i oktober 2024 at oljeprisen ville gå ned i 2025, som følge av et forventet tilbudsoverskudd (Verdensbanken, 2024). Dersom geopolitiske spenninger skulle føre til redusert produksjon i enkelte områder, mente de at andre produsentland ville kunne tette gapet. Hittil i år har prisen ligget på omtrent samme nivå som fjoråret.

Prisen på naturgass påvirker også norske produsenter, både gjennom energikostnader og gjødselpriser (se avsnitt 1.1.2.4). I 2022 førte krigen i Ukraina til at gassprisen nådde rekordhøye nivåer, og Russland la kraftige restriksjoner på sin eksport. Som følge av dette kjøpte EU inn mer gass fra USA og Norge. I 2023 og 2024 lå prisen på mer normale nivåer.

Det internasjonale energibyrået (IEA) forventer at global etterspørsel etter naturgass vil øke i 2025 (IEA, 2025). Tilgangen er begrenset, og geopolitiske spenninger skaper usikkerhet. I starten av januar 2025 begynte gassprisen i Europa å øke forsiktig igjen etter at en transittavtale mellom Ukraina og Russland løp ut ved nyttår. Effektene er ikke forventet å bli veldig store, og i skrivende stund er virkningen på prisen begrenset.

1.1.2.3 Fraktkostnader

Figur 5 viser utviklingen i kostnader for frakt av korn og oljefrø med bulkskip de siste seks årene.

Figur 5 Indekserte dagspriser på frakt av korn og oljefrø med skip, januar 2019–januar 2024. 1.1.2013=100

Kilde: Det internasjonale kornrådet (IGC)

Pristoppen på bulkfrakt var høsten 2021, som følge av den globale logistikk-krisen i forbindelse med covid-19-pandemien. Stengte havner, mangel på skip og arbeidskraft og en plutselig vekst i etterspørselen førte til forsinkelser og kraftig økte priser. I starten av 2022 begynte prisene å falle, før de hadde en kortvarig oppgang igjen som følge av starten på krigen i Ukraina. På slutten av 2023 gikk fraktprisene opp på nytt, blant annet på grunn av houthi-angrepene fraktskip i Rødehavet.

I 2024 har fraktprisene vært mer stabile, og mot slutten av året begynte de å synke. Presidentskiftet i USA har imidlertid skapt frykt i enkelte kretser for at internasjonale fraktkostnader kan gå kraftig opp igjen (Expana, 2024). President Trump sin ambisjon om å øke tollene på importvarer – spesielt fra Kina – gjør at mange forventer at importører vil fylle opp beholdningene før dette eventuelt trer i kraft. Hittil har ikke dette blitt observert i markedet, men USAs framtidige handelspolitikk er fortsatt uavklart.

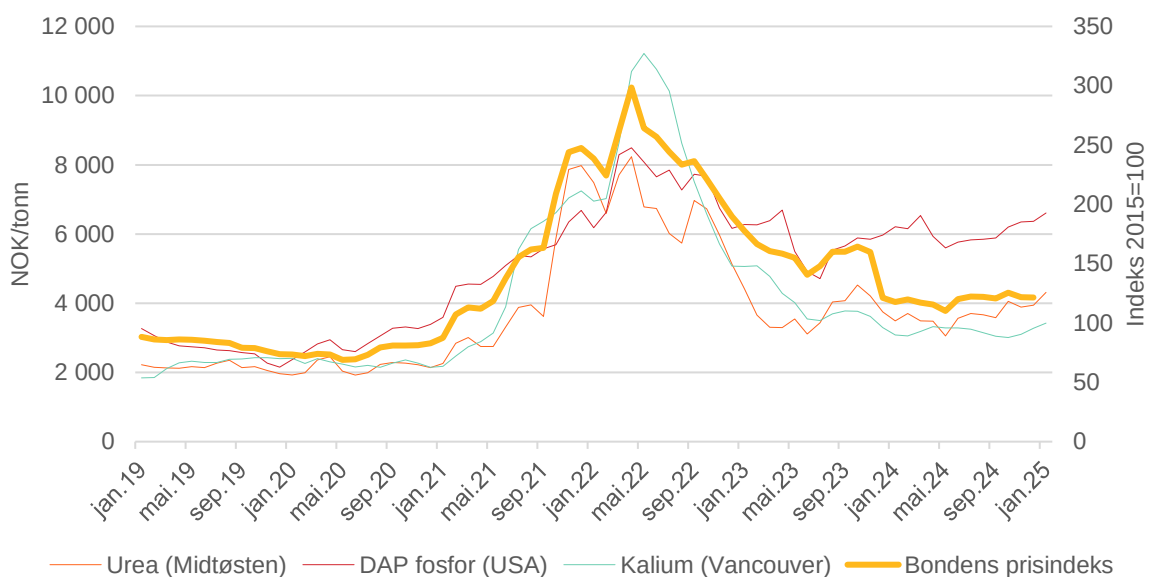
Fraktkostnadene har historisk fulgt sykluser der prisene går opp en kort periode, før de faller igjen og forblir lave i flere år. Ifølge FNs handelsorganisasjon er det mulig at kostnadene blir liggende på et varig høyere nivå framover. Dette skyldes blant annet at den globale skipsflåten skal oppfylle stadig strengere klimakrav i de kommende tiårene, noe som vil kreve massive investeringer. I tillegg er knutepunkter for sjøfrakt som Panamakanalen, Rødehavet og Suezkanalen i økende grad utsatt for konflikter og klimaendringer, noe som fører til at flere skip velger alternative ruter og at fraktkostnadene øker (UNCTAD, 2024b).

1.1.2.4 Gjødelspriser

Mineralgjødelse, også omtalt som kunstgjødelse er en viktig innsatsfaktor i planteproduksjon.

I Norge forhandler gjødelsgrossistene med Yara om innkjøpspriser på NPK-gjødelse (en blanding av nitrogen, fosfor og kalium). I juli 2024 ble Felleskjøpet og Yara enige om gjødselprisene i Norge for sesongen 2024–2025. Prisene gikk da ned med om lag 10 prosent (Mellemstrand, 2024).

Figur 6 viser indekstert utvikling i gjødselpriser siden 2019. Bondens prisindeks beregnes av Agri Analyse, basert på internasjonale priser fra Verdensbanken (Agri Analyse, 2025). Figuren viser også noen av råvareprisene som indeksen bygger på, omregnet til norske kroner. Internasjonale priser er brukt ettersom offisiell prisstatistikk for gjødelse i Norge ikke er tilgjengelig.

Figur 6 Internasjonale priser på mineralgjødelse, januar 2019–januar 2025. NOK per tonn og indeks 2015=100

Kilde: Agri Analyse og Verdensbanken

De viktigste faktorene som bestemmer prisen på mineralgjødelse, er prisen på energi og på viktige råvarer. Naturgass til å produsere ammoniakk utgjør den største kostnaden. Gjødselprisene var rekordhøye våren 2022, i etterkant av Russlands invasjon av Ukraina. Krigen førte til at prisen på naturgass i Europa økte kraftig. Samtidig ble tilgangen på viktige råvarer til gjødselproduksjonen kraftig redusert. Råvarer som nitrater, fosfor og kalium kommer i stor grad fra Russland, Kina og Hviterussland, som alle innførte eksportrestriksjoner i denne perioden. Økt etterspørsel etter gjødelse i etterkant av covid-19-pandemien bidro også til de høye prisene.

I 2023 gikk gjødselprisene betydelig ned igjen, som følge av reduserte energikostnader. I 2024 lå prisene stabilt rundt samme nivå. FAO har prognosert at det internasjonale gjødselmarkedet vil være stabilt i den nærmeste framtiden (FAO, 2024a). Det er relativt stabil tilgang globalt på både ammoniakk, fosfat og kalium. I februar 2025 kom det derimot nye signaler om at gjødelse kan bli dyrere framover, fordi gassprisene stiger (Niléhn, 2025).

I januar 2025 erklærte EU-kommisjonen at de vil innføre toll på mineralgjødelse fra Russland og Belarus (Brzezinski, 2025). Formålet er både å strupe en viktig inntektskilde for Russland, bli mer selvforsynt med gjødelse fra Europa, og unngå ytterligere prishopp på importert gjødelse for europeiske bønder. Tiltaket har imidlertid blitt møtt med kritikk. EUs viktigste bondeorganisasjon, Copa Copega, advarer om at det vil føre til økte kostnader for produsentene dersom europeiske gjødelsleverandører ikke klarer å øke produksjonen raskt nok til å erstatte importen. Samtidig har gjødselprodusentene i EU kritisert tiltaket for å være for svakt; russisk gjødelse vil fortsatt kunne importeres til EU ut 2026.

1.2 Handelspolitiske rammebetingelser

FN anslår at global varehandel økte med to prosent i 2024 (UNCTAD, 2024a). Siden 2022 har handelen vært påvirket av spenninger internasjonalt og mer konsentrert handel innenfor handelsblokker.

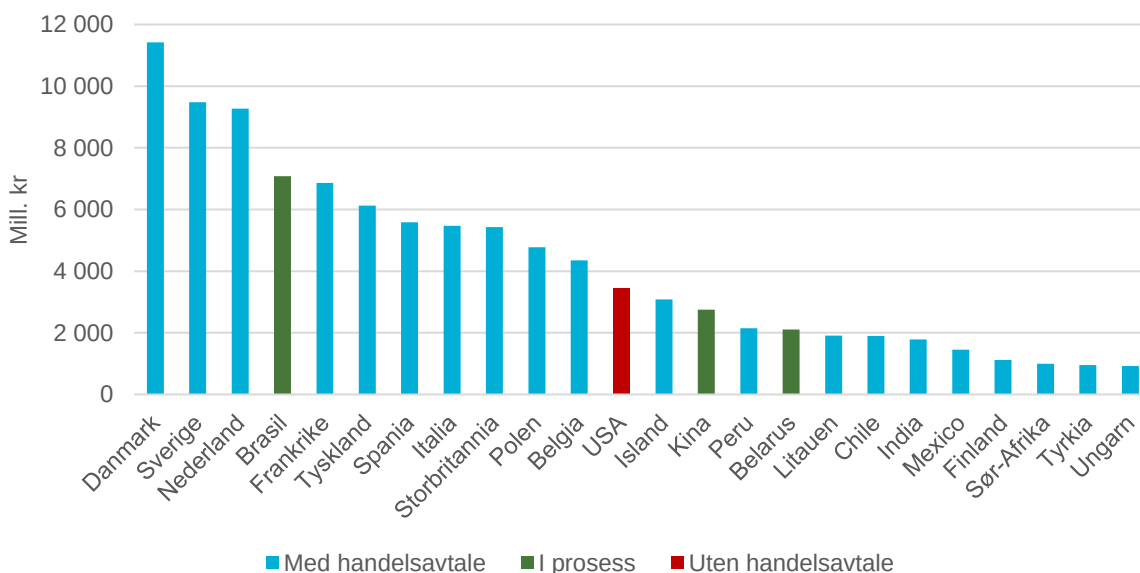
Verdens handelsorganisasjon (WTO) har en sentral rolle i internasjonal handelspolitikk gjennom et avtaleverk som bidrar til forutsigbarhet og åpenhet i handelen mellom land. Norge som er et lite land med en åpen økonomi, er meget avhengig av et regelbasert system for internasjonal handel. Snart ett år etter WTOs ministerkonferanse (MC13) i Abu Dhabi arbeides det fortsatt med å følge opp vedtakene om reform av tvisteløsningssystemet og ytterligere liberalisering på utvalgte områder. En velfungerende mekanisme for å løse handelstvister vil bidra til å hindre at konflikter eskaleres og dermed opprettholde global handel gjennom gode handelsrelasjoner. Neste ministerkonferanse (MC14) vil bli avholdt i Kamerun i 2026.

Som følge av usikkerheten i de multilaterale prosessene fortsetter mange land også å forhandle bilaterale og regionale frihandelsforhandlinger for å sikre markedsadgang og forutsigbarhet. Eksempler på dette er de nye avtalene mellom EU og Mercosur samt EFTA og India.

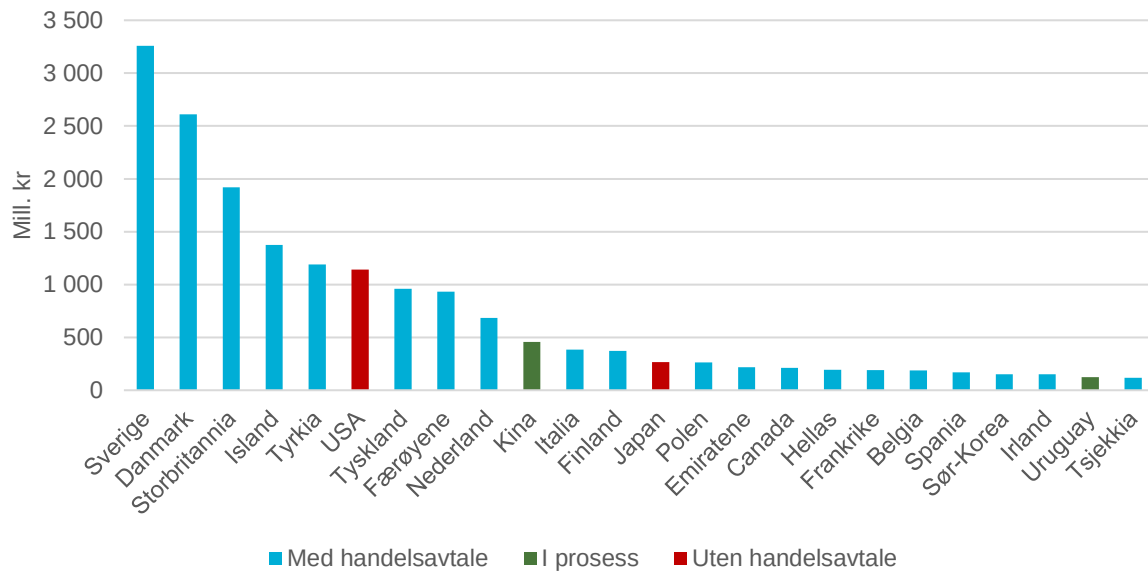
Frihandelsavtaler sikrer blant annet norske bedrifter markedsadgang og likebehandling med næringen i avtalelandet. Norge har sammen med de andre medlemsstatene i Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) inngått 31 frihandelsavtaler med i alt 42 land. I tillegg har Norge alene inngått avtaler med EU, EFTA, Færøyene og Grønland.

Norge, som en del av EFTA, forhandler i dag om nye handelsavtaler med Malaysia og Vietnam. I 2024 ble en rekke nye og reforhandlede avtaler avsluttet eller iverksatt. Avtalen med Moldova ble iverksatt og forhandlingene/reforhandlingene med India, Thailand, Kosovo, Chile og Ukraina ble ferdige. En handelsavtale mellom EFTA-statene og Mercosur ble i prinsippet ferdigforhandlet i august 2019, men det gjenstår fortsatt noen avklaringer. Avtalen med Guatemala er signert, men har ikke trådt i kraft. I tillegg er det pågående reforhandlingene med en del land, herunder Chile og Ukraina.

Land som Norge har avtale med, inkludert EØS-avtalen, eller har startet opp forhandlinger med, dekker rundt 95 prosent av importverdien og 92 prosent av eksportverdien av jordbruksvarer. De viktigste, basert på import og eksport, er vist i figur 7 og figur 8 under.

Figur 7 Norges viktigste handelspartnere med jordbruksvarer rangert etter importverdi, 2024. Mill. kroner

Figur 8 Norges viktigste handelspartnere med jordbruksvarer rangert etter eksportverdi, 2024. Mill. kroner

2 Utvikling i markedene for landbruksvarer

2.1 Korn og kraftfôrråvarer

Det forventes en liten nedgang i global kornproduksjon. Samtidig øker etterspørselen, noe som fører til at de globale kornbeholdningene blir mindre.

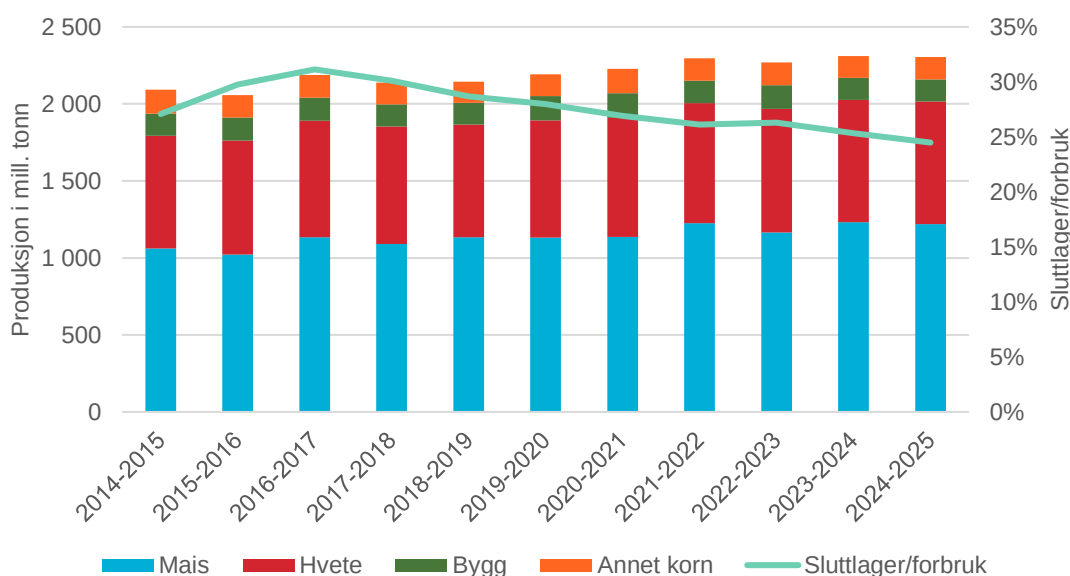
Norsk import av mathvete gikk opp i 2024, grunnet lav kvalitet på den norske hveteavlingen de to siste sesongene.

Verdensmarkedsprisene har variert i løpet av året.

2.1.1 Større global produksjon

Det internasjonale kornrådet (IGC) anslår en samlet produksjon av korn, oljefrø og proteinvekster i 2024–2025 på 2 311 mill. tonn. Dette er den største totalproduksjonen som hittil er registrert.

Søylene i figur 9 viser utviklingen i verdens samlede kornproduksjon siden kornåret 2013–2014. Den grønne linja viser utviklingen i sluttlager som andel av etterspørsel. Denne viser hvor mye korn som finnes i verden i forhold til hvor mye vi forbruker, og den er derfor en avgjørende faktor i internasjonal prisutvikling.

Figur 9 Global kornproduksjon, og sluttlager som andel av forbruk, 2014–2015 til 2024–2025. Mill. tonn og prosent

Kilde: IGC

Den globale kornproduksjonen forventes å reduseres noe sammenliknet med 2023–2024. Nedgangen skyldes først og fremst en liten nedgang i produksjonen av mais. Forventet produksjon av hvete og bygg er omtrent på nivå med forrige kornår.

Sluttlager som andel av forbruk har gått nedover siden 2016–2017. I kornåret 2024–2025 anslår IGC at den vil synke med ett prosentpoeng fra 25 til 24 prosent. Verdensmarkedet for korn generelt ser altså fortsatt ut til å bli strammere. Etterspørselen øker noe raskere enn produksjonen.

I USA, verdens største maisprodusent, forventes det noe lavere produksjon sammenliknet med 2023–2024. Det forventes også en nedgang i produksjonen i EU. Krigen i Ukraina har gått kraftig utover den ukrainske maisproduksjonen, og kommende kornår forventes den laveste avlingen siden krigen brøt ut. I Brasil, som

er verdens tredje største produsent og en stor eksportør, forventes det derimot en økning i produksjon. Totalt forventes en produksjonsnedgang på 1 prosent sammenliknet med forrige avtaleår, og de globale lagrene forventes å gå ned med 2 prosent.

Produksjonen av hvete globalt anslås å være på 796 mill. tonn i 2024–2025. Dette er 1 mill. tonn mer enn i 2023–2024 og den nest høyeste produksjonen som er registrert. Dette er til tross for en kraftig nedgang i produksjon i både EU, Russland og Ukraina. Produksjonen i EU forventes å bli den laveste på 12 år, i hovedsak på grunn av store nedbørsmengder ved innhøsting. I USA, Australia og Canada, som alle er store eksportører, forventes økt produksjon.

De globale sluttlagrene av hvete forventes å reduseres med 3 prosent i løpet av kornåret. Dette inkluderer lagrene i Kina og India. Begge disse er store produsenter, men produserer kun til eget forbruk. Dersom kun de store eksportørene inkluderes, er den forventede nedgangen på 7 prosent.

Tabell 1 viser produksjon per land for de fem største produsentene av hvete og mais.

Tabell 1 Verdens fem største produsenter av hvete og mais i 2024–2025. Mill. tonn

Hvete		Mais	
Land/område	Mill. tonn	Land/område	Mill. tonn
Kina	140	USA	385
EU	120	Kina	296
India	113	Brasil	125
Russland	81	Argentina	54
USA	54	EU	58
Verden totalt	796	Verden totalt	1 225

Kilde: IGC

De viktigste oljefrøene er soyabønner og rapsfrø. Produksjonen av soyabønner ser ut til å bli rekordstor i 2024–2025. Den anslås til 419 mill. tonn, en økning på 6 prosent fra 2023–2024. For begge de to største produsentene, Brasil og USA, forventes en økning i produksjon på over 7 prosent. Det er noe større usikkerhet knyttet til prognosen for soyabønner enn for korn, da en større andel av soyabønnene ikke høstes før våren 2025.

Produksjonen av rapsfrø forventes å synke med nesten 4 prosent. I Canada, verdens største produsent og eksportør av rapsfrø, forventes en nedgang i produksjon på 1 prosent. I Ukraina, som økte sin produksjon i 2023–2024, forventes nå en nedgang på hele 28 prosent.

Tabell 2 viser produksjon per land for de fem største produsentene av soyabønner.

Tabell 2 Verdens fem største produsenter av soyabønner i 2024–2025. Mill. tonn

Soya	
Land/område	Mill. tonn
Brasil	164
USA	121
Argentina	52
Kina	20
India	13
Verden totalt	419

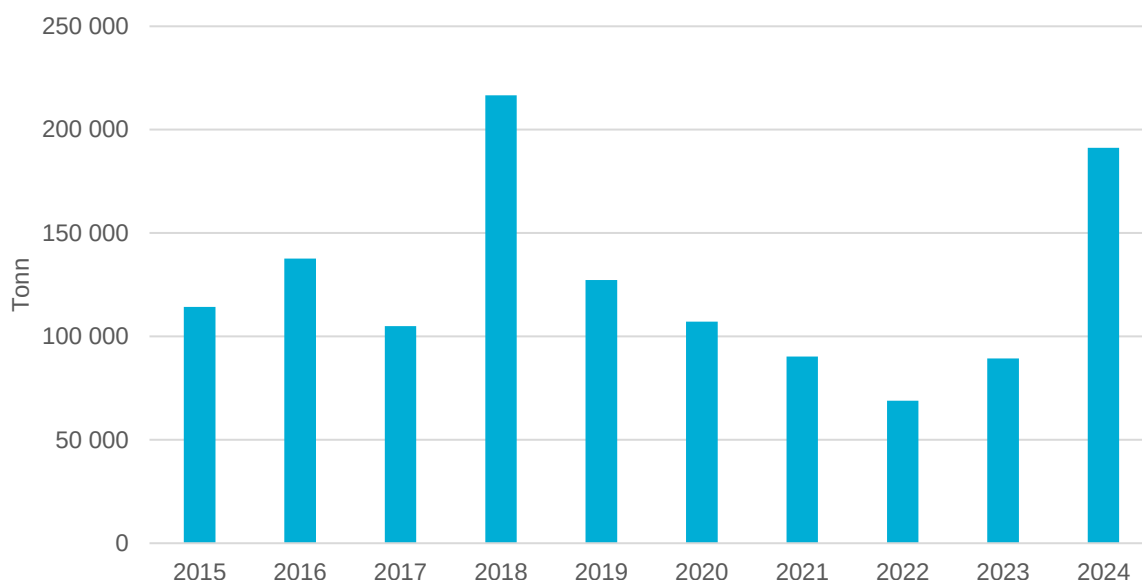
Kilde: IGC

Produksjonen av proteinvekster, som inkluderer bønner, erter og linser, har vært stabil de siste årene. Forventet produksjon i 2024–2025 er på 5,9 mill. tonn, en svak nedgang fra produksjonen i 2023–2024 på 6 mill. tonn.

2.1.2 Økt import

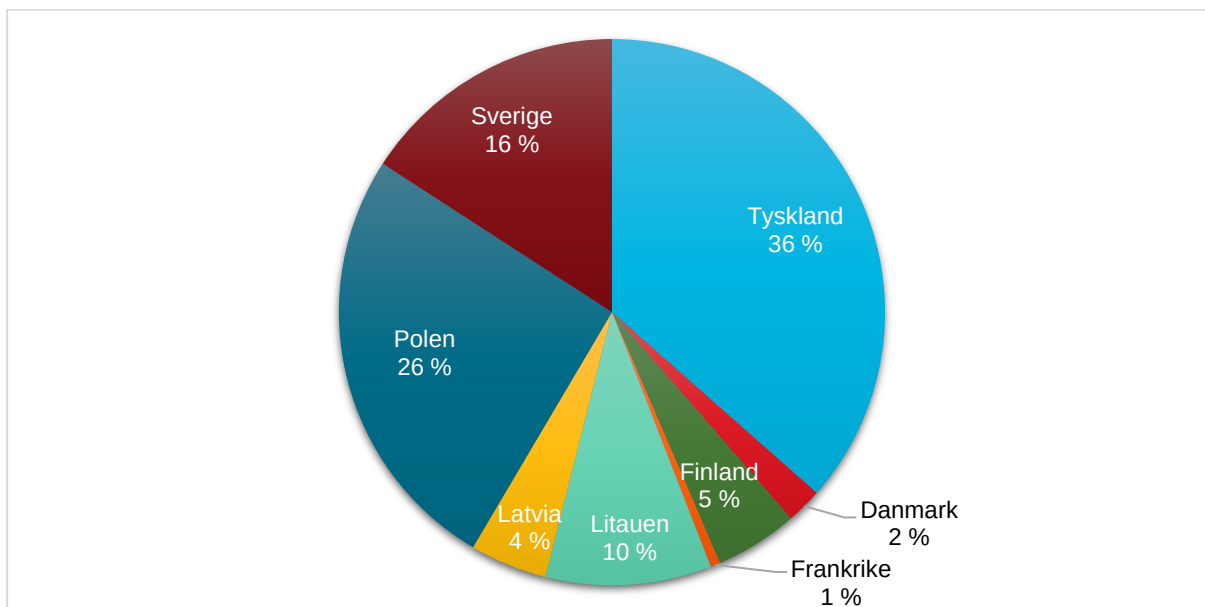
Matkorn

Etter tørkeåret 2018 sank norsk import av mathvete hvert år fram til 2023. I 2023 økte importen noe igjen. Dette skyldtes det lave avlingsnivået høsten 2023. Høsten 2024 var avlingsnivået høyere, men kvaliteten på kornet var lav. Dette førte til en lav matkornandel. Matmelmøllene importerte litt over 190 000 tonn mathvete i 2024, og det forventes et høyt importbehov for sesongen 2024–2025. Figur 10 viser utviklingen i årlig import av mathvete siden 2015, og figur 11 viser hvor industrien importerte fra i 2024.

Figur 10 Matmelmøllenes import av mathvete, 2015–2024. Tonn

Kilde: Landbruksdirektoratet

Figur 11 Andel import av mathvete per opprinnelsesland, 2024. Prosent

Kilde: Landbruksdirektoratet

Kraftfôrråvarer

Av et totalt råvareforbruk til norsk kraftfôr på rett over 2 mill. tonn i 2024, var i underkant av 976 000 tonn import. Dette tilsvarer en norskandel på 51 prosent, en nedgang på 9 prosentpoeng sammenliknet med 2023.

Karbohydrater

De viktigste importerte karbohydratråvarene i 2023 var fôrhvete, mais, roesnitter og melasse. Tabell 3 viser forbruket av disse råvarene i 2024. Importbehovet for fôrhvete varierer med norsk produksjon, mens de tre andre råvarene er rene importvarer.

Tabell 3 Forbruk av importert fôrhvete, mais, roesnitter og melasse til kraftfôr i 2024. Tonn

Vare	Forbruk i tonn
Fôrhvete	89 793
Mais	96 723
Roesnitter	80 462
Melasse	59 672

Kilde Landbruksdirektoratet

Det er god tilgang på fôrhvete og mais fra verdensmarkedet i 2024–2025. Norsk kraftfôrindustri importerte i 2024 det aller meste av mais fra Polen og Ukraina og det meste av fôrhvete fra Baltikum, Polen og Sverige.

Tilgangen på roesnitter og melasse var problematisk i 2022 og i begynnelsen av 2023. Årsaken var at Russland er den klart største tilbyderen av disse varene. Melasse fra sukkerroer kan erstattes med melasse fra sukkerrør, mens det er vanskeligere å finne en god erstatning for roesnitter. I 2024 var tilgangen på roesnitter bedre, og kraftfôrindustrien ser ut til å ha funnet alternative tilbydere. Importen kom hovedsakelig fra Egypt, Danmark og Belarus.

Protein

Soyamel og rapsmel stod til sammen for nesten 80 prosent av det totale forbruket av proteinråvarer i 2024. Av dette var 204 000 tonn rapsmel og 108 000 tonn soyamel. Behovet for protein til kraftfôr har de siste årene blitt dekket stadig mer av rapsmel, på bekostning av soyamel. Denne trenden fortsatte i 2023. Forbruket av soyamel har gått ned med nesten 45 prosent de siste ti årene, og forbruket av rapsmel har økt omtrent tilsvarende.

Rapsmel importeres hovedsakelig fra Baltikum, Sverige og Finland. Soyamelet kommer først og fremst fra importerte soyabønner som prosesseres i Norge, mens soyabønnene hovedsakelig kommer fra Brasil. Noe soyamel importeres også ferdig prosessert. Tilgangen på soyamel til norsk kraftfôr avhenger av den brasilianske produksjonen av GMO-frie soyabønner. Den brasilianske produksjonen av soyabønner generelt ser ut til å bli historisk stor i 2024–2025. Avlingen blir høstet fra mars til mai.

I tillegg til de to nevnte råvarene, er det en betydelig import av åkerbønner og maisgluten. Åkerbønner importeres hovedsakelig fra Baltikum og Danmark. De siste årene har en økende andel av maisglutenet blitt importert fra Kina, og i 2024 kom nesten 80 prosent herfra.

Fett, vitaminer og mineraler

Norsk kraftfôrindustri importerer relativt små mengder fett, vitaminer og mineraler, sammenliknet med karbohydrater og protein. Fett utgjorde 2 prosent, og vitaminer og mineraler utgjorde 5 prosent av råvareimporten i 2024.

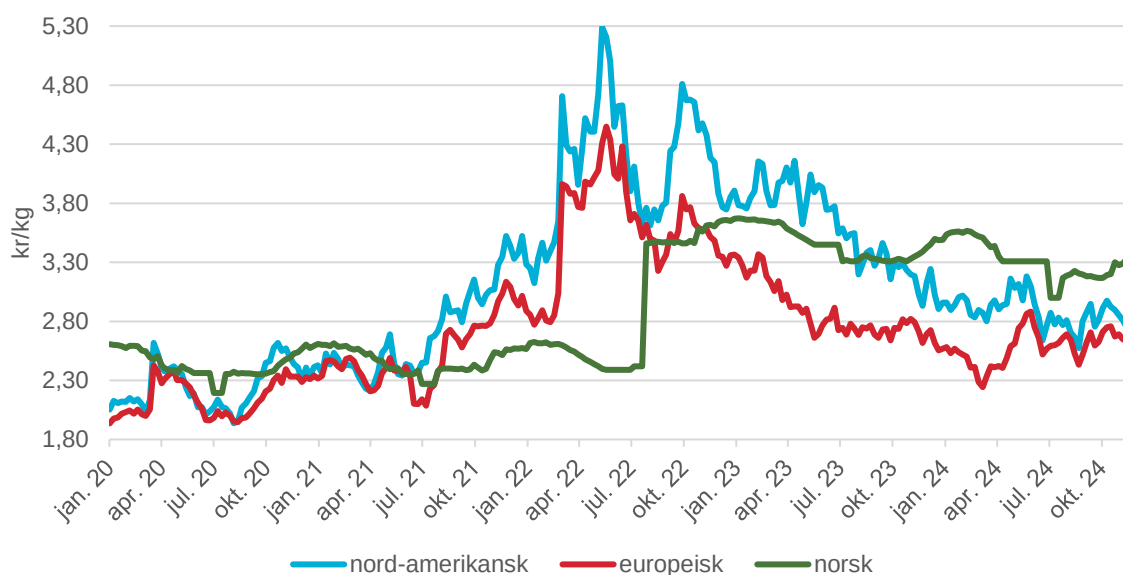
De importerte vitaminene og mineralene kommer i stor grad fra Øst-Asia. Verdensmarkedet for vitaminer og mineraler har, i likhet med andre råvaremarkeder, vært preget av krigen i Ukraina. Den urolige situasjonen i Rødehavet har i tillegg ført til forsinkelser på leveranser og høye fraktkostnader.

Det importerte fett er produkter basert på vegetabilsk olje. Tilgangen har vært god i 2024, men verdensmarkedsprisene har likevel steget i løpet av året. En mulig forklaring på dette er uro i markedet knyttet til innføringen av EUs nye forordning mot avskoging.

2.1.3 Internasjonal prisutvikling

Verdensmarkedsprisene steg kraftig i 2022 blant annet på grunn av krigen i Ukraina og høye energipriser. De aller fleste råvarene hadde en synkende trend gjennom 2023, og både matkorn, fôrkorn og kraftfôrråvarer lå på et lavere prisnivå ved utgangen av året. I løpet av 2024 har det vært noe mer variasjon i prisene.

Figur 12, 13 og 14 viser den internasjonale prisutviklingen for henholdsvis hvete, mais og soyabønner i perioden 2020 til 2024.

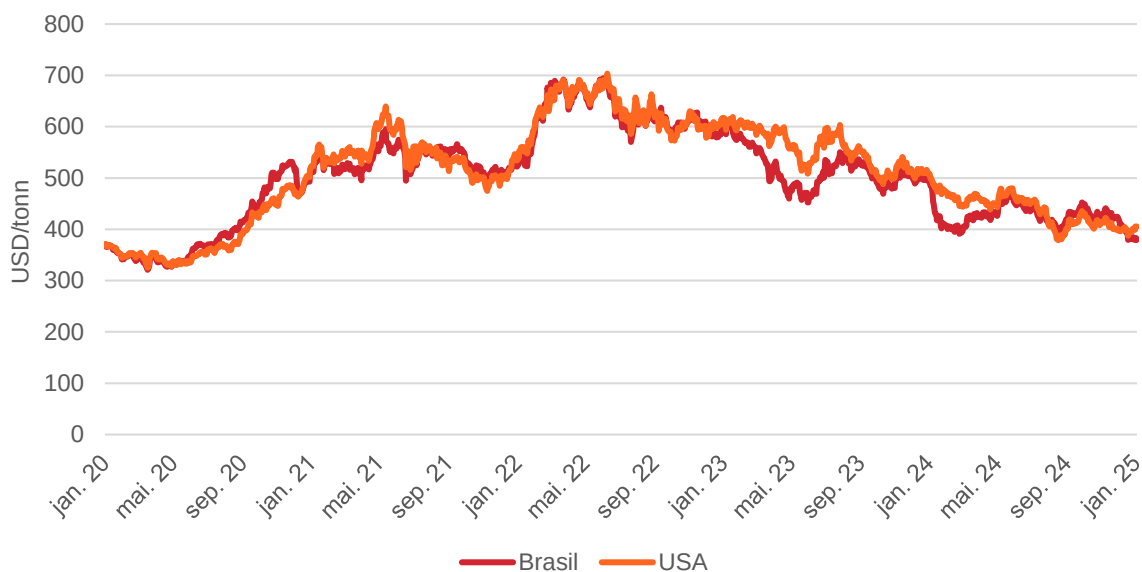
Figur 12 Internasjonal prisutvikling på mathvete, 2020–2024. Kr per kilo

Kilde: IGC og Landbruksdirektoratet

Figur 13 Internasjonal prisutvikling på mais, 2020–2024. USD per tonn

Kilde: IGC

Figur 14 Internasjonal prisutvikling på soyabønner, 2020–2024. USD per tonn

Kilde: IGC

Hveteprisene gikk nedover i hele 2023 og fortsatte den nedadgående trenden fram til april 2024. Deretter steg prisene en periode. Dette skyldtes blant annet usikkerhet knyttet til den russiske avlingen. Ved utgangen av 2024 lå hveteprisen i EU på kr 2,82 per kilo, mot kr 2,58 per kilo ved inngangen til året.

Maisprisen i EU steg også i løpet av 2024, blant annet på grunn dårlige prognoser for avlingen i EU. Prisen gikk noe ned mot slutten av året og lå på 215 dollar per tonn ved utgangen av 2024.

Soyaprisen har holdt seg mer stabil og har gått nedover gjennom hele 2024. I desember lå prisen på 423 dollar per tonn i Brasil.

2.1.4 Framtidsutsikter

På kort sikt er det ingenting som tilsier at det vil komme store prisendringer i disse markedene, men befolkningsvekst og økt levestandard fører til at forbruket av korn og kraftfôrråvarer stiger minst like raskt som produksjonen. Dermed krymper den globale lagerbeholdningen av korn. Dersom denne trenden fortsetter, kan det føre til prisstigning på lang sikt.

Utviklingen i pågående konflikter vil kunne påvirke markedene. I løpet av 2023 og 2024 har det vist seg at Ukraina klarer å opprettholde en stor andel av sin normale produksjon og eksport, til tross for krigen. I 2022 responderte markedene kraftig på all ny informasjon knyttet til krigsutviklingen. Vi har ikke sett den samme responsen i 2023 og 2024. Hvordan dette vil utvikle seg fremover er usikkert. Russland og Ukraina er to av verdens største eksportører av hvete, og deres avlingsnivå og mulighet til å eksportere har en stor innvirkning på verdensmarkedet. Konflikten i Midtøsten vil også kunne påvirke korn- og kraftfôrmarkedene fremover, både direkte gjennom blant annet fraktpriser, og indirekte gjennom energiprisene.

En annen faktor som kan påvirke råvaremarkedene fremover, er presidentskiftet i USA. Det forventes endringer i USAs handelspolitikk i løpet av 2025, blant annet i form av høyere tollmurer, som kan påvirke både eksporten og importen. Dette kan påvirke prisene på blant annet soyabønner, mais og hvete, da USA er en viktig aktør i disse markedene. Hvordan og i hvor stor grad dette vil skje er svært usikkert.

Det er også knyttet usikkerhet til hvordan EUs nye forordning mot avskoging vil påvirke råvaremarkedene. Direktivet skulle etter planen tre i kraft i januar 2025, men ble i høst utsatt ett år, til januar 2026. Dette innebærer at det blir forbudt å selge varer som kan knyttes til avskoging, noe som blant annet vil påvirke markedene for soyabønner og palmeolje.

Framtidig produksjon av korn- og kraftfôrråvarer er også svært avhengig av været. Det er forventet mer ekstremvær i årene framover på grunn av klimaendringer, og dette vil påvirke mange av disse råvarene. Hyppigere tilfeller av ekstremvær kan føre til større variasjon i produksjonen fra år til år. Råvarer der store deler av produksjonen er konsentrert på få land, vil være mer utsatt for dette enn råvarer med mer spredt produksjon.

2.1.5 Hvordan påvirker verdensmarkedet Norge?

Etter en periode med høye verdensmarkedspriser og null i toll på alle korn- og kraftfôrråvarene som Landbruksdirektoratet administrerer tollavgiftssatsen på, har det i 2024 vært tollavgiftssatser på flere karbohydratråvarer. Protein- og fettråvarer lå imidlertid fortsatt på et så høyt prisnivå at de ikke hadde tollavgiftssats ved utgangen av 2024.

Prisnedskrivningen på importerte karbohydratråvarer, som innebar at råvarene som hadde verdensmarkedspriser over norsk prisnivå ble skrevet ned til norsk referansepris, ble fjernet i juni 2024. Ordningen ble innført som en respons på de høye verdensmarkedsprisene i 2022, og ble avviklet etter en lengre periode med prisnedgang.

2.2 Melk og meieriprodukter

Global melkeproduksjon økte i 2023, men andelen som ble handlet over landegrenser gikk noe ned.

Andelen av melken som det handles med internasjonalt er om lag 9 prosent av global melkeproduksjon. Den internasjonale handelen med meieriprodukter domineres av få eksportørland. Import av meieriprodukter er fordelt på flere land.

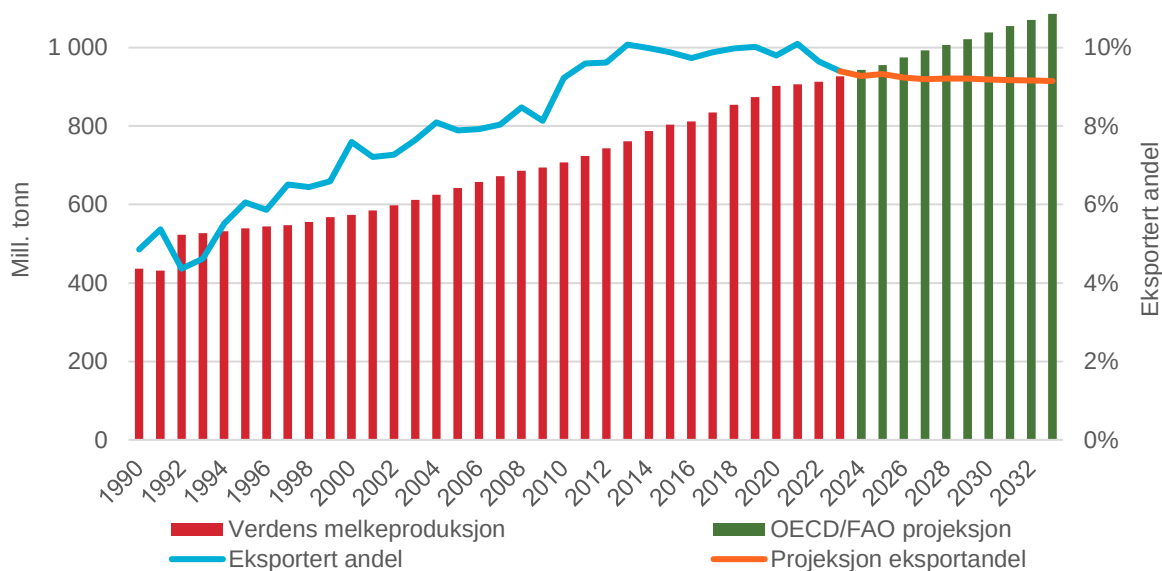
Prisene økte for alle meieriprodukter i 2024 sammenlignet med hva de var i 2023. Prisen på smør økte til rekordhøyt nivå mot slutten av 2024.

Det norske markedet for meieriprodukter påvirkes først og fremst av det internasjonale markedet gjennom importen av ost fra EU og gjennom meieriprodukter som er RÅK-varer eller ingrediens i RÅK-varer.

2.2.1 Økt melkeproduksjon i verden

Her gir vi et overblikk over global melkeproduksjon. Vi bruker tall fra OECD og FAOs rapport *Agricultural Outlook*, der de siste tilgjengelige tallene er for 2023. Videre beskriver vi markedsutviklingen i de store eksportlandene i 2024, i tillegg til trender for etterspørsel. De store eksportlandene påvirker det internasjonale markedet for meieriprodukter mest, og de er dermed mest relevante for det markedet som «omgir» norske melkeprodusenter og norsk meierinæring.

Verdens melkeproduksjon har siden 1990 økt fra 436 til over 900 mill. tonn. I 2023 ble det produsert 927 mill. tonn melk. Produksjonen økte med 14 mill. tonn fra 2022 (OECD/FAO, 2024). De landene hvor produksjonen økte mest fra 2022 til 2023 var India, Kina og Pakistan. I Kina økte produksjonen med 6,5 prosent, mens i India og Pakistan var produksjonsøkningen tre prosent. Blant de største eksportlandene var det marginal økning i melkeproduksjonen i USA og EU, mens i New Zealand gikk produksjonen ned med to prosent. Norsk melkeproduksjon utgjorde ca. 1,5 mill. tonn eller under 0,2 prosent av verdens melkeproduksjon i 2023.

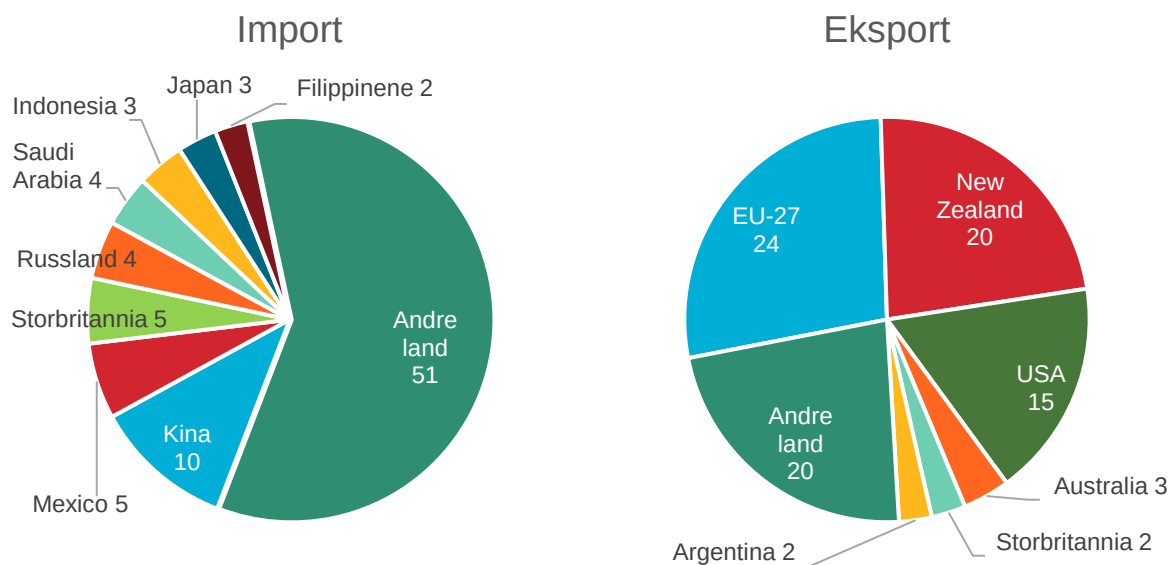
Figur 15 Utvikling i verdens melkeproduksjon og andel av den som eksporteres. Mill. tonn

Kilde: OECD/FAO (2024)

2023 er foreløpige tall.

Melk har kort holdbarhet og må foredles til meieriprodukter kort tid etter at den er produsert. Ferske meieriprodukter, som det globalt sett konsumeres mest av, har også kort holdbarhet. Ost, smør og melkepulver har lengre holdbarhet enn de ferske, og er de meieriproduktene som det handles med på det internasjonale markedet. I figur 15 ser vi at andelen av verdens melkeproduksjon som ble eksportert gikk ned fra toppen på 10,1 prosent i 2021 til 9,4 prosent i 2023. I mengde har eksportert melk økt fra litt over 20 mill. tonn i 1990 til toppåret i 2021 på 91 mill. tonn. I 2023 ble 87 mill. tonn melk eksportert.

De største eksportørlandene av meieriprodukter, EU, New Zealand, USA og Australia, står for nesten en tredel av verdens melkeproduksjon, men de har en adskillig større andel av melken som handles internasjonalt. For 2023 viser direktoratets beregninger at disse landene eksporterte meieriprodukter tilsvarende 72 prosent av melken som ble omsatt internasjonalt gjennom bearbejdede meieriprodukter.

Figur 16 Import og eksport av meieriprodukter (ekskl. smør) i 2023 per land omregnet til mengde melk. Mill. tonn

Kilde: OECD/FAO (2024)

India, EU, USA, Pakistan og Kina er de landene hvor det produseres mest melk. I 2023 var produksjonen i disse landene til sammen 584 mill. tonn melk, som er 63 prosent av verdens produksjon. OECD og FAO forventer en vekst i melkeproduksjonen på 1,6 prosent årlig frem mot 2033 (OECD/FAO, 2024). Mer enn halvparten av veksten forventer de at skal skje i India og Pakistan. Det er også forventet vekst i melkeproduksjonen i Kina og flere afrikanske land. I EU forventes en liten nedgang i produksjonen. Hovedårsakene er stagnerende etterspørsel, at produksjonen begrenses som følge av miljøpolitikk og fremveksten av alternative produksjonsmåter (for eksempel økologisk og beitebasert produksjon). I Oseania og USA forventes det en liten økning i produksjonen. Globalt sett forventer ikke OECD og FAO en stor økning i antallet melkekyr, men de forventer økt avdrått. Sterkest vekst i avdrått forventes i Sørøst-Asia og i enkelte afrikanske land. Dette er områder hvor avdrått er relativt lav.

Tabell 4 Produksjonen av melk totalt og av ulike meieriprodukter, samt eksportandel i de 15 landene med størst melkeproduksjon og i Norge i 2023. 1 000 tonn

Land/ Område	Total melke-prod.	Prod. av ferske meieri prod.	Smør		Ost		SMP		HMP	
			Prod.	Eksport andel	Prod.	Eksport andel	Prod.	Eksport andel	Prod.	Eksport andel
India	220 039	148 240	5 349	0 %	7	100 %	375	0 %	5	34 %
EU-27	154 232	40 842	2 344	11 %	10 874	12 %	1 481	51 %	590	40 %
USA	103 421	22 023	955	4 %	6 421	7 %	1 120	84 %	66	79 %
Pakistan	62 957	47 384	1 305	0 %	0	100 %	0	100 %	0	100 %
Kina	43 579	33 374	100	2 %	210	0 %	30	8 %	1 175	1 %
Brasil	37 322	29 145	113	0 %	770	0 %	162	0 %	598	1 %
Russland	33 546	24 935	308	1 %	561	7 %	91	2 %	58	37 %
Tyrkia	21 617	14 766	270	0 %	231	21 %	30	15 %	1	21 %
New Zealand	21 243	584	485	95 %	414	90 %	369	99 %	1 379	100 %
Storbritannia	15 922	6 457	201	22 %	540	28 %	56	100 %	31	49 %
Mexico	13 387	3 412	217	1 %	340	3 %	47	15 %	237	4 %
Canada	11 306	2 665	117	0 %	494	2 %	83	35 %	8	9 %
Argentina	11 091	1 635	32	63 %	467	15 %	40	55 %	190	65 %
Australia	8 531	2 821	69	13 %	470	35 %	143	86 %	35	93 %
Japan	7 688	4 665	76	0 %	171	1 %	146	0 %	45	0 %
Norge	1 565	629	14	1 %	68	1 %	16	5 %	2	0 %
Verden	926 998	489 723	13 285	8 %	25 867	14 %	4 588	58 %	4 973	50 %

Kilde: OECD/FAO (2024)

Tall fra EU-kommisjonen viser kun små endringer i melkeproduksjonen i EU fra 2023 til 2024. For perioden januar til november gikk produksjonen opp med 0,7 prosent i 2024 sammenlignet med samme periode i 2023 (EU-kommisjonen, 2025b).

I USA viser tilsvarende tall en produksjonsøkning på 0,3 prosent fra perioden januar til november 2023 til samme periode i 2024 (EU-kommisjonen, 2025b). USDA anslår at økningen i melkeproduksjonen i USA fra 2024 til 2025 vil være om lag 0,6 prosent (USDA, 2025d).

Melkeleveransene i Oseania viser per november 2024 en økning hittil i sesongen 2024–2025 på 3,6 prosent på New Zealand og 1,2 prosent i Australia sammenlignet med samme periode i sesongen 2023–2024 (EU-kommisjonen, 2025b).

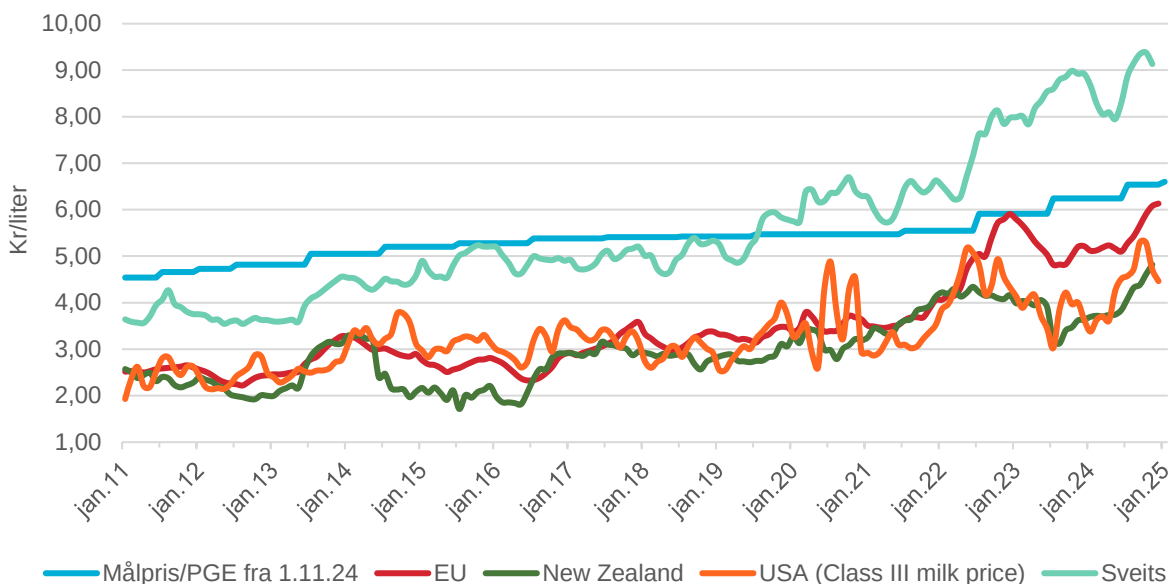
2.2.2 Høye priser på melk og meieriprodukter i 2024

2.2.2.1 Rå melk

Prisene på rå melk internasjonalt har vært relativt høye siden 2017. I 2022 var prisene svært høye mens de gikk noe ned igjen i 2023. Figur 17 viser norsk målpris og planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) (fra 1. nov. 2024) på melk sammenlignet med pris til produsent i EU, New Zealand, Sveits og USA. I inneværende jordbruksavtaleår var målprisen på melk kr 6,54 per liter. Den økte med 30 øre per liter fra 1. juli 2024 og var gyldig frem til og med 30. oktober. Fra 1. november satte Tine PGE til kr 6,54 per liter, likt med det målprisen var. Siden 2004 har målprisen økt med til sammen kr 2,79 per liter fra kr 3,75 i første halvår 2004 til kr 6,54. Dette tilsvarer en økning på 74 prosent på disse 20 årene.

Prisen på rå melk i EU var i 2004 29,60 euro per 100 kg melk i gjennomsnitt. Den har variert noe fra år til år, men har i et lengre perspektiv økt. I 2022 var gjennomsnittsprisen for året rekordhøy på 50,21 euro per 100 kg. Prisen gikk så ned til 46,98 i 2023 og i 2024 var gjennomsnittsprisen 48,29 euro per 100 kg. Økningen fra 2004 til 2024 var på 18,69 euro per 100 kg, noe som tilsvarer en økning på 63 prosent. Omregnet til norske kroner gikk imidlertid prisen på EU-melk opp i 2023 og 2024 på grunn av svekkelsen i kronekursen. Den gikk fra en gjennomsnittspris på kr 2,40 per liter i 2004 til kr 5,45 per liter i 2024. Dette tilsvarer en prisøkning på kr 3,04 per liter, tilsvarende 127 prosent.

Melkeprisen i USA og i New Zealand har stort sett vært relativt lik melkeprisen i EU, men har de tre siste årene ligget noe lavere. Prisen på melk i Sveits har vært relativt høy sammenlignet med prisen i EU, og etter sommeren 2019 har den også vært høyere enn målprisen.

Figur 17 Utvikling i melkepris til produsent internasjonalt og norsk målpris/PGE. 2011–2024. Kr/liter

Kilde: (EU-kommisjonen, 2025b), (CLAL.it, 2025)

Forskjellen mellom målprisen for melk og prisen på rå melk i EU vises i figur 18. Den økte frem til 2016. De tre siste årene har forskjellen vært liten sammenlignet med tidligere. Målprisen/PGE var i gjennomsnitt for 2024 94 øre per liter høyere enn prisen på rå melk i EU.

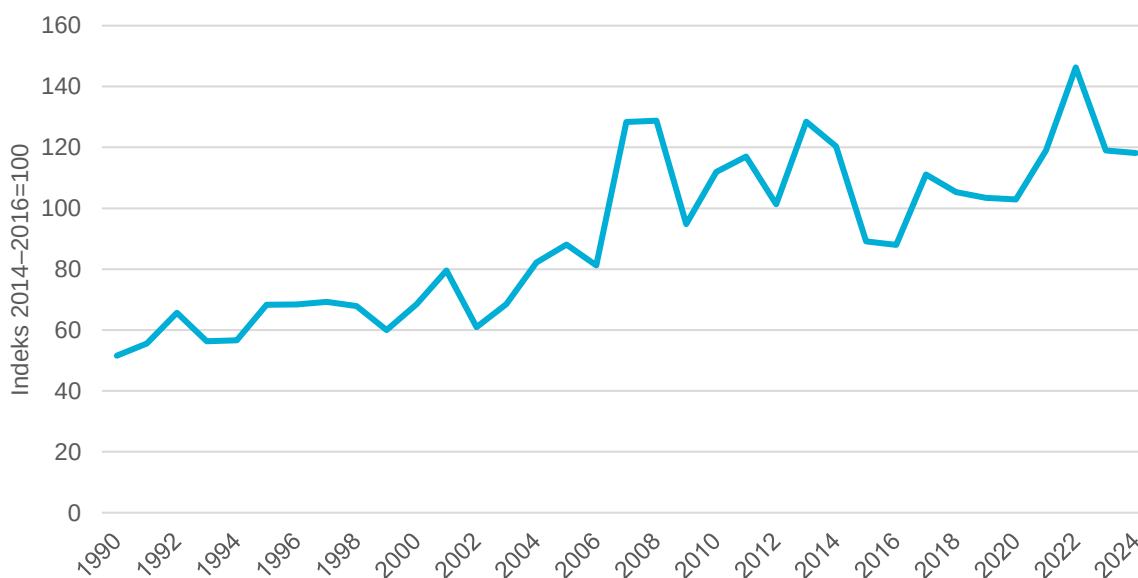

Figur 18 Utvikling i gjennomsnittlig differanse per år mellom norsk målpris/PGE for melk og melkepris til produsent i EU. Kroner per liter

Kilde: Landbruksdirektoratets beregninger basert på EU-kommisjonen (EU-kommisjonen, 2025d) og valutakurser fra Norges Bank (Norges Bank, 2025)

2.2.2.2 FAOs prisindeks for meieriprodukter

FAOs prisindeks for meieriprodukter viser utviklingen i priser på meieriprodukter som omsettes internasjonalt. Figur 19 viser årlige tall fra indeksen justert for inflasjon. Den viser at prisene på meieriprodukter i 2022 var rekordhøye, mens prisnivået i 2023 og 2024 også var relativt høyt. Den viser også at prisene internasjonalt var mer volatile og høye fra 2007 og senere, sammenlignet med perioden fra 1990 til 2006.

Figur 19 FAOs inflasjonsjusterte prisindeks for meieriprodukter, 1990–2024. 2014–2016=100

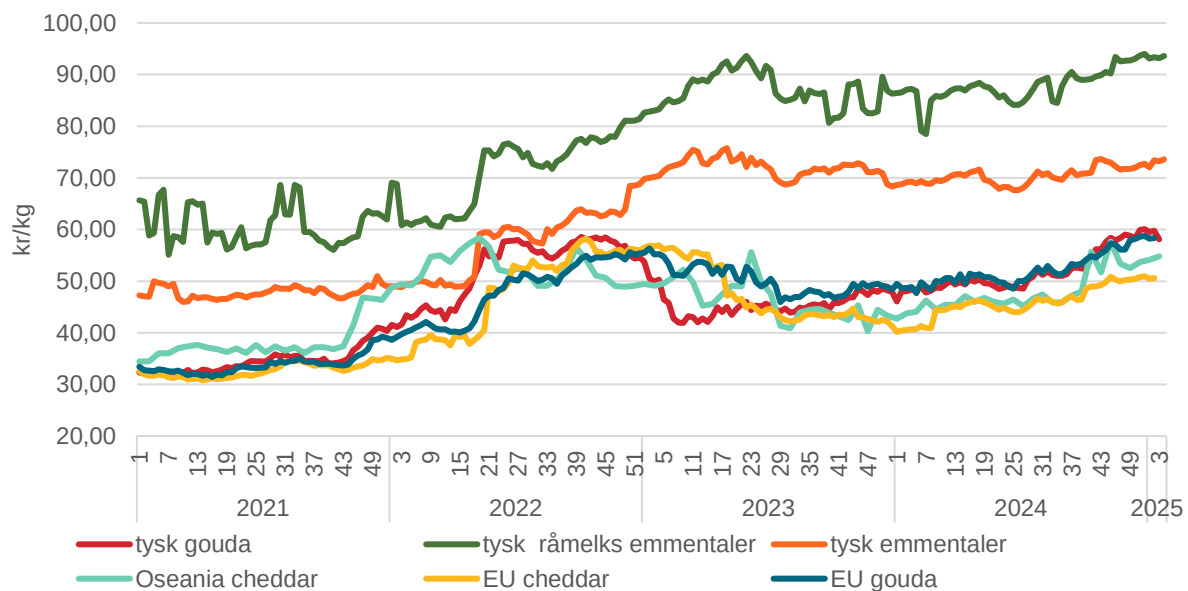
Kilde: (FAO, 2025a)

Månedstall fra FAOs prisindeks viser at prisene på meieriprodukter omsatt internasjonalt økte sammenhengende siden september 2023 og ut året 2024.

2.2.2.3 Prisutvikling på ost

Prisene på ost var relativt stabile gjennom 2023 og 2024 etter at de i starten av 2023 gikk noe ned fra det høye nivået de hadde i 2022. I 2024 har prisen for gouda og cheddar ligget rundt 50 kroner per kilo og har vist en økende tendens. Dette var om lag 15 til 20 kroner per kilo høyere enn hva prisene var frem til 2021. Emmentalerostene, som ligger 20 til 40 kroner høyere i pris enn gouda og cheddar, har de siste to årene hatt en litt ulik prisutvikling sammenlignet med cheddar og gouda. De hadde ingen prisnedgang ved utgangen av 2022, og det ser ut til at prisene er etablert på et høyere nivå enn før. Sammenlignet med gjennomsnittspriser fra 2017–2021 er prisene i 2023 og 2024 om lag 25 kroner per kilo høyere. Dette er en vesentlig høyere prisstigning enn de generiske ostene hadde.

Begrepet generisk ost brukes om harde hvite oster som er relativt like, og som omsettes i store kvanta internasjonalt. Gouda og cheddar er to slike oster, mens emmentalerostene som også er inkludert i Figur 20, ikke i like stor grad kan sammenlignes med andre oster.

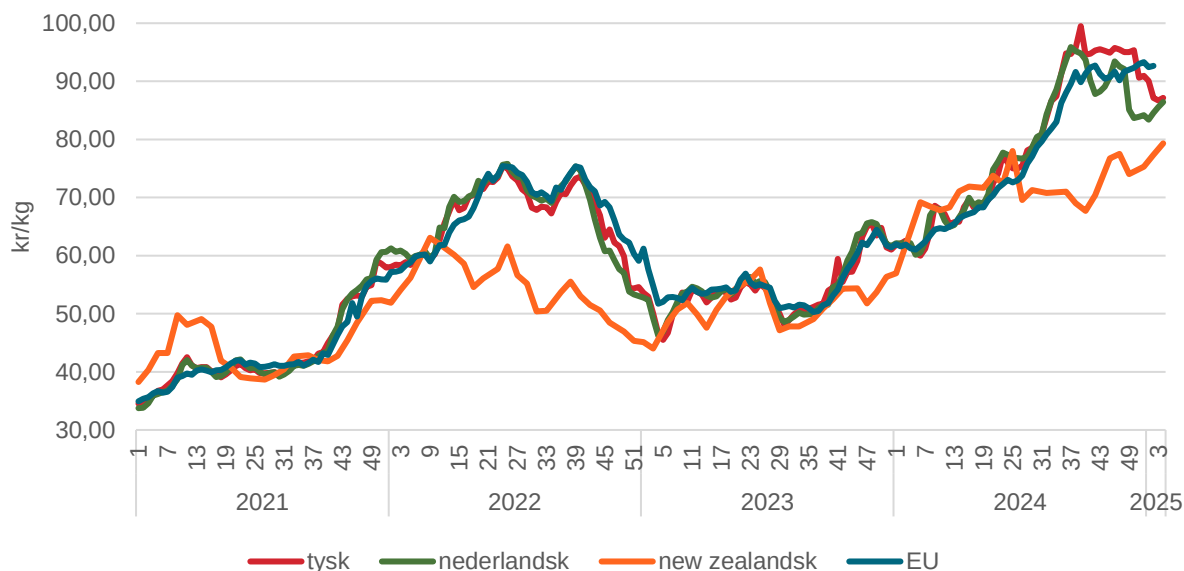

Figur 20 Utvikling i engrospris på ost internasjonalt, 2021–uke 4 2025. Kr per kg

Kilde: (Süddeutsche Butter- und Käse-Börse e.V. Kempten, 2025), (Milchland Niedersachsen, 2025), (USDA, 2025c), (EU-kommisjonen, 2025c)

2.2.2.4 Prisutvikling på smør

Mot slutten av 2024 var prisene på smør rekordhøye. I Tyskland lå prisene flere uker på om lag 95 kroner per kilo. I gjennomsnitt var prisene som er inkludert i Figur 21 på 77 kroner per kilo i 2024. Det var 12 kroner per kilo mer enn i forrige rekordår i 2022. Siden 2016 har prisen på smør økt med om lag 45 kroner per kilo. Økt etterspørsel etter melkefett er bakgrunnen for den kraftige prisstigningen på smør.

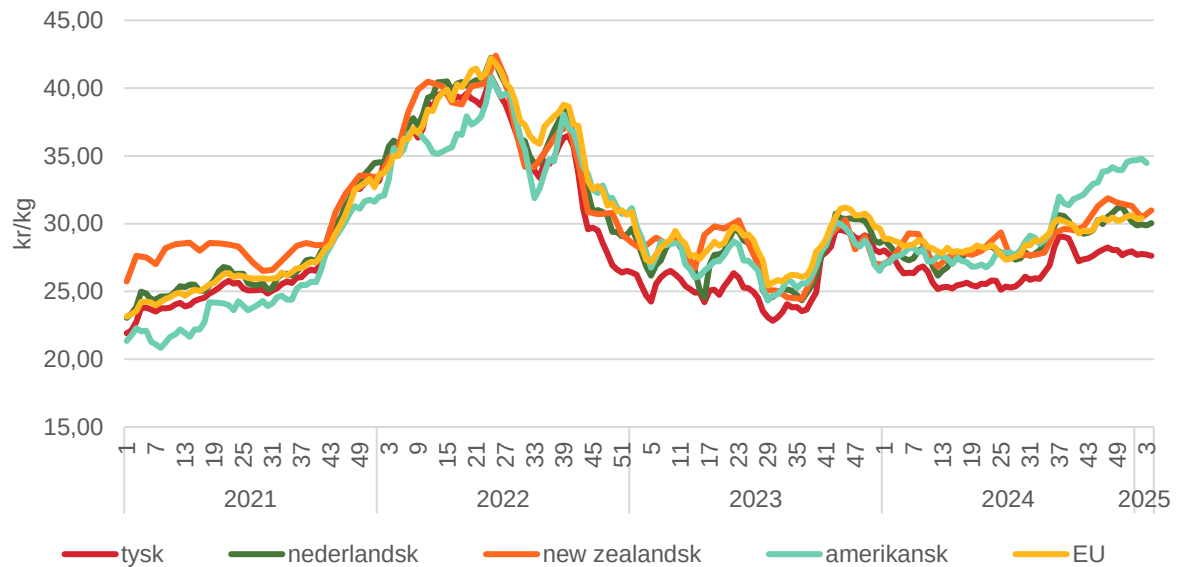
Figur 21 Utvikling i engrospris på smør internasjonalt, 2021–uke 4 2025. Kr per kg

Kilde: (Süddeutsche Butter- und Käse-Börse e.V. Kempten, 2025), (EU-kommisjonen, 2025c), (Zuivel.nl, 2025), (Global Dairy Trade, 2025)

2.2.2.5 Prisutvikling på skummetmelkpulver

Prisen på skummetmelkpulver i norske kroner lå i gjennomsnitt litt høyere i 2024 enn i 2023, men vesentlig lavere enn i 2022. Målt i euro og dollar var pristoppen i 2022 omtrent på nivå med pristoppene i 2007 og 2013. Målt i norske kroner var imidlertid de tre siste årene perioden med høyest pris, grunnet den svake valutakursen. Likevel var ikke etterspørselen like høy som for smør, og prisene steg ikke på samme måte de to siste årene.

EU og USA er de største eksportørene av skummetmelkpulver, og prisene i Oseania følger i større grad prisene derfra enn hva de gjør for smør og helmelkpulver. EUs eksport var 568 000 tonn i perioden januar til september 2024. Eksporten fra USA var 580 000 tonn, mens eksporten fra New Zealand var 311 000 tonn i denne perioden. Kina, Mexico og Indonesia var i samme periode de største importørene av skummetmelkpulver (EU-kommisjonen, 2025b). Til sammenligning er global produksjon av skummetmelkpulver om lag 4,6 mill. tonn årlig, som vist i tabell 4.

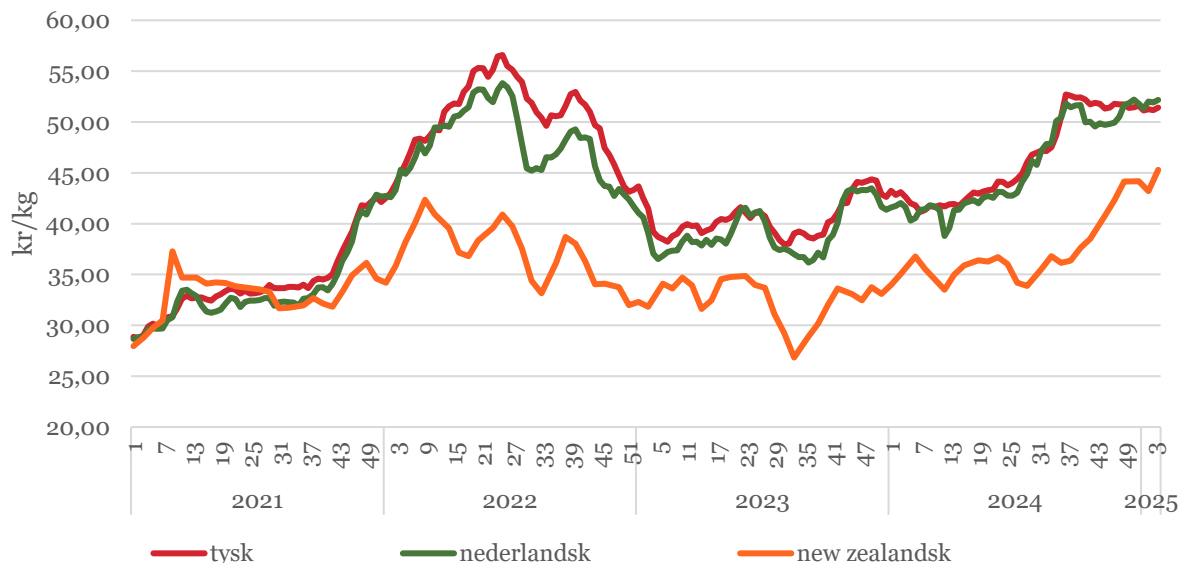
Figur 22 Utvikling i pris på skummetmelkpulver internasjonalt, 2021–uke 4 2025. Kr per kg

Kilde: (Süddeutsche Butter- und Käse-Börse e.V. Kempten, 2025), (EU-kommisjonen, 2025c), (Zuivel.nl, 2025), (Global Dairy Trade, 2025), (USDA, 2025a)

2.2.2.6 Prisutvikling på helmelkpulver

New Zealand var den største produsenten og eksportøren av helmelkpulver i 2024. I perioden januar til september ble det eksportert 940 000 tonn helmelkpulver derfra, en økning på 2 prosent fra 2023. Fra EU gikk eksporten i dette tidsrommet ned med 20 prosent til 167 000 tonn. Kina, som var den nest største produsenten av helmelkpulver, reduserte importen i januar til september 2024 med 12 prosent sammenlignet med samme periode året før (EU-kommisjonen, 2025b).

Prisnivået på helmelkpulver fra New Zealand har vært lavere enn i EU de tre siste årene. Likevel har prisene på New Zealand vært relativt høye i 2024, sett over lang tid. I løpet av 2024 økte prisen i EU fra 40 kroner per kilo til over 50 kroner per kilo. Prisstigningen for helmelkpulver er høyere enn for skummetmelkpulver. Helmelkpulver påvirkes mer av prisøkningen på smør og etterspørselen etter melkefett.

Figur 23 Utvikling i pris på helmelkpulver internasjonalt, 2021–uke 4 2025. Kr per kg

Kilde: (Süddeutsche Butter- und Käse-Börse e.V. Kempten, 2025), (Zuivel.nl, 2025), (Global Dairy Trade, 2025)

2.2.3 Det norske markedet for meieriprodukter påvirkes av markedet internasjonalt

Det internasjonale markedet for meieriprodukter påvirker den norske omsetningen av melk og meieriprodukter. Verdensmarkedsprisene gikk noe ned etter toppen i 2022, men har økt igjen i løpet av 2024. Prisene er fortsatt høye, og i snitt har avstanden opp til norsk målpris på melk vært relativt liten de siste tre årene.

Globalt blir nesten 10 prosent av melken som produseres eksportert. I Norge er importen og eksporten av meierivarer relativt begrenset. Importvernet begrenser importen. Eksporten er begrenset av høyere pris- og kostnadsnivå i Norge enn utenlands. Importen til Norge økte i 2024, både for ost, yoghurt og smaksatt søtmeik. Denne importen konkurrerer med de norske aktørene i markedet. Importen av ost var på 20 041 tonn i 2024, inkludert ost som importeres etter at den er produsert utenlands av norsk melk. Vi har verdens største osteeksportør som nærmeste nabo, og markedsandelen til importert ost i det norske markedet har økt jevnt over flere år. I 2024 økte importen av ost, men mengden omsatt norsk ost økte relativt sett mer, og importandelen i det norske markedet gikk marginalt ned fra 15,8 prosent i 2023 til 15,5 prosent i 2024. De importerte ostene kommer i all hovedsak fra EU, og omtrent halvparten er knyttet opp til importkvoter.

Det norske tollvernet skjermer norske melkeprodusenter og meierier mot internasjonal konkurranse. Prisene i Norge har vært forutsigbare og stabile. Når det skjer endringer, har det stort sett kun vært som følge av endring i målprisen på melk. I 2025 er det ikke lenger målpris på melken, men PGE (planlagt gjennomsnittlig engrospris). Figur 17 og figur 18 viser at norske melkeprodusenters konkurransekraft mot EUs melkeprodusenter relativt sett var bedre de tre siste årene sammenlignet med tidligere år.

Smaksatte yoghurter, smaksatt syrnet melk og smaksatt søtmeik omfattes av protokoll 3 i EØS-avtalen, og er de mest konkurranseutsatte varene for norske produsenter. Avtalen omfatter også mange varer hvor meieriprodukter inngår som råvarer i andre varer (RÅK-varer). Gjennom denne avtalen har meieriprodukter et lavere tollvern når de importeres som ingrediens i en RÅK-vare enn når de importeres som meieriprodukter. Meierisektoren og matindustri som bruker ingredienser fra melkeproduksjonen, merker konkurransen ved at utenlandske produsenter av bearbejdede produkter har lavere råvarepris enn det norske produsenter har. Norske myndigheter følger prisutviklingen og utligner råvareprisforskjeller gjennom prisnedskrivningstilskudd til norske råvarer.

2.3 Kjøtt

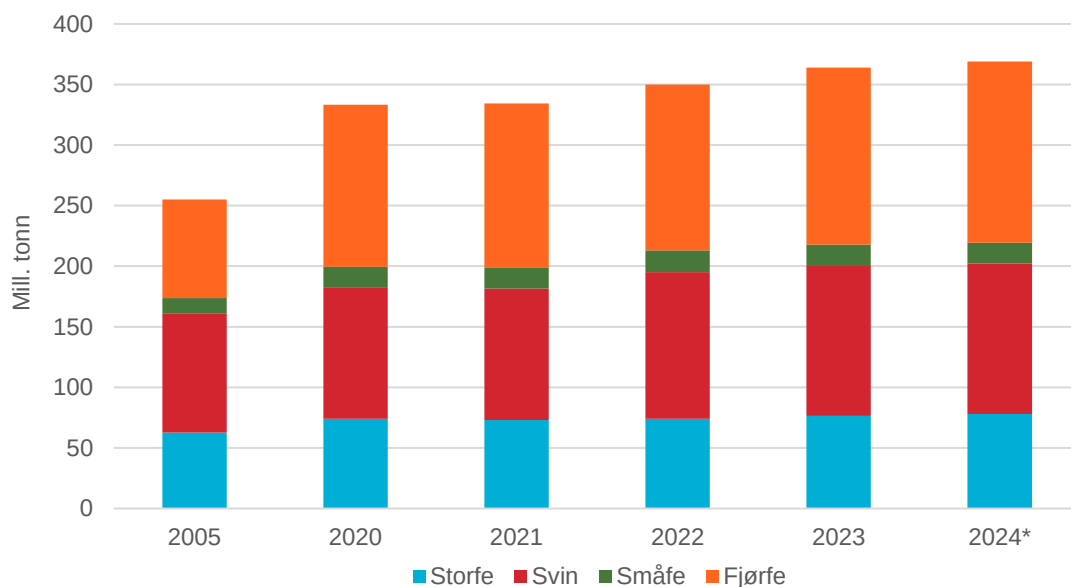
I 2024 økte global kjøttproduksjon med 1,4 prosent til 373 mill. tonn, primært drevet av vekst i storfe- og kyllingproduksjonen.

Verdenshandelen tok seg opp som følge av et høyt importbehov i USA. Prisene ble drevet opp av den økte internasjonale etterspørselen. Verdensmarkedsprisene for kjøtt økte med 8 prosent i 2024.

Framover forventes en moderat vekst i kjøttforbruket, primært drevet av økende konsum i utviklingsland og produktivitetsutvikling. I vestlige land vil utviklingen fortsette å dreies mot økt forbruk av kylling, til dels på bekostningen av rødt kjøtt.

2.3.1 Økt handel og produksjon av kjøtt, med unntak av svin

Den globale produksjonen av kjøtt økte med 1,4 prosent det siste året, og endte på 373 mill. tonn i 2024 ifølge FAOs estimater. Veksten er primært drevet av økt produksjon av storfe og kylling, samt en marginal økning i produksjonen av sau og geit. Økt slaktning og bedret lønnsomhet har bidratt til veksten. Trenden med en stadig økende andel kyllingproduksjon fortsatte i 2024. Samtidig falt produksjonen av svinekjøtt noe, blant annet som følge av at Kina har forsøkt å begrense egen produksjon.

Figur 24 Verdens produksjon av kjøtt fordelt på dyreslag, 2005 og 2020–2024. Mill. tonn

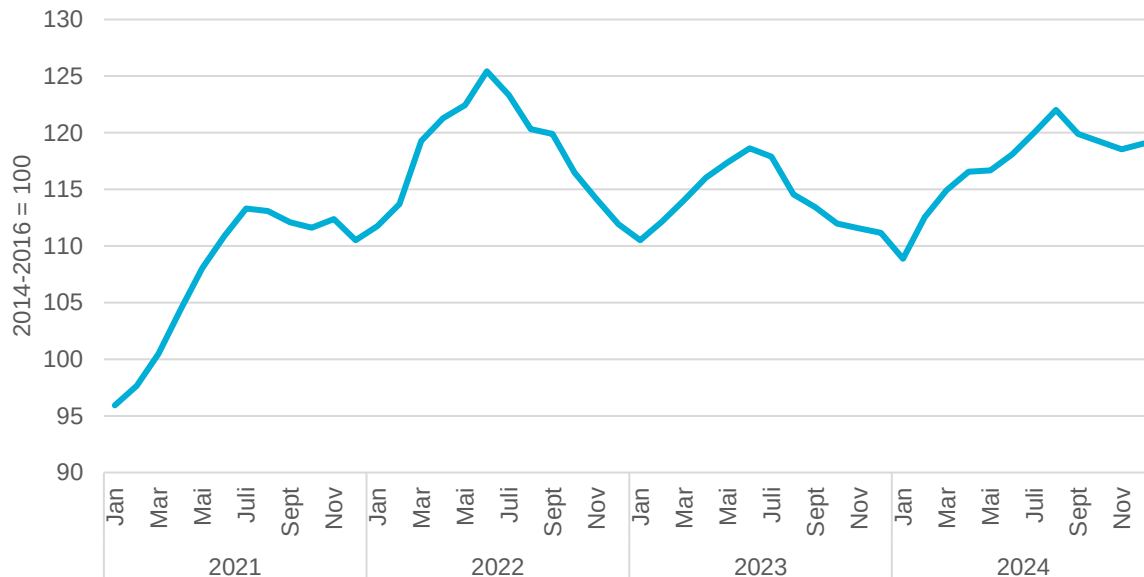
Kilde: (FAO, 2025b), (FAO, 2024a)*

*Prognose fra november 2024

Understøttet av den økende produksjonen tok verdenshandelen seg opp igjen med en vekst på 3,2 prosent, etter to år med nedgang. Mye av denne veksten er drevet av et behov for import av storfekjøtt til USA, ettersom den nasjonale produksjonen har falt. Levekostnadene globalt har falt det siste året, noe som også bidrar til økt handel.

2.3.2 Ulik prisutvikling blant kjøttslagene

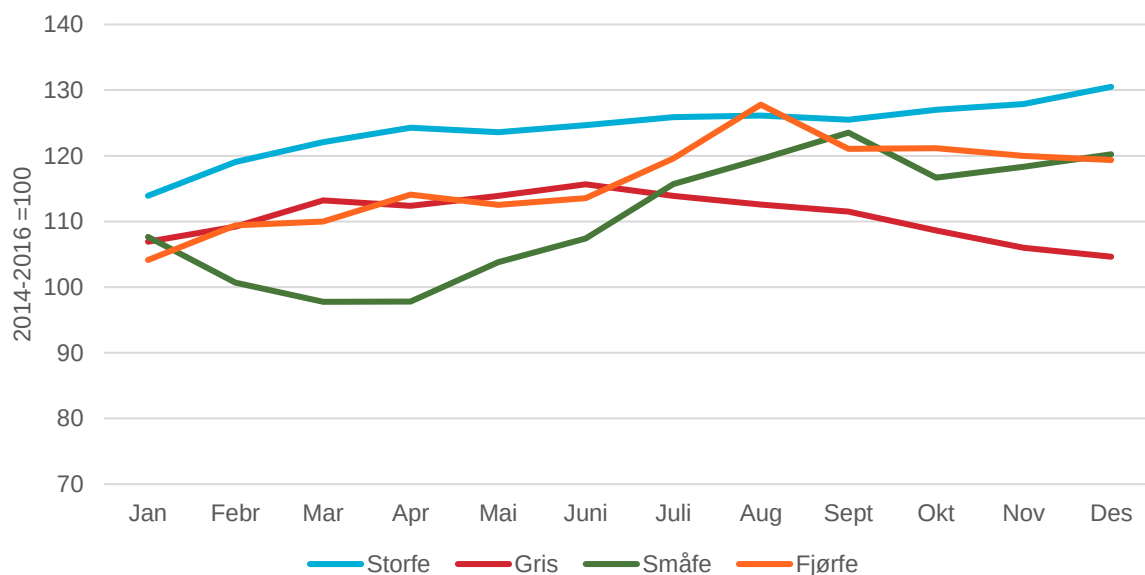
FAOs prisindeks for kjøttvarer hadde en bratt stigning frem til august, før den flatet ut og falt noe mot slutten av året. I desember 2024 lå prisindeksen for kjøtt 8 prosent høyere enn året før. Som vist i figuren nedenfor stiger som regel verdensmarkedsprisene i første halvdel av året, før de faller i andre halvår.

Figur 25 FAOs prisindeks for kjøtt per måned, 2021–2024 (2014–2016=100)

Kilde: (FAO, 2025a)

Figur 26 viser prisindeksene for de fire ulike kjøttslagene i 2024. Verdensmarkedsprisen for småfekkjøtt økte spesielt mye i 2024, med en økning på 18 prosent fra året før. Prisene på storfe og fjørfe økte med henholdsvis 13 og 11 prosent, mens verdensmarkedsindeksen for svinekjøtt falt med 5 prosent.

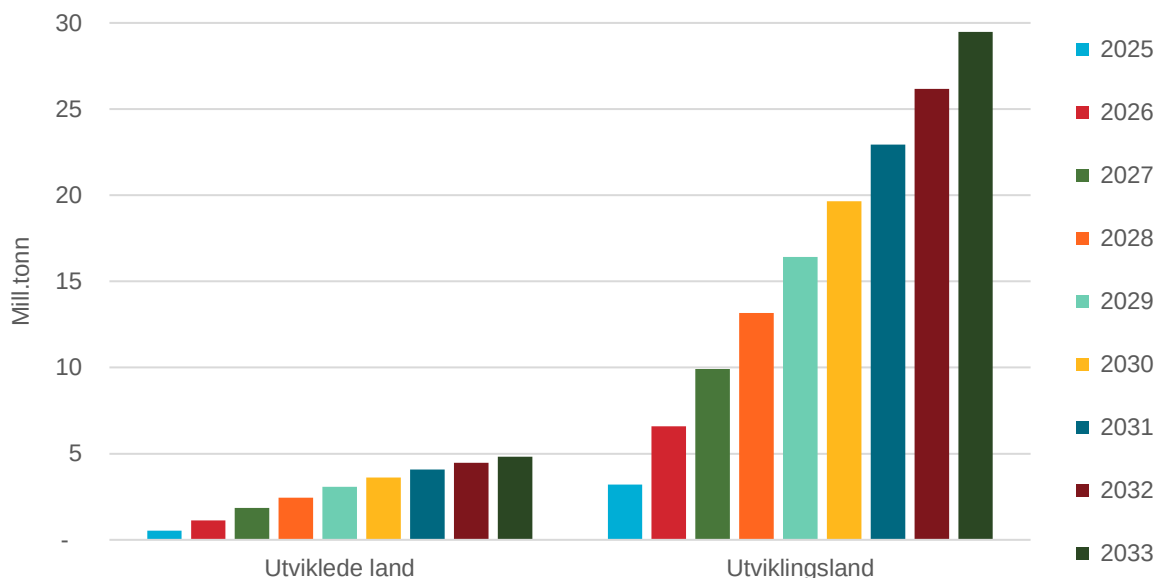

Figur 26 FAOs prisindeks for ulike kjøttslag per måned, 2024. 2014–2016=100

(FAO, 2025a)

2.3.3 Økende kjøttkonsum i utviklingsland

Det neste tiåret forventer OECD-FAO en økning i kjøttforbruket på 500 gram per person, 3 prosent mer enn dagens forbruk. Denne økningen drives i all hovedsak av en økende middelklasse og endret kosthold i utviklingsland. Samtidig som verdens befolkning stadig spiser mer kjøtt, peker også befolkningsveksten mot et høyere totalforbruk. Figuren nedenfor viser prognosert økning i det totale kjøttforbruket i verden, fordelt på utviklede land og utviklingsland.

Figur 27 Prognosert endring i kjøttkonsum, 2025–2033. Mill. tonn

Kilde: (OECD/FAO, 2024)

Den prognoserte veksten i konsum er nedjustert fra tidligere prognoser, og er svakere enn hva vi har sett de siste tiårene. Dette skyldes blant annet pandemien, som fikk stor påvirkning på det globale kjøttmarkedet. Disse effektene merkes ennå, og vil trolig påvirke utviklingen fremover. Pandemien har gitt en vedvarende reduksjon i spising utenfor hjemmet, samtidig som hurtigmat-segmentet har fått et oppsving. Økte levekostnader har også bidratt til å flytte forbruk fra dyre produkter og kjøttstykker av storfe og lam, mot rimeligere alternativer som svin, fjørfe og egg, samt bearbeidede kjøttvarer. Fremover vil denne utviklingen gi et skille, hvor enkelte segmenter etterspør rimeligere varer, mens det i høyinntektsland blir stadig økende oppmerksomhet rundt kosthold og klima. Dette trekker mot høyere etterspørsel etter stjerningsdeler av høy kvalitet, mens det totalt sett etterspørres mindre rødt kjøtt.

Økt produktivitet vil trolig sikre at produksjonen holder tritt med den økte etterspørselen, blant annet som følge av bedret genetikk og produksjonsmetoder. Samtidig vil den globale kjøttproduksjonen være preget av en rekke utfordringer som allerede er tilbakevendende, hvorav mangel på arbeidskraft, dyresykdommer og bærekraftsproblemer er de viktigste (OECD/FAO, 2024).

I EU prognoseres det med redusert produksjon og et lavere forbruk per person av kjøtt. Unntaket er forbruk av kylling, som trolig vil fortsette å øke det kommende tiåret. EU er ett av områdene hvor høy bevissthet rundt bærekraft har innvirkning på kjøttmarkedet. Produksjonen vil trolig dreies mot mer bærekraftig produksjon, med lavere dyretetthet (EU-kommisjonen, 2024a).

2.3.4 Storfe

2.3.4.1 Brasil nærmer seg USA som verdens største produsent

Verdens storfeproduksjon endte ifølge anslag fra FAO på 78,1 mill. tonn i 2024, noe som tilsvarer en vekst fra 2023 på 2,3 prosent. Veksten drives hovedsakelig av Sør-Amerika, der produksjonen økte med 5 prosent fra året før, og sto for nesten en fjerdedel av verdens storfekjøttproduksjon i 2024.

De største produsentlandene med anslått produksjon i 2024 er gjengitt i tabell 5.

Tabell 5 Produksjon av storfekjøtt, 2024. Mill. tonn

Land / landområde	Mill. tonn
USA	12,3
Brasil	11,9
Kina	7,8
EU	6,4
India	4,6
Øvrige	35,1
Totalt	78,1

Kilde: (FAO, 2024a)

Brasil, verdens nest største produsent av storfekjøtt, sto for 65 prosent av all produksjonen i Sør-Amerika, og 15 prosent av verdens produksjon. Brasil fikk igjen produksjonsrekord i 2024 etter en økning på hele 8 prosent. De nærmer seg stadig USA som verdens største produsentland. De senere årene har det vært stort fokus på effektivisering i næringen og oppbygging av besetninger. Samtidig er det sterk etterspørsel nasjonalt og internasjonalt. Dette har drevet prisene oppover, noe som kombinert med reduserte produksjonskostnader har gitt god lønnsomhet for å øke produksjon for Brasils bønder. I Argentina, som er den nest største produsenten i Sør-Amerika, gikk produksjonen derimot ned med 6 prosent. Der har høy prisvekst og svekket kjøpekraft ført til fallende etterspørsel, og dermed redusert produksjon.

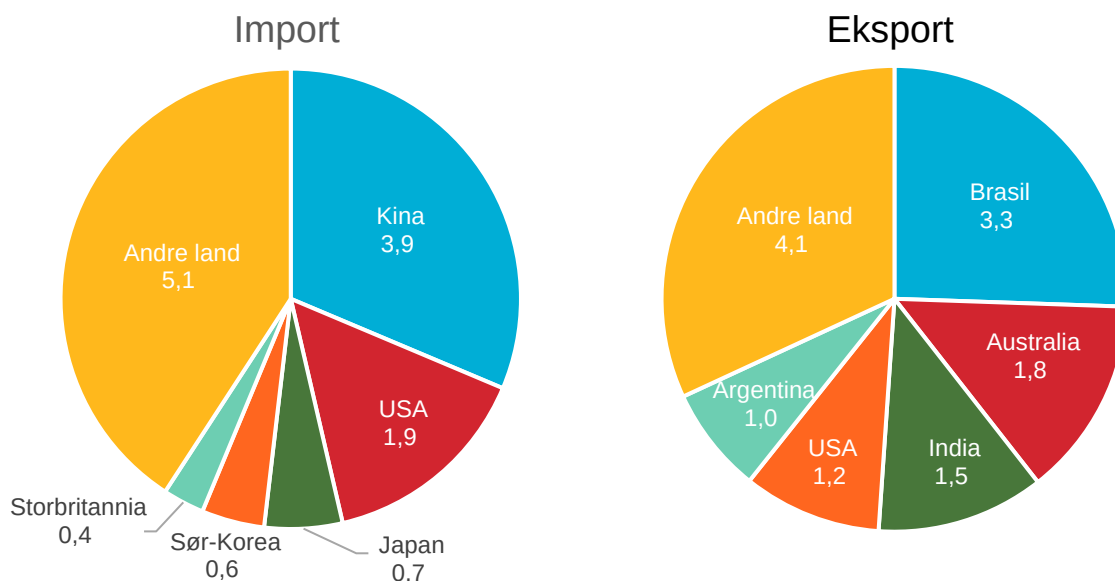
Storfebestanden i USA er syklisk, og den er for tiden inne i en nedadgående fase. Dette førte til redusert produksjon i 2023, og det var forventet at nedgangen ville fortsette i 2024. Produksjonen ble likevel om lag som i 2023, primært på grunn av høyere slaktevekter enn ventet. Bestandsnedgangen ser ut til å fortsette fremover, noe som trolig gir redusert produksjon i 2025. Etterspørselen i USA er derimot forholdsvis god, noe som har ført til rekordhøy import av storfekjøtt (AHDB, 2024).

EU er en annen viktig storfeprodusent på verdensbasis. De produserte også om lag like mye i 2024 som året før, men produksjonen svingte i løpet av året. Første halvdel av 2024 økte slaktingen mye på grunn av dårlige beiteforhold, samtidig som det var høy etterspørsel etter slakt i enkelte eksportmarkeder. Den høye slaktingen reduserte bestandene, noe som igjen førte til redusert produksjon i andre halvdel av 2024. Også i EU forventes det at bestandene vil fortsette å falle i 2025 (EU-kommisjonen, 2024c).

2.3.4.2 Kraftig økning i handel

De siste estimatene fra FAO viser en økning i verdenshandelen med storfe på 8,2 prosent i 2024. En av de viktigste driverne til dette er økende etterspørsel etter storfekjøtt i mange av de importerende landene. Økningen må ses i sammenheng med at handelen falt i 2023. Svakere økonomisk vekst og økt inflasjon i flere land reduserte kjøpekraften og dempet etterspørselen. I 2024 har kjøpekraften tatt seg opp i mange land, noe som har bidratt til økt etterspørsel og mer handel.

De største import- og eksportlandene for storfekjøtt er gjengitt i figur 28. Det var ingen endring fra 2023 i hvilke fem land som importerte og eksporterte mest.

Figur 28 Import og eksport av storfekjøtt fordelt på land, 2024. Mill. tonn

Kilde: (FAO, 2024a)

Kina er verdens største importør av storfekjøtt. Importen økte med over 4 prosent i 2024, og utgjorde nesten en tredel av verdens importbehov. Storfekjøtt er en av varene det har vært sterk etterspørselsvekst etter i Kina det siste tiåret, i tråd med velstandsutviklingen. Produksjonen har ikke økt raskt nok til å dekke det høye behovet, noe som har gitt en kraftig økning i importen. Kina handler i hovedsak storfekjøtt fra de store produsentlandene i Sør-Amerika, men det er også økende import fra Australia, New Zealand og USA.

I tillegg til å være verdens største produsent, er også USA blant de største importørene og eksportørene av storfekjøtt. I 2024 falt eksporten med 2,7 prosent, mens importen økte med over 17 prosent. Årsaken til den store økningen i import var fallende produksjon, samtidig som etterspørselen har vært økende. I hovedsak er det sør-amerikanske land, samt Australia og New Zealand, som har kunnet dra fordel av det store behovet i USA.

Økningen i global handel har i stor grad blitt dekket av de to største eksportørene i verden, Brasil og Australia. Begge landene økte eksporten med 20 prosent i 2024, og sto til sammen for 40 prosent av verdenshandelen, målt i eksport. Den kraftige veksten kan kobles til situasjonen i det amerikanske markedet. Begge land har økt sin eksport til USA, samtidig som de har tatt markedsandeler som vanligvis har blitt dekket av USA. Australia har blant annet økt sin eksport til Japan og Sør-Korea (MLA, 2024b).

I forhold til sin store produksjon, er EU en relativt liten aktør på verdensmarkedet, og stadig mindre. EU har i flere år hatt problemer med svekket konkurransekraft på verdensmarkedet, og eksporten har falt betydelig i flere år på rad. Denne trenden snudde i 2024, da eksporten økte med 10 prosent fra året før. Verdensmarkedet i 2024 var preget av høy etterspørsel og økte priser, noe som styrket EUs konkurranseevne og åpnet for økt eksport, særlig til Tyrkia og Storbritannia.

Forbruket i EU dekkes i stor grad av egen produksjon, og importen har vært fallende de siste årene. De sør-amerikanske landene har blant annet funnet det mer attraktivt å fokusere sin eksport mot andre deler av verden, som USA. Importen fra Brasil til EU falt med 15 prosent fra året før, og Storbritannia overtok som ledende eksportør inn i EU (EU-kommisjonen, 2024c).

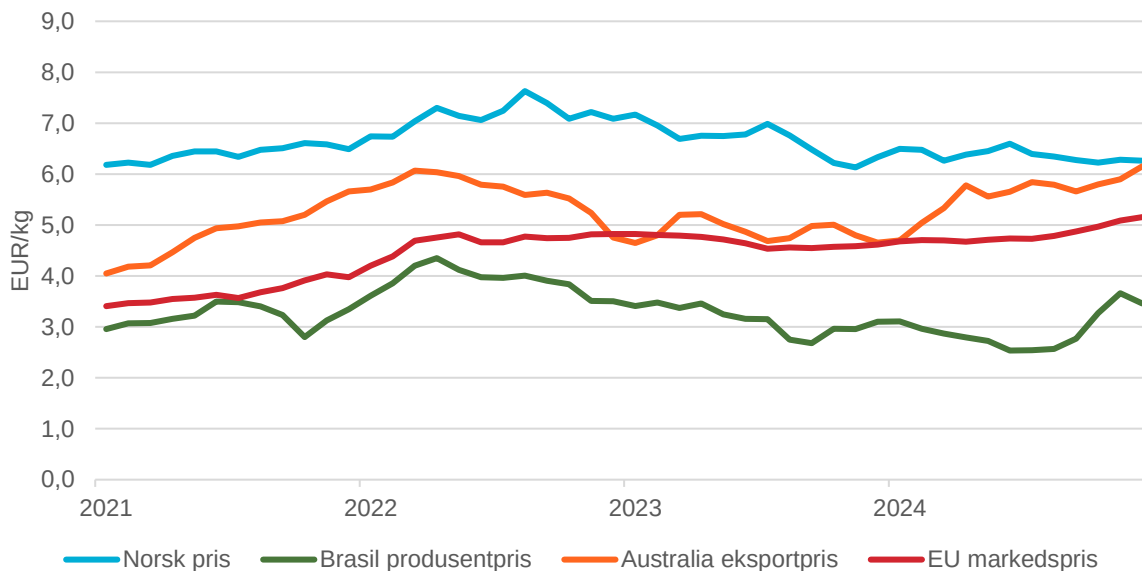
2.3.4.3 Prisene på vei opp igjen

Storfekjøtt er det dyreste av de fire store kjøttslagene. Internasjonalt økte prisen på storfekjøtt kraftig i 2021 og frem mot midten av 2022. Videre gikk både de norske og verdensmarkedsprisene nedover igjen. I 2024

har prisene begynt å stige igjen i flere av de viktigste markedene. FAOs indeks for verdensmarkedsprisen viser en økning på 13 prosent i løpet av 2024. Økningen i indeksen ble drevet av prisvekst i både Brasil og USA, men var spesielt sterk i Australia. I EU har det også vært stabil prisvekst det siste året, mye drevet av styrket etterspørsel og reduserte bestander.

I Norge har prisene beveget seg noe opp og ned det siste året, men endte omtrent med flat prisutvikling for året.

Figur 29 viser noteringsprisen i Norge og utvalgte priser i ulike land de siste årene.

Figur 29 Internasjonale priser på storfekjøtt fra utvalgte land, 2021–2024. EUR per kg

Kilde: Landbruksdirektoratet, (CEPEA, 2025a), (EU-kommisjonen, 2025a) og (MLA, 2025b)

Brasil oppgjørpris til produsent. Australias eksportpris på kjøttsortering (90CL) til USA. I tillegg viser figuren markedspris i EU for ung okse. Prisene er ikke direkte sammenlignbare, men gjenspeiler utviklingen over tid. Norsk pris er noteringspris knyttet til planlagt gjennomsnittlig engrospris.

2.3.4.4 Avtagende vekst i forbruket fremover

OECD og FAO forventer at verdens forbruk av storfekjøtt vil fortsette å øke, med 11 prosent det neste tiåret. Dette er en lavere vekst enn det foregående tiåret. Økningen vil primært bli drevet av befolkningsvekst, mens forbruket per innbygger vil stabilisere seg rundt 6 kg per innbygger.

Det er forventet at utviklingen mellom land og verdensdeler vil være svært forskjellig. I Asia og stillehavsregionen prognoserer OECD-FAO at forbruket vil øke, spesielt drevet av en økende middelklasse som etterspør mer storfekjøtt. I Kina, India og Pakistan er det relativt lavt forbruk per capita, men disse landene er likevel blant de største konsumlandene i verden. Det er derfor stort potensial for videre vekst i disse regionene.

Latin-Amerika, Nord-Amerika og Oseania er deler av verden hvor konsumet forventes å falle mest det kommende tiåret. Dette er regioner hvor storfekjøttet har hatt en sterk posisjon i kostholdet. Markedet vil framover være preget av økende fokus på de miljømessige konsekvensene av storfeproduksjonen. Dette er spesielt knyttet til klimagassutslipp, men også avskoging. Større søkelys på klima og helse, i tillegg til pris, vil vri etterspørselen over til rimeligere substitutter.

Produksjonen av storfekjøtt vil i den samme perioden øke forsiktig, i tråd med etterspørselsutviklingen. Økte slaktevekter, utvikling i genteknologi og bedre gårdsdrift vil være drivere for utviklingen.

Utviklingsland vil i hovedsak stå for veksten i produksjon. Spesielt i Kina, hvor etterspørselen fortsatt er økende, vil teknologiutvikling kunne bidra til produksjonsvekst. India vil trolig bli en stadig større aktør, blant annet gjennom utvikling av eksportmarkeder for indisk vannbøffel. Brasil og USA, verdens største storfeprodusenter, er på vei inn i en nedgangsfase som vil vare i flere år, mens Australia forventes å stadig kunne ekspandere sin produksjon frem mot 2033 (OECD/FAO, 2024).

Storfemarkedet i EU har vært fallende det siste året, og EU-kommisjonen forventer at denne utviklingen vil fortsette. Produksjonen prognoseres å falle med nesten 7 prosent frem mot 2035, mens bestanden i EU kan falle med opptil 10 prosent. Økte slaktevekter forventes på grunn av forbedret føreffektivitet og en høyere andel kjøttfaser av storfe. Etterspørselen etter storfe vil trolig følge den samme nedadgående utviklingen i årene som kommer. Forbruket per innbygger forventes å falle fra 9,8 kg til 9,2 kg per år i 2035. Nedgangen i forbruket av storfe er drevet av lavt tilbud og høye priser i EU, samtidig som det er en økende negativ oppfatning knyttet til bærekraftshensyn (EU-kommisjonen, 2024c).

2.3.5 Svin

2.3.5.1 Lavere produksjon av svin

FAOs anslag for 2024 viser en liten nedgang i svinekjøttproduksjonen i verden, med en total produksjon på 124 mill. tonn. Denne nedgangen kommer som følge av synkende produksjon i Kina, Thailand og Canada (FAO, 2024b).

I Kina falt produksjonen av svinekjøtt i 2024. Nedgangen er et resultat av at den kinesiske regjeringen tar sikte på å redusere avlspurkebestanden. Etter en periode med overproduksjon og kraftig nedgang i priser innenlands, er målet å stabilisere markedet gjennom en nedgang i produksjonen (FAO, 2024b).

En nedgang er også forventet i Thailand, som har redusert svinekjøttproduksjonen sin som et grep mot overproduksjon og lave priser. I Canada er lavere slaktekapasitet og reduksjoner i avlsbesetningen årsaker til en lavere produksjon. Situasjonen er en annen i USA, Russland, Vietnam og Brasil, der svinekjøttproduksjonen er forventet å øke. I Vietnam har utfordringer knyttet til afrikansk svinepest (ASF), samt covid-19-pandemien, påvirket svinekjøttproduksjonen de siste årene. Til tross for fortsatte problemer med ASF, forventes det en økning i produksjonen her, blant annet som følge av en sterk innenlandsk etterspørsel og lavere førkostnader.

Produksjonen i Europa er anslått å ha gått ned med totalt 0,5 prosent i 2024. Denne nedgangen kommer til tross for at den totale produksjonen i første halvår var 1,7 prosent høyere enn samme periode året før. Produksjonsøkningen som normalt kommer i sommermånedene uteble sammenlignet med tidligere år. De største økningene i produksjonen var i Polen, Ungarn og Tyskland, mens produksjonen sank i Estland. I samme periode ble det slaktet færre dyr i Danmark, men det var samtidig en høyere gjennomsnittlig slaktevekt. Afrikansk svinepest forventes å være et vedvarende problem de neste årene. Dette, kombinert med synkende eksport og strengere lover i enkelte EU-land, fører til en anslått redusert produksjon i årene framover (EU-kommisjonen, 2024a).

Afrikansk svinepest

Afrikansk svinepest (ASF) er en svært smittsom og alvorlig virussykdom hos svin. Både ville og tamme svin kan rammes, men viruset smitter ikke til mennesker. Sykdommen gir høy feber, nedsatt allmenntilstand, opphørt matlyst, misfarging og blødninger i huden. Griser kan dø raskt uten at en har observert særlige symptomer på forhånd, men de fleste griser dør etter 2 til 10 dager.

Det har vært flere utbrudd i Europa av svinepest de siste årene. Sykdommen ble påvist hos villsvin i Sverige høsten 2023, som det første tilfellet i Norden. Sverige ble erklært fri for smitte høsten 2024 (Mattilsynet, 2025).

Tabell 6 Produksjon av svinekjøtt, 2024. Mill. tonn

Land / landområde	Mill. tonn
Kina	57,6
EU	20,9
USA	12,7
Brasil	5,4
Russland	4,9
Andre land	22,8
Totalt	124,3

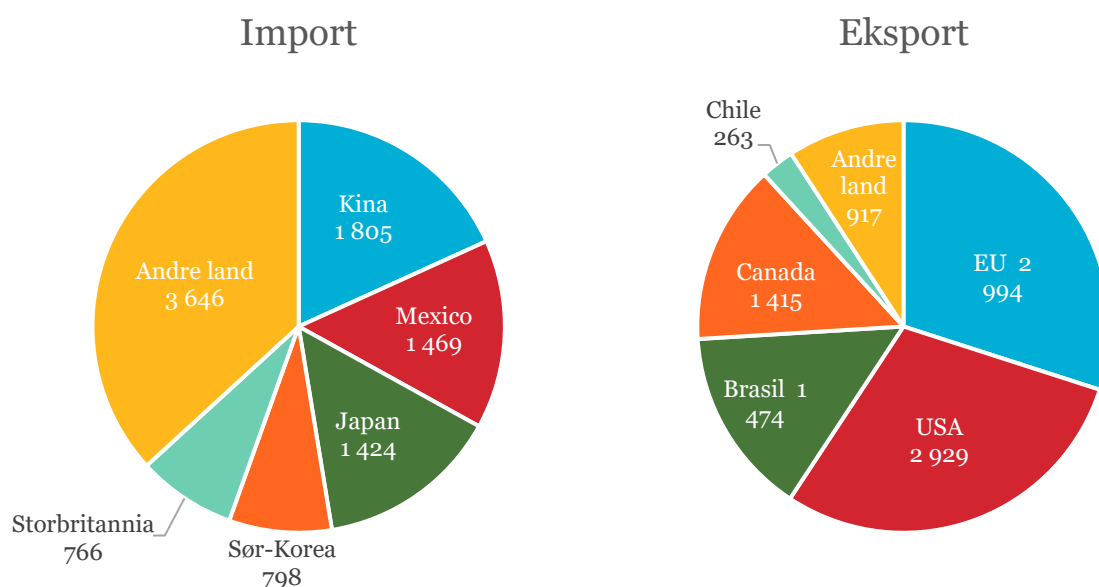
Kilde: (FAO, 2024a)

2.3.5.2 Økende handel i 2024

FAO anslår at den samlede eksporten av svinekjøtt på verdensmarkedet i 2024 var på 10 mill. tonn. Dette er en økning på 1,6 prosent fra 2023. Økningen skyldes hovedsakelig økt etterspørsel etter svinekjøtt i Sør-Korea, Mexico og Filippinene. Den samlede importen er også anslått å ha økt i 2024, med 0,7 prosent.

På importsiden dominerer fortsatt Asia, med omtrent halvparten av den totale importen av svinekjøtt. Det er store variasjoner mellom landene, og Kina, Japan og Sør-Korea står for 81 prosent av importen. Importen til Asia gikk ned med 5 prosent i 2024, hovedsakelig grunnet en kraftig nedgang i importen til Kina. Til tross for denne nedgangen, er Kina fortsatt den største importøren av svinekjøtt totalt i 2024. Like bak følger Mexico og Japan. I Sør-Korea, ett av de store importørlandene, økte importen med 18 prosent (FAO, 2024a).

I første halvår av 2024 økte importen av svinekjøtt til Europa med 1 prosent. Storbritannia står for to tredeler av den totale importen til Europa, og i samme periode gikk importen deres ned 2,3 prosent (EU-kommisjonen, 2024c).

Figur 30 Import og eksport av svinekjøtt fordelt på land, 2024. 1 000 tonn

Kilde: (FAO, 2024a)

EU og USA dominerer fortsatt på eksportsiden. Til sammen stod de for tilnærmet 60 prosent av den totale eksportmengden i 2024.

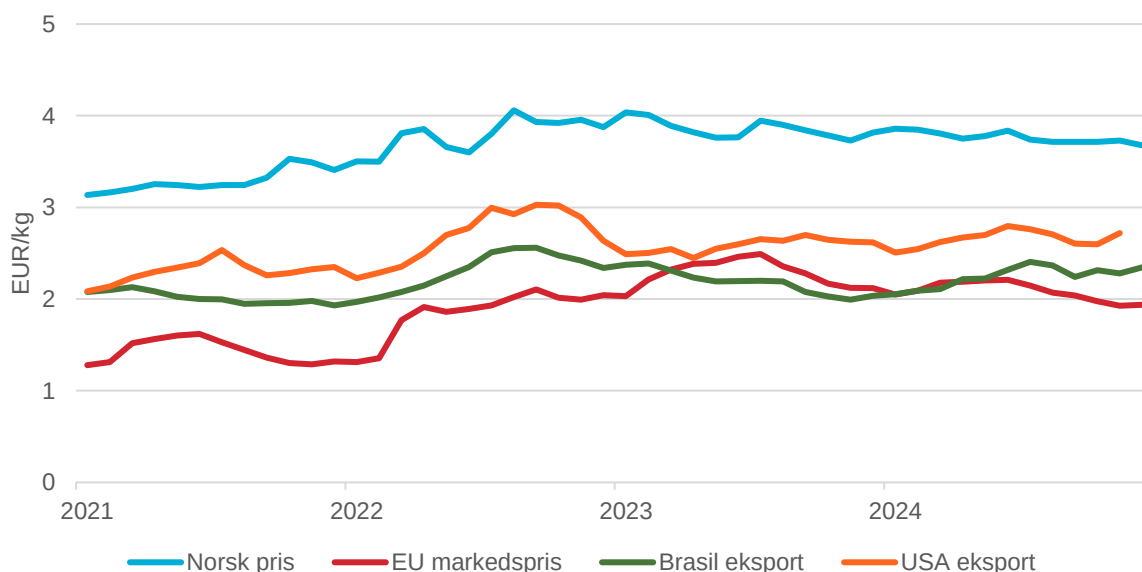
Det anslås at eksporten fra EU gikk ned med 2,5 prosent i 2024. Det skyldes først og fremst en kraftig nedgang i eksporten til Kina, på 27 prosent i første halvår. I tillegg møter EU sterk konkurranse fra Brasil og USA. Mens eksporten fra EU til høyverdimarkeder som Japan og Australia har gått ned, har den økt til Sør-Korea, Filippinene og Vietnam. Samtidig kan eksporten til EU på det internasjonale markedet øke igjen dersom prisforskjellen mellom EU og de internasjonale konkurrentene fortsetter å synke (EU-kommisjonen, 2024c).

Økt eksport fra land som Brasil, USA og Canada har vært med på å erstatte den mindre eksporten fra EU, med økninger på henholdsvis 5, 4 og 7 prosent i 2024. Den økte eksporten fra USA skyldes økt produksjon og etterspørsel fra land som Mexico og Sør-Korea. I Canada er det synkende etterspørsel innenlands, mens økt eksport fra Brasil, blant annet, er grunnet rikelig med forsyninger og en svak nasjonal valuta (FAO, 2024b).

2.3.5.3 Negativ utvikling i svinekjøttprisen

FAOs prisindekser viser at svinekjøtt er det eneste kjøttslaget der den totale prisutviklingen har vært negativ det siste året. Ved utgangen av 2024 lå indeksen for svin 5 prosent lavere enn året før. De norske prisene hadde en lik utvikling. Etter to år med kraftig økning i prisene, stabiliserte EU-prisene seg mer i 2024. En avtagende etterspørsel førte til en nedgang i prisene på slutten av 2023, som fortsatte inn i det nye året. Prisene økte i første halvår av 2024, og spesielt i Tyskland holdt de seg på et høyt nivå, før de begynte å synke igjen i andre halvår. Ved utgangen av året lå prisene 9 prosent lavere enn året før. I Brasil og USA, derimot, har prisene økt med henholdsvis 15 og 4 prosent det siste året.

Figur 31 viser markedspriser fra utvalgte land fra 2021 til 2024. Den norske prisen viser engrospris for hele og halve slakt i klasse E. EU-prisen viser gjennomsnittlig markedspris i EU på slakt i klasse E. Prisene fra Brasil og USA viser gjennomsnittlig eksportfrisk av fersk og fryst svinekjøtt. Prisene er ikke direkte sammenlignbare, men gjenspeiler utvikling over tid.

Figur 31 Utvalgte internasjonale markedspriser på svinekjøtt, 2021–2024. EUR per kg

Kilde: Landbruksdirektoratet, (Comex Stat, 2025) (EU-kommisjonen, 2025a) (USDA, 2025b)

2.3.5.4 Framtidsutsikter svin

Forbruket av svinekjøtt vil øke med 8 prosent innen 2033, ifølge OECD-FAO. Det forventes en vekst i forbruket i hele verden fram til 2033, utenom i Europa, som allerede har et høyt forbruk. Samtidig vil

svinekjøtt forbli den mest konsumerte typen kjøtt i Europa. På verdensbasis vil det være en nedgang på 2 prosent i forbruket av svinekjøtt per innbygger mellom 2024 og 2033 (OECD/FAO, 2024).

Som følge av at Asia står for over halvparten av den totale produksjonen og importmengdene av svinekjøtt på verdensmarkedet, vil det som skjer i Asia i stor grad påvirke verdensmarkedet. Flere asiatiske land har de siste årene hatt utbrudd av ASF, som har påvirket både produksjonen innenlands i de pårørte landene, samt ført til økt import. Et resultat av ASF-utbruddene er en overgang fra hovedsakelig småskala bakgårdsbesetninger til store kommersielle foretak, som blant annet medfører høyere biosikkerhetsstandarder. OECD-FAO forventer som et resultat av disse tiltakene at produksjonen i de berørte landene vil gjenopprettes, og at den totale svinekjøttproduksjonen vil øke med 0,5 prosent i løpet av det neste tiåret (OECD/FAO, 2024).

EU-kommisjonen anslår at produksjonen av svinekjøtt i Europa vil falle med 0,5 prosent hvert år fram mot 2035. Forbruket per innbygger er ventet å synke med 0,4 prosent hvert år i samme periode, og falle fra 30,9 kg til 30 kg per person. Vedvarende problemer med afrikansk svinepest, miljø- og samfunnshensyn, samt et relativt høyere fettinnhold sammenlignet med de andre kjøttslagene er alle årsaker til at produksjonen vil synke de neste ti årene. I samme periode kan Storbritannia erstatte Kina som den største importøren av svinekjøtt fra EU, selv om etterspørselen i Storbritannia forventes å synke i løpet av disse ti årene (EU-kommisjonen, 2024a).

2.3.6 Småfe

2.3.6.1 Stabil global produksjon av småfe

Småfe, her definert som sau, lam og geit, er en liten husdyrproduksjon i verdenssammenheng, og utgjør under 5 prosent av verdens samlede produksjon av kjøtt. I 2024 endte den totale produksjon rett over 17 mill. tonn, marginalt høyere enn året før. Verdens produksjon av småfekjøtt har i mange år hatt en jevn økning i takt med befolkningsveksten i verden.

Tabell 7 Produksjon av småfekjøtt, 2024. 1 000 tonn

Land / landområde	1 000 tonn
Kina	5 236
Australia	952
India	833
Pakistan	817
Tyrkia	762
Andre land	8 405
Totalt	17 005

Kilde: (FAO, 2024a)

Det meste av verdens småfeproduksjon kommer fra Asia, som sto for mer enn 60 prosent av verdens produksjon i 2024. Kina er det desidert største enkeltlandet, og sto for mer enn halvparten av produksjonen i Asia, og dermed rundt 30 prosent av verdens produksjon. Produksjonen i Kina falt med 1,5 prosent i 2024, blant annet som følge av svakere etterspørsel. Også i New Zealand falt produksjonen, med 1,6 prosent, som følge av redusert tilgang på slakteklare dyr, samtidig som tørke førte til at mange dyr ble slaktet tidligere enn vanlig.

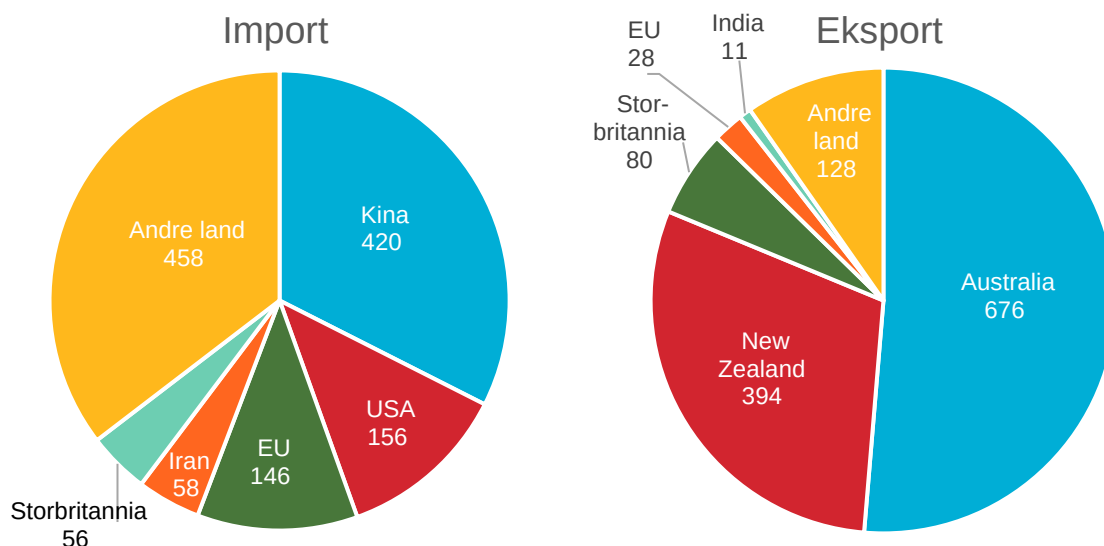
I Australia, som er det nest største produsentlandet i verden, økte produksjonen med nesten 8 prosent i 2024. Årsaken til den høye veksten var effektivitetsforbedringer ved at sauene får flere lam. Videre valgte mange bønder å redusere bestandene sine i 2024, ved å slakte mer voksen sau enn vanlig. Effektivitetsforbedringene fører til at det er behov for færre mordyr, samtidig som det har vært høye priser på sauekjøtt (MLA, 2024a).

I Tyrkia økte produksjonen med 64 000 tonn, tilsvarende en økning på over 9 prosent fra 2023. Dette ble først og fremst drevet av høy nasjonal etterspørsel.

I EU har bestandene av sau og geit vært fallende i flere år, noe som har begrenset produksjonen. I første halvdel av 2024 gikk produksjonen ned med hele 7,4 prosent, mye på grunn av den fallende bestanden, samtidig som det var ugunstige værforhold i mange medlemsland. For hele året anslår EU-kommisjonen en nedgang i produksjonen på rundt 5 prosent sammenlignet med 2023. En stor del av nedgangen kom fra de store produsentlandene Spania og Frankrike, hvor produksjonen falt med henholdsvis 10 og 6 prosent. Blant EUs ti største produsentland av sau og geit, var det bare i Portugal og Nederland produksjonen ble høyere i 2024 enn i 2023 (EU-kommisjonen, 2024c).

2.3.6.2 Økende handel

Det ble eksportert mer enn 1,3 mill. tonn småfekkjøtt til verdensmarkedet i 2024. Dette er 5 prosent mer enn i 2023, da verdenshandelen også økte mye. Veksten er i stor grad drevet av økte tilførsler fra Australia, og sterk etterspørsel fra USA, Storbritannia og Vest-Asia. Oseania dominerer som tilbyder på verdensmarkedet, med Australia og New Zealand som de klart ledende eksportørene. Disse to landene har de siste årene stått for over 80 prosent av den globale eksporten.

Figur 32 Import og eksport av småfekkjøtt, 2024. 1 000 tonn

Kilde: (FAO, 2024a)

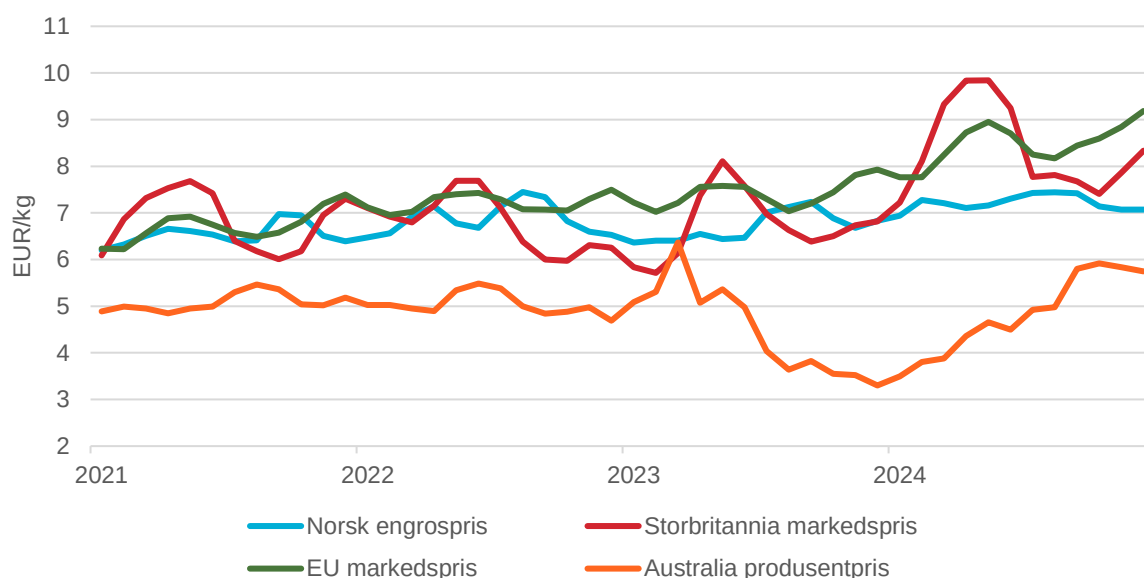
Eksporten fra Australia når stadig nye rekordnivåer. Eksporten økte med over 10 prosent i 2023 og ytterligere 12 prosent i 2024. Økningen kommer til tross for en reduksjon i handelen med det viktigste importlandet Kina, hvor et høyt prisnivå har redusert salget.

Nedgangen i Australias eksport til Kina ble mer enn gjort opp for av en kraftig økning i leveranser til USA, hvor importen økte med over 25 prosent i 2024. Her har etterspørselen tatt seg opp igjen etter en nedgang i 2023. Også i asiatiske land som Iran, Saudi-Arabia og Irak økte importen kraftig i 2024 på grunn av sterk nasjonal etterspørsel. I Storbritannia økte importen også, med en økning på 12 prosent fra 2023, primært drevet av redusert nasjonal produksjon.

2.3.6.3 Høy prisvekst på verdensmarkedet

Prisene på lam på verdensmarkedet var økende i 2024. Økningen var spesielt markant i det viktige produsentlandet Australia. Til tross for en kraftig økning i tilførsler, var etterspørselen sterk nok til å presse prisene opp. Prisveksten må ses i sammenheng med en kraftig prisnedgang i 2023 i flere viktige produsentland. FAOs prisindekser viser at småfekjøtt hadde høyest prisvekst blant kjøttslagene i 2024. Indeksen sto i slutten av 2024 hele 18 prosent høyere enn året før.

Figur 33 viser prisutviklingen de siste årene på lam.

Figur 33 Utvalgte internasjonale priser på lammekjøtt, 2021–2024. EUR per kg

Kilde: Landbruksdirektoratet, (EU-kommisjonen, 2025a), (AHDB, 2025) og (MLA, 2025a)

Prisen fra Australia viser pris for lam 18–20 kg, betalt til produsent OTH («Over the hook»). Prisen fra Storbritannia og fra EU viser markedspriser på lam betalt til produsent. Den norske prisen er noteringspriser for representantvare. Prisene er ikke direkte sammenlignbare, men gjenspeiler utviklingen over tid.

Det er store avvik mellom prisene i EU, New Zealand og Australia, på grunn av lavere produksjonskostnader i de to sistnevnte. Dette gjør EU mindre konkurransedyktig på verdensmarkedet, og de siste årene har spesielt eksporten fra EU til Midtøsten gått mye ned. Prisforskjellene bidro også til økt import av småfekjøtt til EU spesielt fra New Zealand, mens importen fra Storbritannia gikk noe ned.

2.3.6.4 Høyest vekst blant de røde kjøttslagene

OECD-FAO anslår at konsumet av kjøtt fra sau og lam vil øke med 16 prosent fram mot 2033. Dette er den høyeste prognoserte veksten blant kjøttslagene, sammen med kylling som prognoseres til lik vekst i prosent. Sauekjøtt er en viktig proteinkilde i spesielt Midtøsten og Nord-Afrika, hvor forbruket vil øke på grunn av befolkningsvekst og en økende middelklasse. Globalt utgjør småfe en liten del av det totale proteinkonsumet. Andelen vil trolig forbli omtrent den samme, ettersom de andre kjøttslagene i større grad er mer tilgjengelige og rimeligere enn sau, lam og geit.

Verdens produksjon av sau vil øke like mye som forbruket det neste tiåret, spesielt som følge av økt produksjon i Kina. Høye priser vil trolig drive produksjonen oppover ved hjelp av forbedret genetikk og høyere lammetall. På New Zealand forventer OECD-FAO at produksjonsveksten vil stagnere som følge av forpliktelser til å redusere klimagassutslipp. Dette vil føre til at eksporten fra New Zealand reduseres noe de kommende årene, selv om de vil forbli en ledende eksportør på verdensmarkedet. Australia vil trolig ta

en enda større del av verdensmarkedet gjennom økt eksport av lammekjøtt til restaurantmarkedet (OECD/FAO, 2024).

I EU har besetningene og produksjonen av småfe vært fallende i lang tid. Siden 2010 har bestanden falt med nesten 10 mill. dyr, tilsvarende en nedgang på 12 prosent. Den negative utviklingen vil trolig bremse opp det kommende tiåret, blant annet som følge av sterk prisutvikling som stimulerer til produksjon. Forbruket per innbygger vil trolig ligge stabilt. Småfekjøtt er i stor grad er knyttet til kulturelle og religiøse tradisjoner, noe som gjør det mindre sensitivt for høye priser. I 2024 sto Spania, Hellas, Frankrike, Irland og Romania for 75 prosent av produksjonen i EU. Produksjonen vil trolig forbli konsentrert i disse landene også framover (EU-kommisjonen, 2024a).

2.3.7 Fjørfe

2.3.7.1 Sterk produksjonsvekst

Fjørfe består av kylling, høns, kalkun, and og gås, og førstnevnte er desidert størst. Produksjonen av fjørfe kjøtt har vært i sterk vekst i mange tiår, og det har blitt kjøttslaget som det produseres mest av. Fjørfe utgjorde 40 prosent av den totale kjøttproduksjonen globalt i 2024.

Det ble produsert 149,7 mill. tonn fjørfe kjøtt globalt i 2024, en økning på 2,5 prosent fra 2023. Produksjonsveksten var høyere enn for de andre kjøttslagene, ettersom den samlede veksten på kjøtt var på 1,4 prosent. Økningen drives av høy etterspørsel etter fjørfe, som skyldes at dette er det rimeligste kjøttalternativet, og at produksjonsmarginene er gode til tross for fugleinfluensautbrudd i noen av de ledende produksjonsregionene (FAO, 2024a).

Som vist i tabell 8 var produksjonen størst i Kina og USA, etterfulgt av Brasil og EU.

Tabell 8 Produksjon av fjørfe, 2024. Mill. tonn

Land / landområde	Mill. tonn
Kina	27,5
USA	24,1
Brasil	15,1
EU	13,9
Russland	5,4
Andre land	63,7
Totalt	149,7

Kilde: (FAO, 2024a)

2.3.7.2 Eksporten dominert av noen få land

Fjørfe er den største varianten også i den internasjonale handelen med kjøtt. Fjørfeeksporten var på 16,3 mill. tonn, som var 39 prosent av total kjøtteksport i 2024. I 2024 utgjorde fjørfeeksporten omtrent 11 prosent av global fjørfe produksjon.

Mens den totale kjøtteksporten økte med 3,2 prosent i 2024 etter to år med nedgang, var derimot veksten i fjørfeeksporten mer moderat på 0,9 prosent. Årsaken til dette er blant annet en noe forbedret økonomi blant forbrukere som gjør at etterspørselen vris mer mot storfekjøtt. Dette førte til at andelen fjørfe av total kjøtteksport gikk ned med 1 prosentpoeng fra 2023. Den forventede veksten i internasjonal handel med fjørfe kjøtt fremmes også av økte mengder tilbudt fra noen av de store produsentlandene, samt at importrestriksjoner knyttet til dyresykdommer har blitt opphevet og tollavgifter redusert.

Fjørfeeksporten kommer fra Sør-Amerika, Nord-Amerika, Asia og Europa. De største produsentlandene er også blant de største eksportørlandene, som vist i Figur 34.

Eksporten fra Sør-Amerika økte med nærmere 4 prosent i 2024 og utgjorde 34 prosent av all fjørfeeksport, og kom i hovedsak fra Brasil. Nord-Amerika sto for 23 prosent av fjørfeeksporten. Av dette kom omtrent alt fra USA. USAs eksport gikk ned med nærmere 7 prosent grunnet fugleinfluensautbrudd og svært høye priser.

Europa sto for 21 prosent av all fjørfeeksport i 2024, og av dette kom 62 prosent fra EU. Europa hadde en høy eksportvekst på nærmere 5 prosent. Veksten kommer etter et par år med redusert eksport grunnet omfattende fugleinfluensautbrudd med forstyrrelser i forsyningskjeder og importrestriksjoner fra importørland.

Fjørfeeksport fra Asia utgjorde 21 prosent av global fjørfeeksport. Veksten var på 2 prosent fra året før, noe som skyldtes økt eksport fra de største eksportørlandene i regionen, Thailand og Kina.

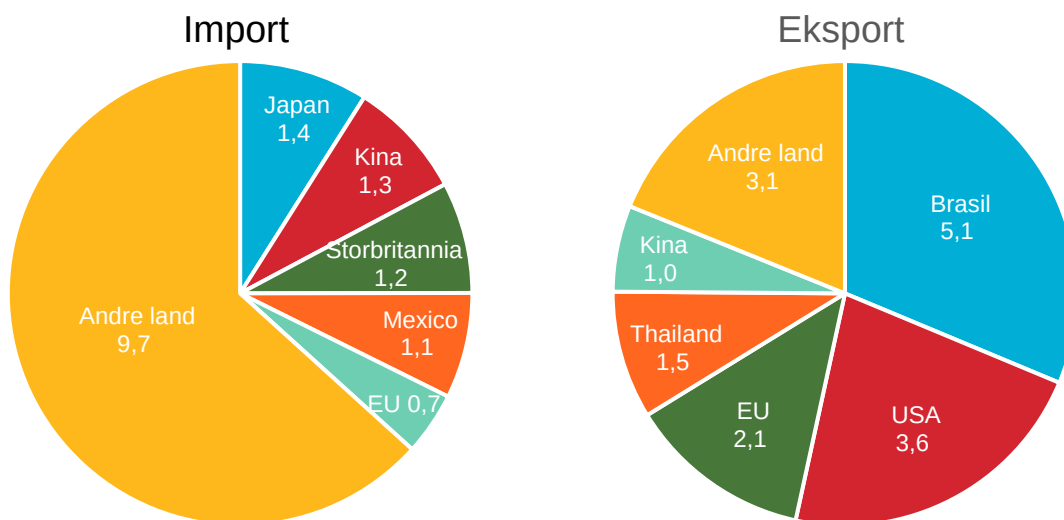
Nesten halvparten av importen er i Asia, og resten er ganske jevnt fordelt mellom Europa, Afrika og Mellom-Amerika og Karibia. De største importlandene var Japan, Kina, Mexico og Storbritannia. Kina er en netto importør av fjørfe, men importen gikk ned med 24 prosent i 2024, da de i større grad kunne dekke behovet med egen produksjon. Japan økte sin import videre det siste året.

Fugleinfluensa en global trussel

De siste årene har det vært omfattende utbrudd av høypatogen fugleinfluensa (HPAI – highly pathogenic avian influenza) blant fugler i Europa. I EU var sesongen 2021–2022 den mest omfattende, både med tanke på antall utbrudd blant fjørfe, geografisk spredning og antall døde ville fugler. I de påfølgende sesongene har omfanget gradvis blitt redusert.

I sesongen 2022–2023, særlig høsten 2023, ble viruset HPAI A(H5N1) spredt til fugler i Asia, Afrika og Amerika. Viruset begynte da også å smitte og forårsake død blant andre arter. Viruset har hittil smittet over 50 pattedyr, og det er registrert noen tilfeller av smitte fra dyr til mennesker.

Ved utgangen av 2024 var det fortsatt nye utbrudd både blant ville og domestiserte fugler i Europa og i andre deler av verden. I EU er det mest tilfeller blant ville og domestiserte fugler, mens det i USA har vært en betydelig økning innen melkeku-besetninger. Risikoen for smitte til mennesker vurderes fortsatt som lav (European Food Safety Authority, 2025) (Folkehelseinstituttet, 2024).

Figur 34 Import og eksport av fjørfe, 2024. Mill. tonn

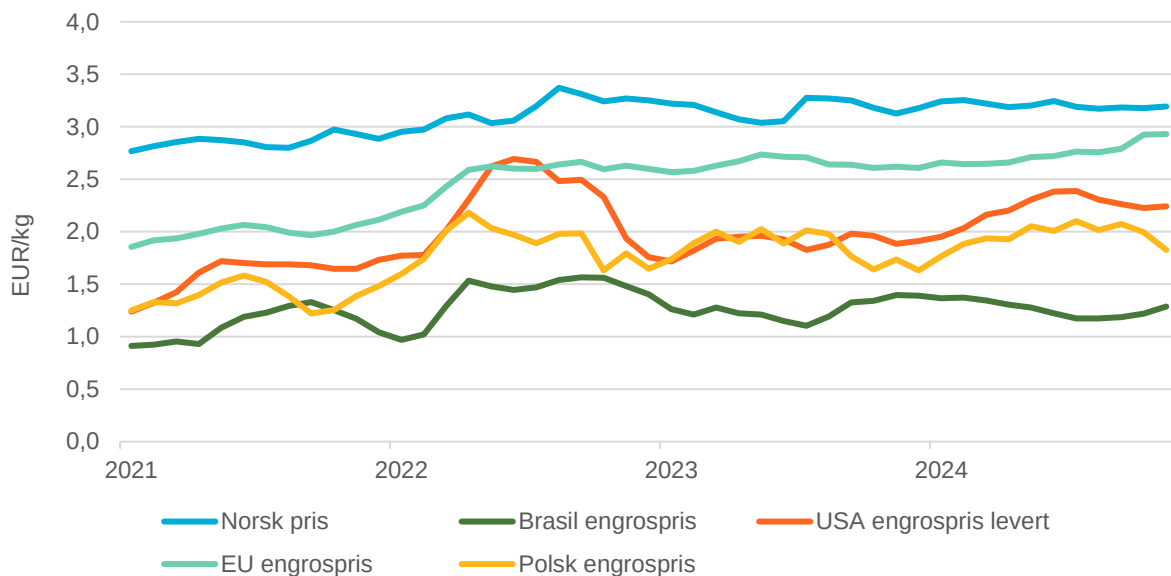
Kilde: (FAO, 2024a)

2.3.7.3 Priser på fjørfe fortsatt høye

Internasjonale priser på fjørfe har steget mye de siste årene, grunnet utfordringer på tilførselssiden med fugleinfluensautbrudd blant større eksportørland og kostnadsvekst for innsatsfaktorer. Samtidig har det vært høy etterspørsel globalt. Prisene økte spesielt mye i 2022, men har variert mer siden da.

Ved utgangen av 2024 var FAOs prisindeks på et nytt rekordhøyt nivå, marginalt over den tidligere rekorden fra 2022. Til tross for økt tilgang på fjørfekjøtt fra noen store produsentland, økte prisene i 2024 på grunn av høy etterspørsel fra andre land med begrenset innenlands produksjon og forbedret økonomisk situasjon (FAO, 2024a).

Prisutviklingen på slaktekylling i gjennomsnitt i EU på engrosnivå økte betydelig i 2022, og i motsetning til USA har prisnivået holdt seg på samme nivå videre. Mot slutten av 2024 økte prisene ytterligere, som vist i figur 35.

Figur 35 Prisutviklingen på slaktekylling engrosnivå i utvalgte land, EUR per kg, 2021–2024

Kilde: Landbruksdirektoratet, (EU-kommisjonen, 2025a), (CEPEA, 2025b), USDA (USDA, 2025e)

Norsk kylling er tatt med i figuren til sammenligning. Denne hadde også en relativt sterk prisvekst i 2022, og mer moderat stigning i etterkant, mens prisene endret seg lite i 2024. Prisene på norsk kylling ble påvirket av kostnadsveksten på innsatsfaktorer i det europeiske markedet i 2021–2022. Norge har ikke hatt samme utfordringer med fugleinfluensa, og det er minimal eksport og import.

2.3.7.4 Fjørfekjøtt vil bli stadig viktigere

Produksjonsveksten for fjørfe forventes å vedvare på et høyt nivå det neste tiåret. Mens totalt kjøttforbruk forventes å øke med 12 prosent, forventes fjørfeforbruket å øke med 15 prosent. Dette skyldes at fjørfekjøtt er prismessig gunstig og at mange forbrukere i økende grad er opptatt av helse og miljøhensyn. De neste ti årene forventes etterspørselen å være høyest i Asia, og dernest Sør- og Nord-Amerika og EU. Mindre utviklede land vil øke produksjonen mest, og fjørfe vil utgjøre rundt 43 prosent av alt produsert kjøtt i 2033.

Fjørfekjøttproduksjon har flere andre fordeler sammenlignet med annet kjøtt: kort produksjonssyklus, høyere fôr-konverteringsforhold med lave kostnader, og nærhet til hurtigvoksende urbane markeder. Faktorer som derimot kan dempe produksjonen er økende tetthet i fjørfeproduksjoner, som øker risikoen for sykdommer som fugleinfluensa. Selv om industrien blir flinkere til å oppdage og behandle sykdommer, gir dette økte kostnader. Fjørfesektoren har også en del miljø- og helseutfordringer, særlig knyttet til høy bruk av antibiotika og dyrevelferd (OECD/FAO, 2024).

2.4 Egg

Omfanget av fugleinfluensautbrudd i EU har gått gradvis tilbake siden toppen i 2021–2022.

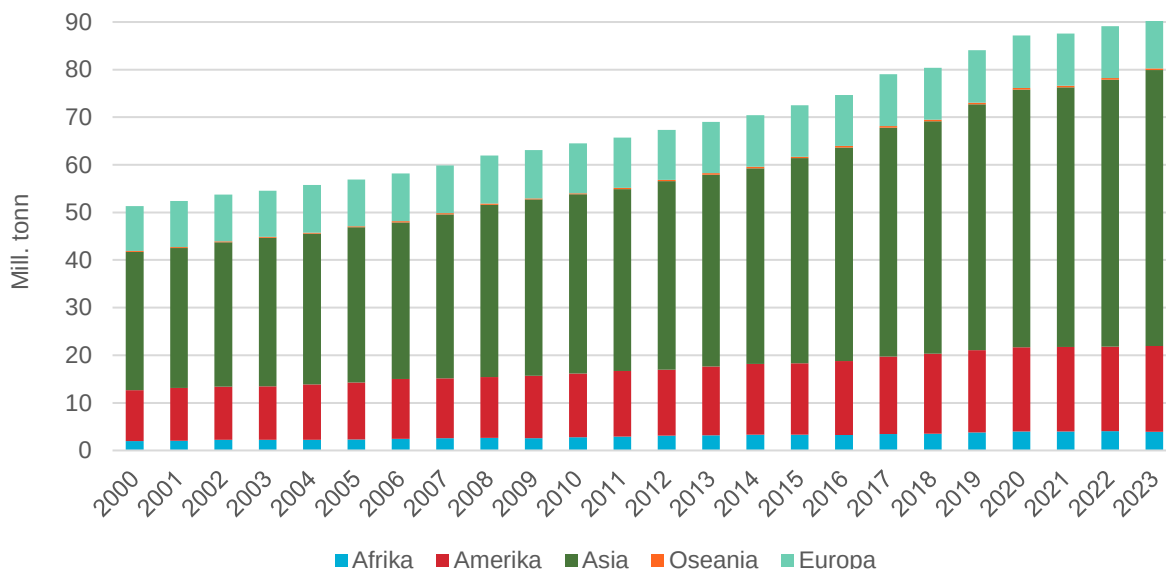
EU-markedet har som en konsekvens av fugleinfluensa i flere år vært stramt, med høy etterspørsel og begrenset produksjon. Dette bidro til historisk prisvekst på egg. I 2023 og 2024 lå EU-prisene på ferske skallegg periodevis høyere enn norsk pris.

USA har slitt med utbrudd og redusert produksjon i 2024. Dette påvirker prisene i USA, som har vært svært ustabile og høye.

2.4.1 Produksjon

Egg produseres i stor grad for å dekke innenlands konsum, og produksjonen henger derfor oftest sammen med hvor stor befolkningen er. Produksjonen er størst i Kina, som alene hadde 34 prosent av global produksjon i 2023. Videre hadde India, USA og Indonesia fra 9 prosent til 7 prosent, og Brasil hadde fire prosent av global produksjon. Flere land i EU er også betydelige produsenter. Data fra FAOSTAT på produksjon og handel i det globale eggmarkedet publiseres ikke før året etter. Siste tall er derfor fra 2023.

Figur 36 viser den globale produksjonen av konsumegg fra høns fordelt på verdensdeler siden år 2000.

Figur 36 Utvikling i produksjon av konsumegg fra høns, per verdensdel, 2000–2023. Mill. tonn

Kilde: (OECD/FAO, 2024)

Den sterke produksjonsveksten vi har sett siden år 2000 har avtatt de siste årene bl.a. på grunn av fugleinfluensa og økte kostnader. Disse faktorene har i stor grad bidratt til å presse prisene til rekordhøye nivåer.

I 2023 økte den globale produksjonen av egg til 91 mill. tonn, en vekst på 2,3 prosent fra året før. Asia var regionen med høyest produksjon med i underkant av 58 mill. tonn i 2023, en økning på 3,3 prosent. De to største produsentene i verden er Kina og India, som økte sin produksjon til henholdsvis 30,6 og 7,9 mill. tonn, en økning på 3 prosent hver.

Amerika produserte 18 mill. tonn egg totalt i 2023, en vekst på 1,4 prosent fra året før. USAs andel utgjør ca. 94 prosent av produksjonen i Nord-Amerika. Mens USA opprettholdt en uendret produksjon og slet med fugleinfluensautbrudd i 2023, var det høy vekst i mange andre land. Brasil, Mexico og Colombia, som er de landene i Sør-Amerika med størst eggproduksjon, hadde vekst på mellom 2 og 4 prosent. Også i

Canada økte eggproduksjonen, med 2 prosent ifølge FAOSTAT. USA fortsatte å slite med alvorlige utbrudd av fugleinfluensa i 2024, og hadde ifølge foreløpige produksjonstall en nedgang på rundt 4 prosent i 2024 (USDA, 2024a).

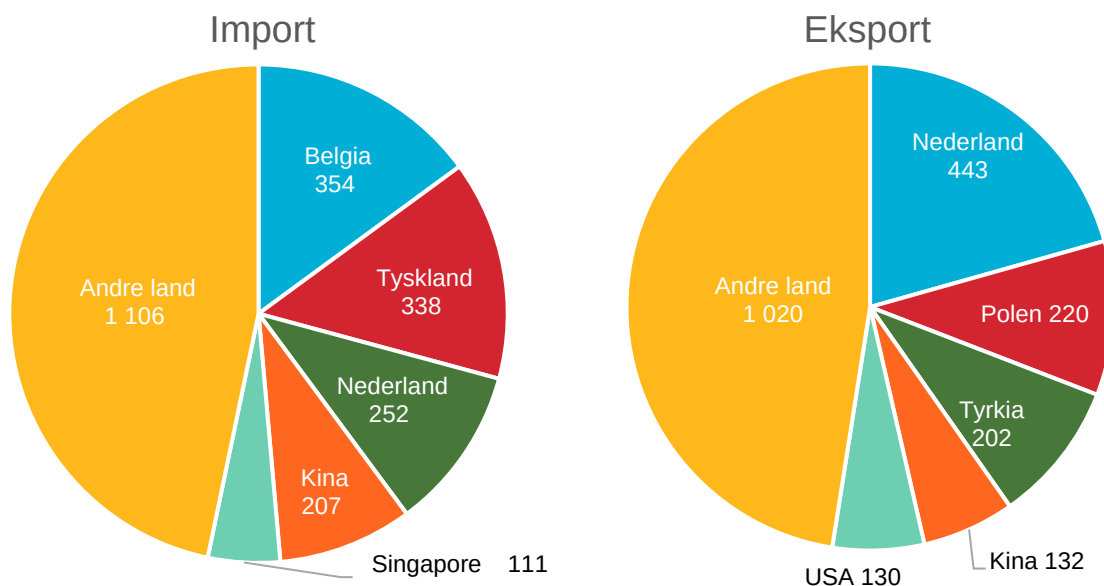
I Europa gikk eggproduksjonen ned med 0,2 prosent i 2023, til 10,9 mill. tonn. Produksjonen lå på sitt høyeste i 2019 på 11 mill. tonn og har gått svakt tilbake hvert år siden, totalt 1,2 prosent på fire år, ifølge FAOSTAT. Nedgangen kan i stor grad tilskrives utfordringene med fugleinfluensa i denne perioden.

EU-kommisjonens markedsrapport viser økte fôrkostnader og lave marginer for produsentene fra høsten 2021 og til og med 2023, noe som bidro til å dempe produksjonen. Etterspørselen har samtidig vært sterk, og prisene har økt kraftig fra 2021 til og med 2024. Den samlede konsumeggproduksjon anslås til ca. 6 mill. tonn i 2024. (Grunnet endret metode kan 2024-tall ikke sammenlignes med tidligere år.) Fugleinfluensa skapte mindre alvorlige forstyrrelser i produksjonen i 2024, men registrerte utbrudd økte noe mot slutten av året.

2.4.2 Handel

Andelen av verdens produksjon av egg som omsettes internasjonalt er relativt lav. Eksporten i 2023 var på 2,6 mill. tonn, og utgjorde i underkant av 3 prosent av produksjonen. Hoveddelen av eksporten er av ferske konsumegg, mens resten er eggprodukter i flytende og fast form.

Det var betydelig nedgang i eksporten i 2022 med 15 prosent, men denne tok seg opp igjen nesten tilsvarende i 2023. Årsaken var det store utbruddet av fugleinfluensa. Særlig ble den største eksportøren Nederland hardt rammet med en nedgang i eksporten i både 2021 og 2022, men eksporten økte betydelig igjen i 2023. USA hadde også nedgang i eksporten i 2022 og økning igjen i 2023. Andre land har delvis dekket opp importbehovet mens Nederland og USA opplevde utbrudd og importrestriksjoner.

Figur 37 Import og eksport av skallegg globalt, fordelt på de største landene i 2023. 1 000 tonn

Kilde: (FAO, 2024a)

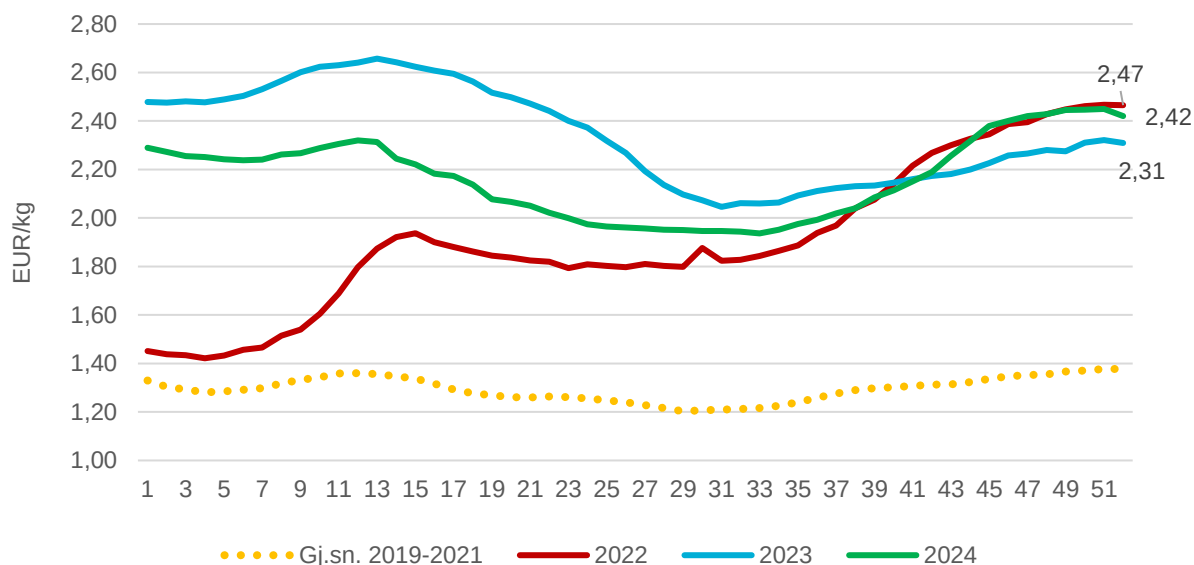
EU er en stor eksportør av egg og eggprodukter. EU-kommisjonens markedsrapport viser at eksporten fra EU (EU-27 inklusiv Storbritannia) nådde en topp i 2021 på 367 000 tonn egg ekvivalenter (dvs. alle typer eggprodukter regnet om til bruk av hele egg). Deretter gikk eksporten ned med 7 prosent i 2022 og ytterligere 3 prosent i 2023, til 328 000 tonn. Årsaken var fugleinfluensa og importrestriksjoner. I 2024 snudde situasjonen, og eksporten økte betydelig igjen. EU importerer også egg og eggprodukter, og

importen økte både i 2023 og 2024 (EU-kommisjonen, 2024b). Tall fra EU-kommisjonen kan ikke sammenlignes direkte med datasettet til FAO omtalt over av flere grunner. EU-kommisjonens tall er handelen ut og inn til EU, og tar ikke med handelen mellom EU-medlemslandene, mens FAOs statistikk viser handel fra hvert land. F.eks. Nederland som er verdens største eksportør av egg, eksporterer i hovedsak til andre EU-land. Derfor synes ikke disse volumene i EU-kommisjonens eksport. Det er også forskjell på måleenheten da EU-kommisjonen regner eggprodukter om til egg-ekvivalenter, mens FAOs tall vist over er kun ferske skallegg. Videre er tallene innrapportert på ulike tider, og det kan variere om tallene er estimater eller endelige tall.

2.4.3 Pris

Prisbildet i EU følger generelt sesongvariasjoner i etterspørselen. Prisene drives opp av høy etterspørsel fra høsten og fram mot jul, øker på nytt i måneden før påske og er typisk på sitt laveste på sommeren. I 2022 steg prisene kraftig, og siden har de ligget langt over tidligere nivåer, som vist i figur 38. Prisoppgangen i 2022 skyldtes både kostnadsøkninger på flere innsatsfaktorer som energi, fôr og arbeidskraft, samt avbrudd og tilbakegang i produksjonen grunnet fugleinfluensapandemi i 2021–2022. Disse faktorene var i mindre grad drivere i siste halvdel av 2023, og prisnivået lå dermed noe lavere enn det rekordhøye nivået året før.

Det var videre et stramt marked i hele 2024 grunnet begrenset produksjonsvekst og høy etterspørsel innenlands. I tillegg økte eksporten kraftig etter en nedgang de to forutgående årene. Dette har opprettholdt det uvanlig høye prisnivået, selv om det var lavere i starten av 2024 enn i starten av 2023. Med økende etterspørsel på høsten steg prisen kraftig og passerte 2023-nivået i september, og deretter lå de rundt nivået i 2022. Gjennomsnittet for desember 2024 lå rundt 6 prosent over samme måned i 2023 og 1 prosent under 2022.

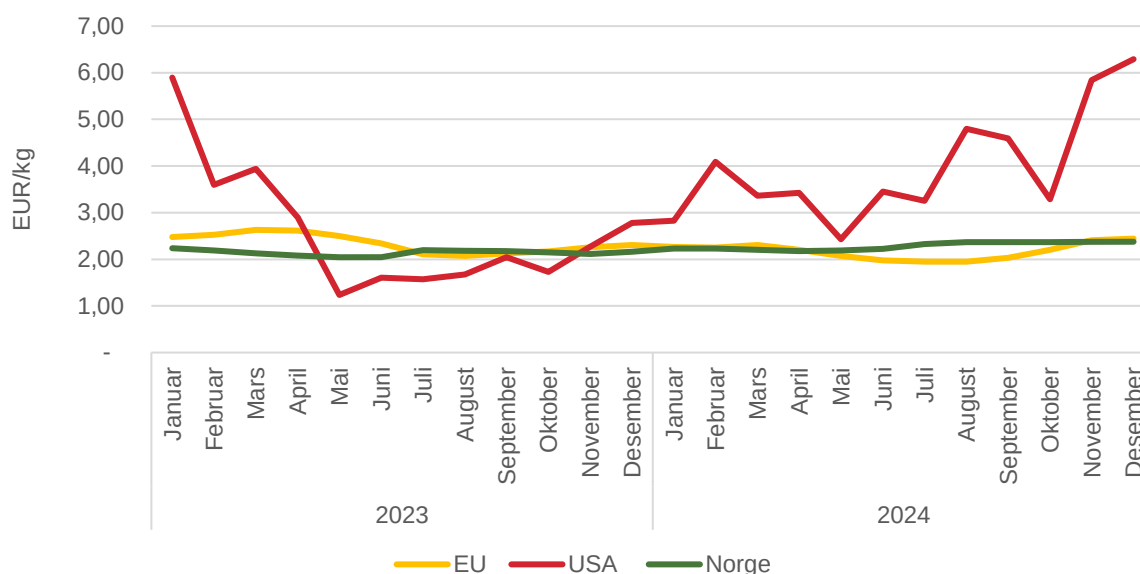
Figur 38 Engrospris på ferske skallegg i EU, gjennomsnitt 2019–2021 og 2022–2024. Euro per kg

Kilde: (EU-kommisjonen, 2025e)

I USA har fugleinfluensa vært et stort problem i 2024, med produksjonsnedgang grunnet avliving av store flokker og brudd i forsyningskjedene. Dette har skapt svært turbulente priser, som vist i figur 39.

Norsk pris, uttrykt i markedsregulators planlagt gjennomsnittlig engrospris (PGE) for 2. halvår 2024, var på kr 27,90 per kg. Prisene har endret seg lite i den perioden. Noteringsprisen i uke 52 var på kr 27,89, og akkumulert pris for 2. halvår var kr 27,90.

Figur 39 viser en sammenstilling av prisutviklingen på ferske skallegg i EU, USA og Norge (gjennomsnittlige engrospriser per måned, omregnet til euro). Prisen har vært høy, men svært varierende i USA. EU-prisen har i flere perioder i 2023 og 2024 ligget høyere enn prisen for norske egg.

Figur 39 Utvalgte internasjonale engrospriser på skallegg, januar 2023–desember 2024. EUR pr kg

Kilde: Landbruksdirektoratet, (EU-kommisjonen, 2025e), (USDA, 2025f)

2.4.4 Framtidsutsikter

Det er i hovedsak befolkningsvekst som driver etterspørselen etter konsumegg globalt, og produksjonen responderer relativt raskt på etterspørselsendringer. Etterspørselen etter egg er generelt høy. Dette tilsier at produksjonen og eksporten vil økte framover, så lenge produsentlandene klarer å håndtere fugleinfluensa-smitte.

FAO prognoserer en høy produksjonsvekst det neste tiåret på 13 prosent globalt, beregnet fra et snitt av 2021–2023 til 2033. Ifølge prognosen vil de utviklede landene ha lavest vekst med et snitt på 8 prosent, og utviklingsland vil ha høy vekst med 14 prosent.

Den største regionen, Asia, vil ha en vekst på 13 prosent. Veksten i Kina vil være mer moderat, mens blant andre Japan og Indonesia vil ha høy vekst. Sør-Amerikas eggproduksjon vil også økte videre med 13 prosent. Den største produsenten Brasil vil ha en litt lavere vekst enn snittet. Nord-Amerikas vekst vil ligge på 16 prosent. Europa vil samlet ha en vekst på 5 prosent, derimot vil EUs vekst være betydelig lavere med 2 prosent (OECD/FAO, 2024).

Fugleinfluensa er et globalt problem og skaper uforutsigbarhet i produksjon og handel framover. Dette er det ikke tatt hensyn til i prognosen til FAO. I EU har omfanget av utbrudd vært nedadgående etter toppen i sesongen 2021–2022, og produksjons- og forsyningskjedene har i større grad blitt opprettholdt. Det er usikkert hvordan fugleinfluensa vil påvirke produksjonen i USA og andre store produsentland i Asia og Amerika framover. Produksjonsstrukturer med høy tetthet eller store flokker fører til store konsekvenser ved smitteutbrudd.

2.5 Poteter, grønnsaker, frukt og bær

Potetproduksjonen i EU økte med 3 prosent i 2024, til tross for en vanskelig start på vekstsesongen. Tall for EUs grønnsaksproduksjon i 2024 er ennå ikke klare, men det var store værmessige utfordringer, blant annet for vekstkulturen tomat. Dette gjaldt også fruktkulturer som eple.

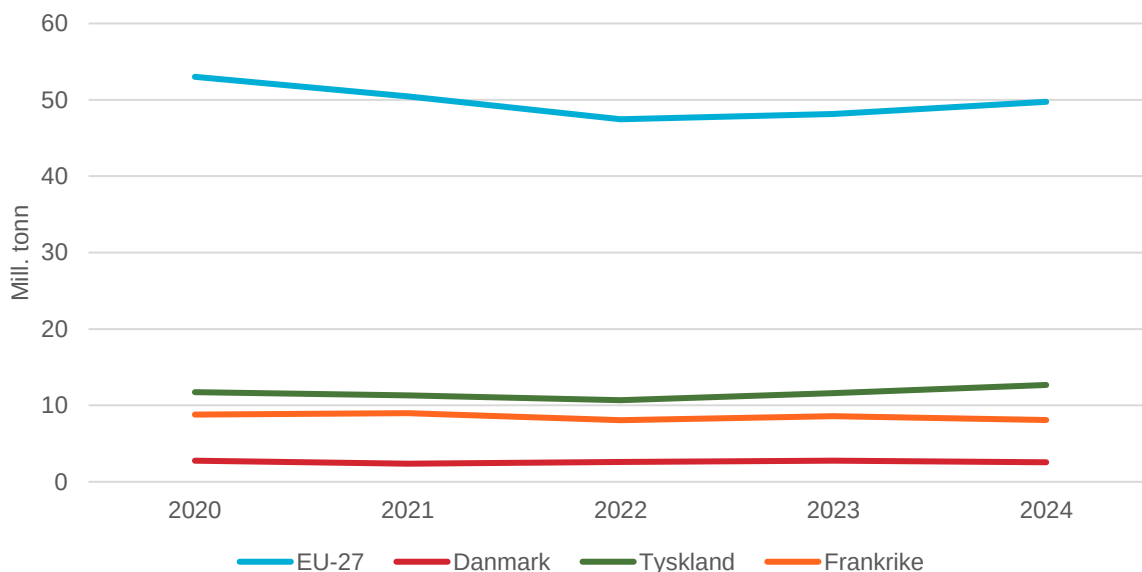
Den samlede importen til Norge av grønnsaker, røtter og knoller (som poteter) var omtrent uendret fra 2023 til 2024. Importen av frukt og bær økte derimot med omtrent 1,5 prosent. Den største forskjellen sammenlignet med 2023 var at potetimporten doblet seg og var fordelt mellom flere opprinnelsesland enn normalt. Dette skyldtes den dårlige norske potetavlingen i 2023 og utfordrende tilgang på poteter fra de vanlige handelspartnerne våre.

Poteter, grønnsaker, frukt og bær produseres over hele verden. Ettersom Norge handler mest med EU, omtaler vi her hovedsakelig kun produksjonen i, og importen fra, EU-landene.

2.5.1 Poteter

2.5.1.1 Produksjon av poteter

Figur 40 viser produksjon av poteter i EU samt enkelte av landene Norge importerer fra. Produksjonen av poteter i EU i 2024 var på nesten 50 mill. tonn, en økning på 3 prosent fra 2023 (Eurostat, 2024). Produksjonen økte for andre år på rad.

Figur 40 Produksjon av poteter i EU, samt enkelte utvalgte land, 2020–2024. Mill. tonn

Kilde: Eurostat

I slutten av desember 2024 var det stor etterspørsel etter poteter i Europa. Økt salg rundt juletider er normalt, og dette hadde lite betydning for prisnivået. Etter hvert som det blir behov for mer lagervare, kan prisene begynne å øke.

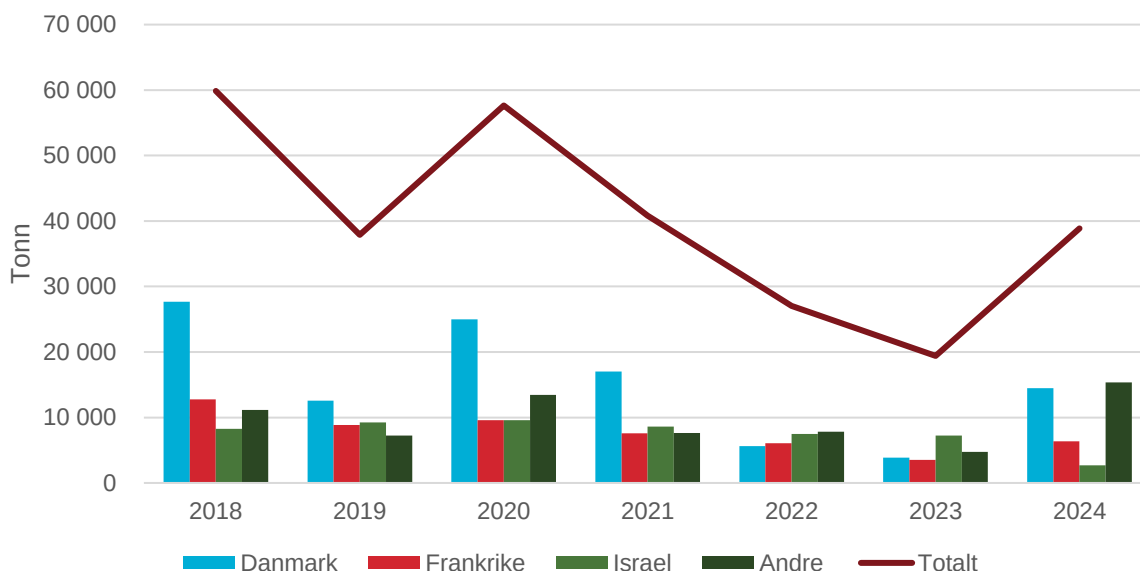
På våren var det vått svært lenge i Vest-Europa, som førte til forsinket potetsetting mange steder. Sommerværet hjalp imidlertid, og avlingene endte opp rundt gjennomsnittet med god kvalitet.

Vekstforholdene for industripoteter var ikke så gode i Belgia og Nederland, men langt bedre i Tyskland og Frankrike. Derimot var etterspørselen overraskende lav, både i EU og på verdensmarkedet. Ifølge AMI er det tegn til lav etterspørsel også inn i 2025.

2.5.1.2 Norsk import av poteter

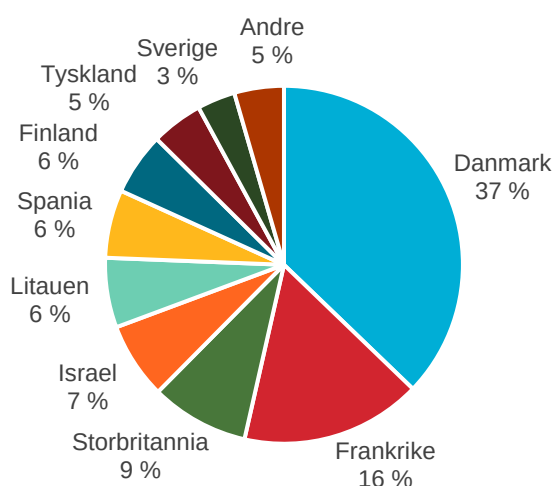
Figur 41 viser importen av poteter til Norge i perioden 2018–2024, totalt og fordelt mellom de viktigste opprinnelseslandene i perioden.

Det ble importert nesten 39 000 tonn poteter til Norge i 2024. Dette var en dobling i forhold til 2023, etter at importen hadde sunket i tre år på rad siden 2021. Ekstremværet Hans i 2023 førte til at potetlagrene gikk tidlig tomme våren 2024, og det ble behov for suppleringsimport.

Figur 41 Import av poteter fordelt på opprinnelsesland, 2018–2024. Tonn

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

Figur 42 Andel av import av poteter per opprinnelsesland, 2024. Prosent

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

De siste årene har omtrent tre fjerdedeler av importpotetene kommet fra Danmark, Frankrike og Israel. I 2024 gikk andelen ned til 60 prosent. Importen fra Israel falt kraftig på grunn av krigen, mens tørke og flom påvirket avlingene i store deler av Europa. Den vanskelige tilgangen på verdensmarkedet, kombinert med stort norsk importbehov, førte til at det ble importert poteter fra 16 ulike land.

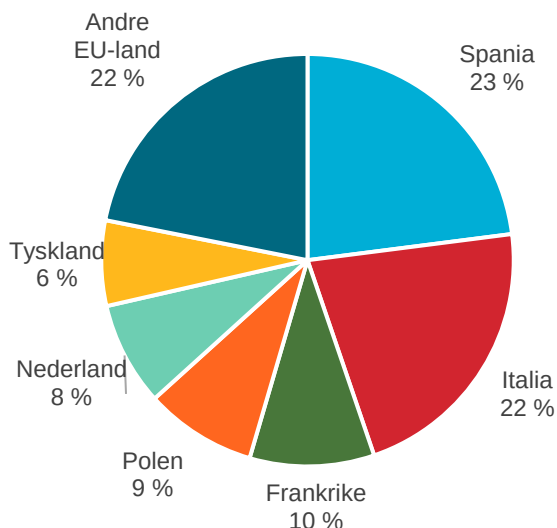
Figur 42 viser hvordan potetimporten fordelte seg mellom ulike opprinnelsesland i 2024. Etter at Israel var det viktigste importmarkedet til Norge i 2022 og 2023, var Danmark tilbake på topp i 2024.

Importen fra Danmark flerdoblet seg fra 3 900 til 14 500 tonn fra 2023 til 2024, mens importen fra Israel falt fra 7 300 til 2 700 tonn. Importen fra Frankrike steg med 80 prosent, til 6 400 tonn. I tillegg ble det importert betydelige mengder fra Storbritannia, Litauen, Spania, Finland, Tyskland og Sverige.

2.5.2 Grønnsaker

2.5.2.1 Produksjon generelt

Det ble produsert nesten 59 mill. tonn friske grønnsaker i EU i 2023, omtrent like mye som i 2022. Tall for 2024 er ennå ikke tilgjengelige.

Figur 43 viser hvordan produksjonen av friske grønnsaker fordelte seg mellom EU-landene i 2023. Spania, Italia og Frankrike utgjorde over halvparten av EUs produksjon.

Spania og Italia er de to medlemslandene med klart størst produksjon, med henholdsvis 13,5 og 12,8 mill. tonn. I tillegg til produksjonen i EU, har Tyrkia en grønnsaksproduksjon som nesten tilsvarer den samlede produksjonen i Spania, Italia og Frankrike.

2024 var et utfordrende år for grønnsaksprodusentene i EU, med ekstreme værepisoder i flere områder og høye energikostnader. Kommisjonen forventer at disse utfordringene vil fortsette å øke i omfang fram mot 2035, samtidig som forbruket av friske grønnsaker vil øke på grunn av større bevissthet om helsefordelene ved å spise sunt (EU-kommisjonen, 2024a).

Figur 43: Andel av EUs produksjon av friske grønnsaker per medlemsland, 2023. Prosent

Kilde: Eurostat

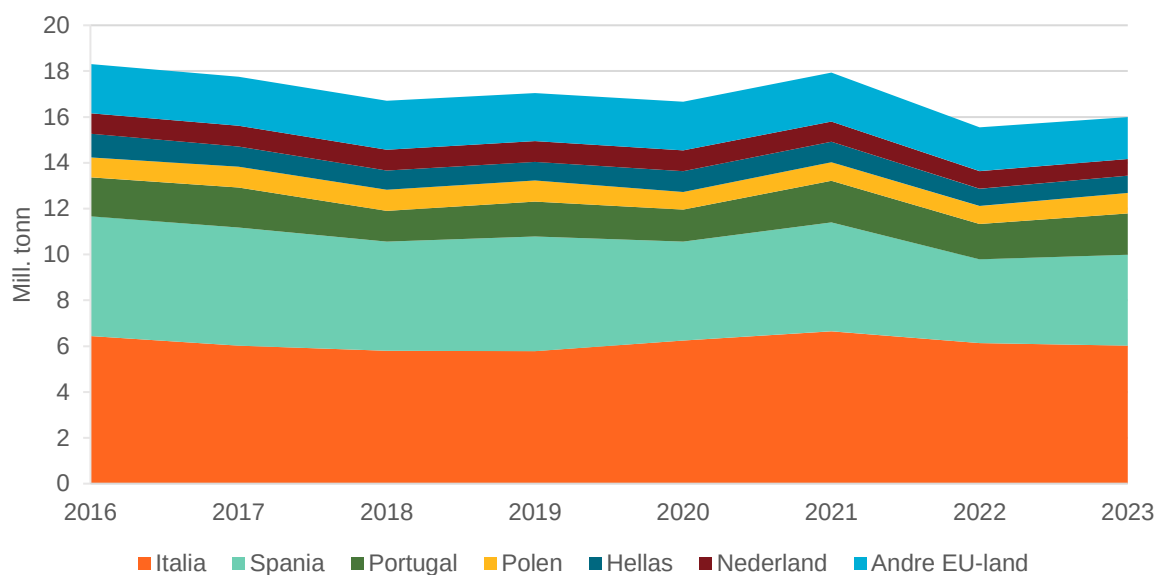
2.5.2.2 Produksjon av tomater

Figur 44 viser EUs tomatproduksjon i perioden 2016–2023, med de viktigste produsentlandene synliggjort. Tomat er den største enkeltkulturen i EU, og utgjorde omtrent 16 av 59 mill. tonn grønnsaker produsert i 2023. Nesten to tredeler av produksjonen går til industriell prosessering.

Produksjonen tok seg opp igjen i 2023 etter å ha falt med nesten 14 prosent året før. 2024-sesongen har artet seg ulikt i forskjellige deler av Europa. I Italia var det store utfordringer, med mye nedbør i nord og varme og vannmangel i sør. Også i Spania ble produksjonen rammet av tørke (Staff, 2024). Likevel anslår EU at produksjonen vil øke med 3 prosent i 2024.

Storbritannia er EUs viktigste eksportmarked for friske tomater til konsum, og i 2024 er eksporten ventet å øke for første gang på ti år. EU er nettoimportør av friske tomater, hvor ca. 90 prosent kommer fra Marokko og Tyrkia.

EU er derimot nettoeksportør av prosesserte tomater. Italienske tomatprodusenter og næringsmiddelindustri er bekymret for konkurranse fra billig kinesisk tomatpuré, som de frykter både kan ta markedsandeler innenlands og skade eksportpotensialet for italienske tomatprodukter (Branthôme, 2024). I 2024 anslår imidlertid EU at både import og eksport av prosesserte tomater økte med 8-9 prosent (EU-kommisjonen, 2024c).

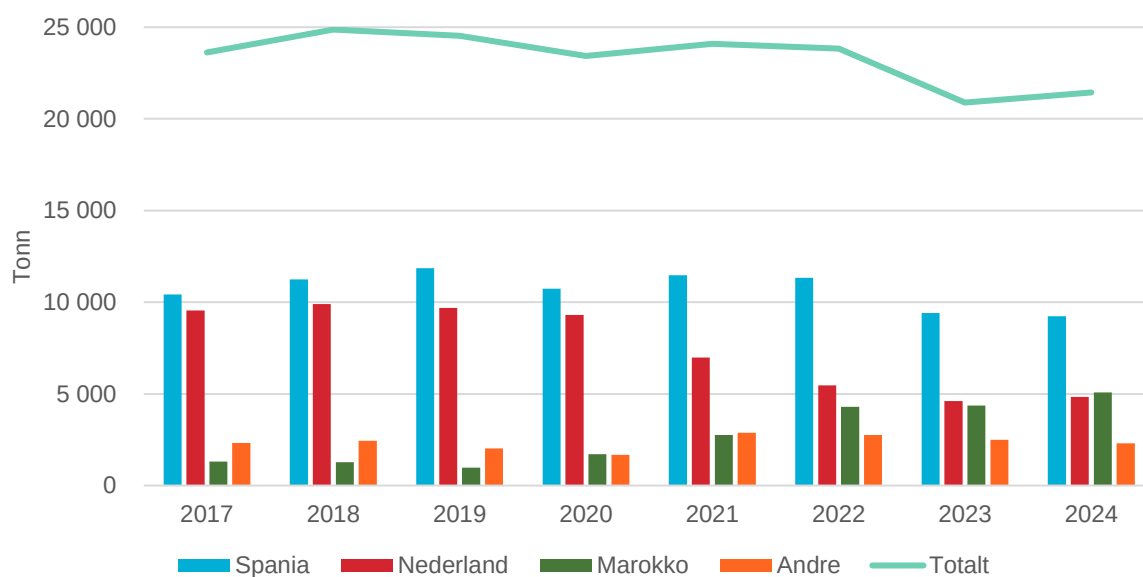

Figur 44 Produksjon av tomater i EU fordelt på medlemsland, 2016–2023. Mill. tonn

Kilde: Eurostat

2.5.2.3 Import av tomater

Figur 45 viser norsk total import av tomater i perioden 2017–2024, samt import fra de landene det importeres mest fra.

Figur 45 Import av tomater totalt, samt fra Spania, Nederland og Marokko isolert, 2017–2024. Tonn

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

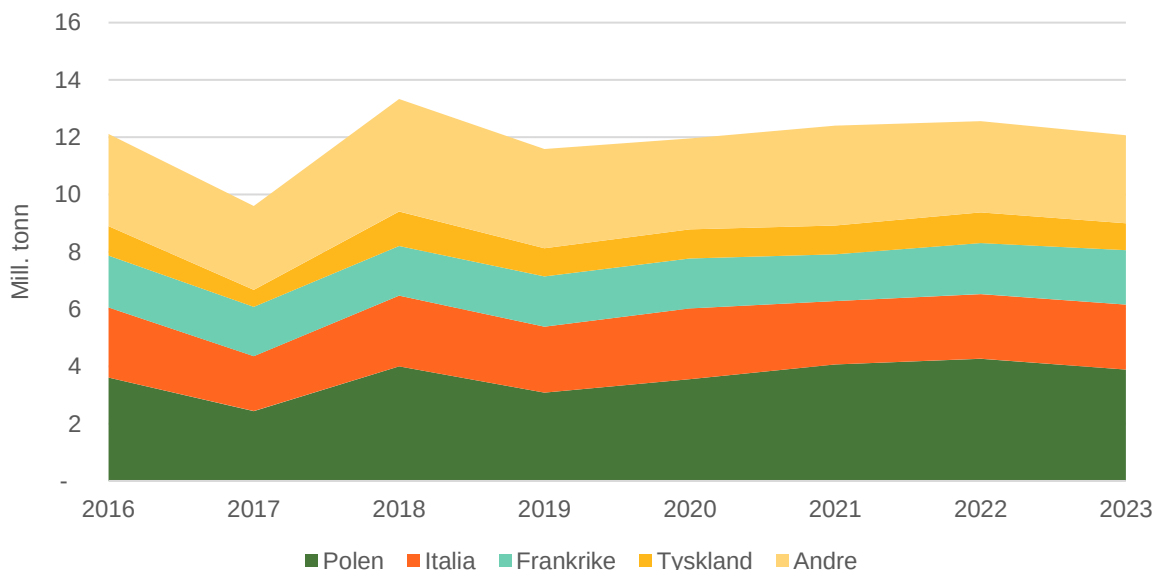
Importen økte med tre prosent fra 2023 til 2024, til 21 400 tonn. Dette er likevel et lavere nivå enn årene før 2023, noe som skyldes at omsetningen av norske tomater har tatt seg opp.

Det importeres fremdeles mest tomater fra Spania. I 2024 passerte Marokko for første gang Nederland som det nest viktigste markedet for norske importører.

2.5.3 Frukt

2.5.3.1 Produksjon

Figur 46 viser produksjon av epler i EU i perioden 2016 til 2023, med de viktigste produsentlandene. Polen har i hele denne perioden vært det landet i EU som produserer mest epler, fulgt av Italia, Frankrike og Tyskland. Disse fire landene står for omtrent 75 prosent av EUs epleproduksjon. I tillegg har Tyrkia en produksjon som i de aller fleste år er større enn den polske.

Figur 46 Produksjon av epler i EU fordelt på medlemsland, 2016–2023. Tonn

Kilde: Eurostat

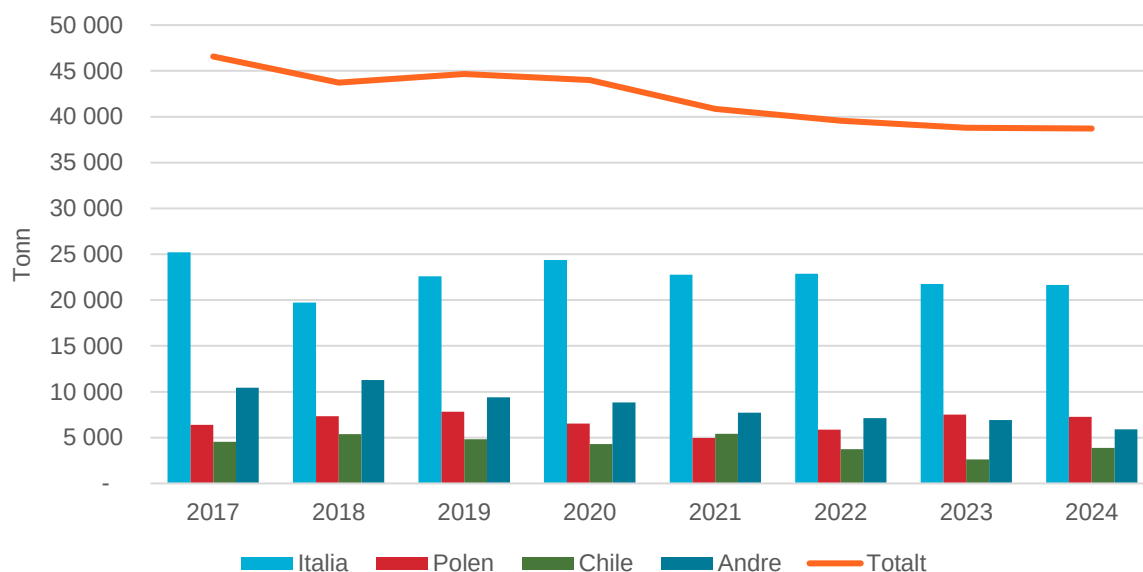
2024 var et utfordrende år for mange europeiske epleprodusenter. Etter tre år på rad med produksjon over 12 mill. tonn, er 2024-avlingen foreløpig prognosert til 10,2 mill. tonn. Dette er den dårligste eplehøsten siden 2017, og skyldes dårlige avlinger i alle de viktigste produsentlandene. De lave tilførslene av epler vil gå hardest ut over industriproduksjonen (EU-kommisjonen, 2024c).

Nedgangen skyldes blant annet ulike konsekvenser av klimaendringer. For det første fører tidligere blomstring til at den unge frukten blir eksponert for sene frostnetter. For det andre øker hyppigheten av både tørke og flom, noe som rammet Europa hardt i 2024 (USDA, 2024b).

EU er nettoeksportør av konsumepler, men den dårlige avlingen i 2024 fører til at handelsoverskuddet i 2024–2025 blir det laveste siden sesongen 2017–2018. For industrieppler blir resultatet et handelsunderskudd på 300 000 tonn (EU-kommisjonen, 2024c).

2.5.3.2 Import av epler

Figur 47 viser norsk import av epler, både totalt og fordelt på de viktigste importmarkedene.

Figur 47 Import av epler, totalt og fra Italia, Polen og Chile isolert, 2017–2024. Tonn

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

Importen av epler til Norge har sunket siden 2017. Fra 2023 til 2024 fortsatte importen å synke, selv om nedgangen var marginal. Endringen i import sammenlignet med 2023 er først og fremst at det ble importert mer fra Chile på bekostning av andre land.

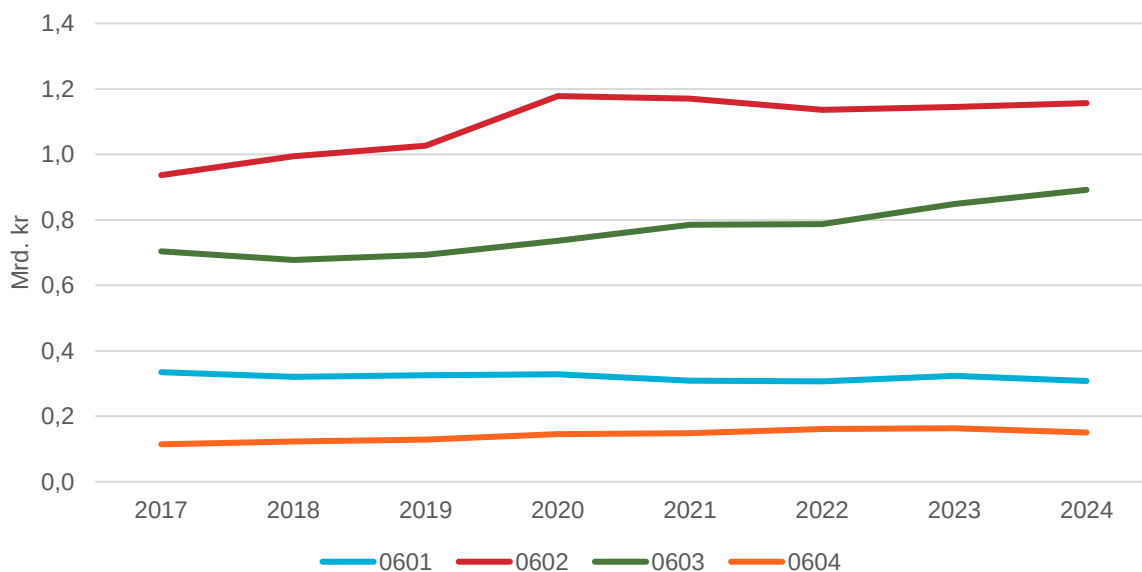
2024 var et godt år for norske epler, men produksjonen gikk likevel ned fra rekordåret 2023. Sammen med omtrent uendret import tyder dette på et noe lavere totalforbruk av epler i 2024 enn i 2023.

2.6 Blomster og planter

Importen av blomster og planter økte med ca. én prosent målt i verdi, men sank med fire prosent målt i mengde fra 2023 til 2024. Blant de ulike varekategoriene var det kun det som hører til posisjon 06.02 i Tolltariffen som hadde omtrent samme samlede importmengde som i 2023. På enkelte varenumre som gjelder stauder og pottedplanter økte importen noe.

2.6.1 Norsk import av blomster og planter

Norsk produksjon av blomster i gartnerier utgjør om lag 37 prosent av total omsetning (se Landbruksdirektoratets *Markedsrapport 2024*). Det importeres hvert år store mengder blomster og planter til Norge. Importen er i all hovedsak tollfri (se også avsnitt 3.1.7).

Figur 48 Import av blomster og planter, 2017–2024. Mrd. kroner

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

Figur 48 viser import på tolltariffens kapittel 6 målt i verdi. Det ble importert blomster og planter for ca. 2,5 mrd. kroner i 2024, en økning på om lag 1 prosent. Målt i mengde ble det importert ca. 49 000 tonn blomster og planter i 2024. Dette var en nedgang på fire prosent. Importmengden har sunket hvert år siden den nådde et toppunkt på 61 000 tonn i pandemi-året 2021.

Importen på posisjon 06.02 var på nesten 1,2 mrd. kroner i 2024, og importmengden var 32 312 tonn. Dette er blant annet grønne planter som drakestrær og palmer, eller stauder. Importen var omtrent på nivå med i 2023, både målt i verdi og mengde.

Det ble importert avskårne blomster (posisjon 06.03) til en verdi av ca. 900 mill. kroner i 2024. Dette var en liten økning fra året før. Målt i mengde ble det importert 8 339 tonn, en marginal nedgang fra året før. Ca. 2 600 tonn (470 000 kroner) var import av roser.

Posisjon 06.01 omfatter to varenumre for løker, rotknoller, stengelknoller og rotstokker, sikoriplanter og -røtter. Importmengden har gått gradvis ned siden toppåret 2014, men importverdien er stabil.

Importen av lauvverk, blad og greiner til bruk i buketter eller prydd (06.04) har også gått ned målt i mengde, mens målt i verdi er den ganske stabil. Noe av dette er import av juletrær.

2.7 Skog

Høy etterspørsel i verdensmarkedet for tømmer og trebaserte produkter ga rekordhøye tømmerpriser i Norge i 2024.

2.7.1 Endringer i verdensmarkedet

Tømmer og treprodukter er handelsvarer uten norsk tollbeskyttelse. Norsk skog- og trenæring er derfor direkte påvirket av det som skjer i det internasjonale markedet. Barkbilleskader i Nord-Amerika og Europa, stopp av eksport fra Russland og krigen i Ukraina har forårsaket et redusert tilbud av tømmer på verdensmarkedet. Dette er med på å endre råvarestrømmene over hele verden.

Endringer i inflasjon, rentenivå, byggeaktivitet, energipriser og produksjonskapasitet i skogindustrien påvirker også markedet for tømmer.

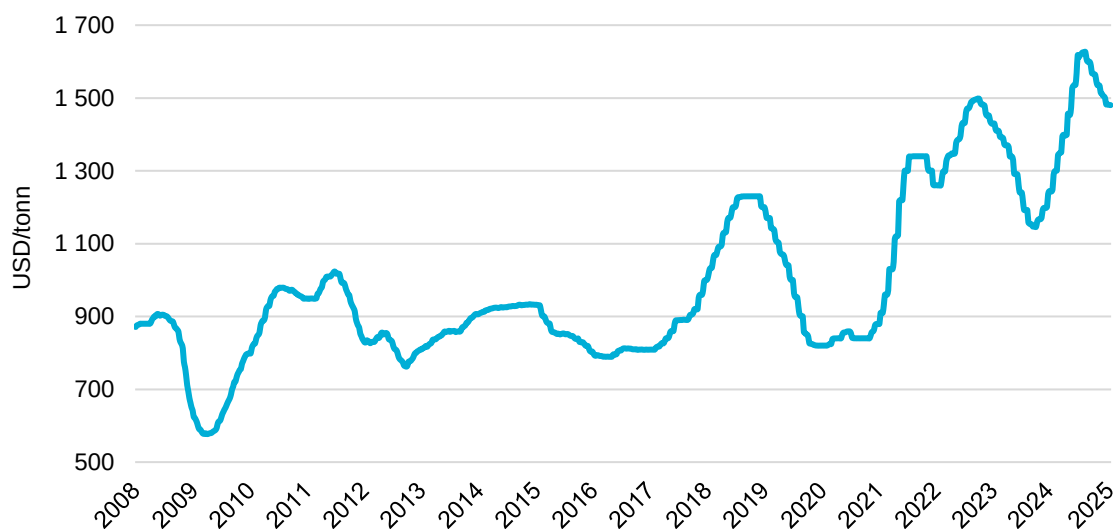
De internasjonale eksportprisene for trelast falt i store deler av 2022 og 2023, men økte med 13 prosent i løpet av 2024 (se figur 49).

Figur 49 Eksportprisindeks for trelast, 2008–2025. Indeks 2020=100

Kilde: SCB/ Danske Bank

Eksportprisen på kjemisk tremasse økte med 19,1 prosent i løpet av 2024, se figur 50. Tremasse er et halvfabrikat som brukes som råstoff inn i videre foredling. Økningen i tremasseprisen kan ses i sammenheng med etterspørsel og konkurranse om tremasse som råstoff.

Figur 50 Eksportpriser for kjemisk tremasse, 2008–2025. Amerikanske dollar per tonn

Kilde: FOEX/Fastmarkets. Tilrettelagt av Danske Bank Markeds

Energivirkeprisene steg kraftig i 2022 og 2023 grunnet stopp i leveranser av naturgass fra Russland til Europa. Prisene stabiliserte seg i første del av 2024, men økte imidlertid mot slutten av året. Ved utgangen av 2024 var derfor den norske energivirkeprisen rekordhøy, og dette kan ha bidratt til å presse opp prisene på sagtømmer og massevirke. Energivirkeprisen har tradisjonelt vært langt lavere enn prisen på disse.

Et redusert tilbud av tømmer i markedet samtidig med at aktører i industrien har bygd ut produksjonen og dermed behøver større tømmervolum gjør at det totalt sett er et underskudd av tømmer i markedet. Dette gir stor konkurranse i norsk og utenlandsk industri for å skaffe seg virke, og resulterte i en rekordhøy tømmerpris i 2024. Les mer om dette i Landbruksdirektoratets *Markedsrapport 2024*.

2.7.2 Markedet framover

Det er stor usikkerhet i det europeiske markedet for tømmer og trebaserte produkter ved utgangen av 2024.

Konkurransen om å sikre seg tømmer blant skogindustriaktørene i Europa er stor, og utviklingen i norske tømmerpriser gjenspeiler i liten grad prisutviklingen på trebaserte produkter som trelast og tremasse. Landbruksdirektoratet mener det derfor er usikkert hvor lenge en slik situasjon kan vedvare før det kan skje endringer i produksjonskapasitet i skogindustrien som reduserer etterspørselen og konkurransen om tømmeret, og dermed tømmerprisen til skogeier. Høye energipriser kan bidra til fortsatt høye energivirkepriser, slik at prisen på sagtømmer og massevirke til skogeier holder seg høy.

På bakgrunn av dette tror Landbruksdirektoratet at norske tømmerpriser kan holde seg på et høyt nivå, i alle fall på kort sikt.

Landbruksdirektoratets observasjoner og kommentarer bygger på samtaler med representanter for norske tømmer- og industriaktører.

3 Norsk import og eksport av jordbruksvarer

Norsk import av jordbruksvarer økte i 2024, med 4,1 prosent målt i verdi og med 6,3 prosent i mengde.

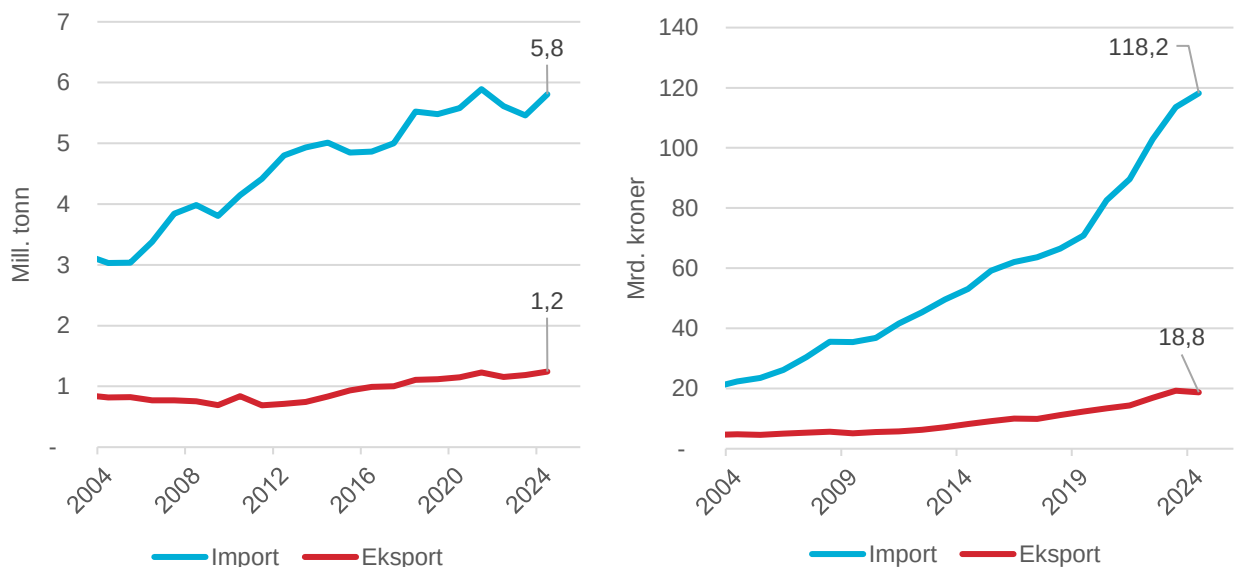
Importen av korn økte med hele 52 prosent i 2024, målt i mengde. Dette skyldes en kraftig nedgang i kornavlingen i 2023 og en svært lav matkornandel av avlingen i 2024.

Eksporten av jordbruksvarer økte med 4,8 prosent målt i mengde, men målt i verdi gikk den ned.

Det ble importert jordbruksvarer (slik de er definert i WTO-landbruksavtalen fra Uruguayrunden) i 2024 til en verdi av 118,2 mrd. kroner, en økning på 4,1 prosent fra 2023. I motsetning til året før økte også importmengden i 2024, med 6,3 prosent sammenlignet med 2023.

Det importeres store kvantum av enkelte jordbruksvarer med lav enhetsverdi, for eksempel hvete. Andre jordbruksvarer, som tobakksvarer, har høy enhetsverdi.

Utviklingen i importen målt i verdi og mengde henger ikke nødvendigvis sammen, fordi sammensetningen av varene varierer noe fra år til år. Utviklingen i valutakurser kan også påvirke forholdet mellom verdi og kvantum.

Figur 51 Import og eksport av jordbruksvarer, mengde og verdi, 2004–2024. Mill. tonn og mrd. kr

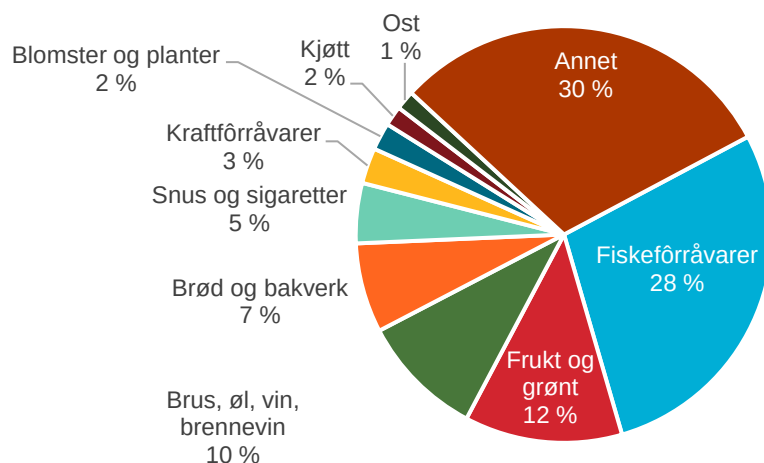
Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

Den norske kronen har vært svak gjennom hele 2024, jf. kapittel 1.1.2.1. En svak krone gjør det dyrere å kjøpe varer i utenlandsk valuta, samtidig som varer som er priset i norske kroner blir billigere å kjøpe på verdensmarkedet.

Verdien av eksporten av jordbruksvarer utgjorde nærmere en sjettedel av verdien av importen. Eksportverdien gikk ned med 2,6 prosent i 2024 sammenlignet med 2023. Målt i mengde økte imidlertid eksporten med 4,8 prosent. Deler av eksporten er produkter som ikke er basert på norske råvarer. Eksempler på dette er kaffe og produkter basert på soya og importerte erter. Det omfatter også produkter basert på marine råvarer som klassifiseres under et varenummer som regnes som jordbruksvarer, for eksempel omega 3-produkter. Tallene inkluderer også eksport av råvarer som bearbeides i utlandet, for å tas inn i bearbeidet form under ordningen for utenlands bearbeiding (UB). Dette er eksempelvis melk som eksporteres til produksjon i utlandet, for deretter å importeres i form av ost.

3.1 Import

Importen av jordbruksvarer utgjorde 11 prosent av den totale importen av varer til Norge i 2024, målt i verdi. Importen av råvarer til fiskefôr utgjorde 28 prosent av jordbruksvareimporten, som vist i figur 52. Import av frukt og grønnsaker utgjorde 12 prosent av importverdien, mens importen av brus, øl, vin og brennevin utgjorde 10 prosent.

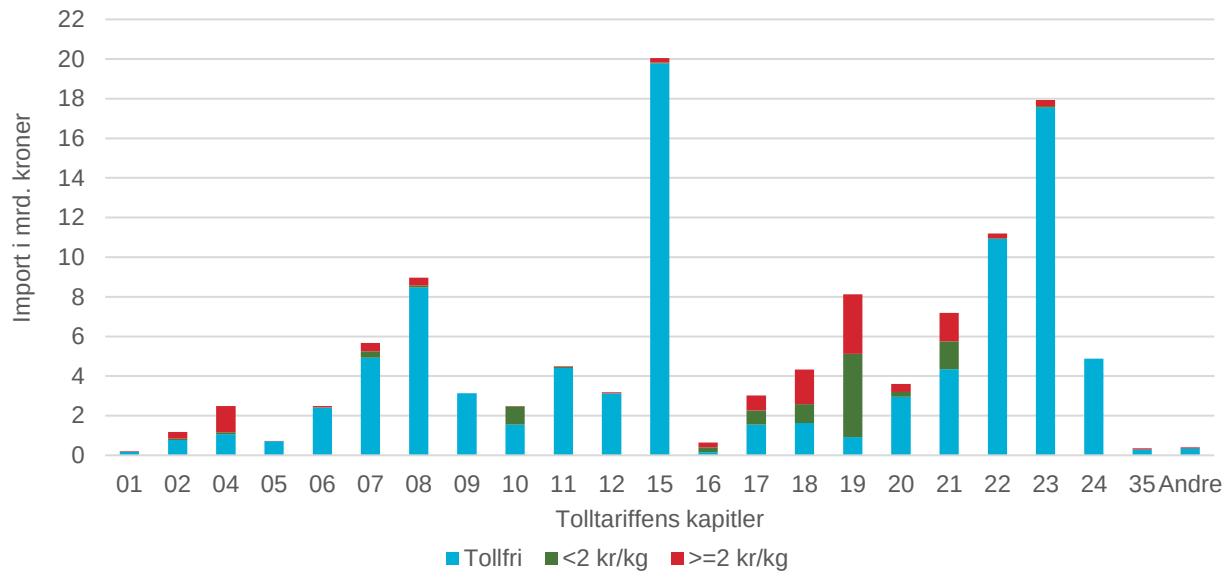

Figur 52 Anslått fordeling på import av jordbruksvarer i 2024, målt i verdi med framheving av utvalgte store grupper

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk og Landbruksdirektoratet

3.1.1 Import per tollavgiftssats

I figur 53 vises fordelingen av tollfri import og import med tollavgiftssats, på ulike kapitler i tolltariffen. Det er kapittel 19, produkter av korn, mel, stivelse eller melk i tillegg til bakverk som inneholder mest import med tollavgiftssats. Også import under kapittel 17 for sukker og sukkervarer, og kapittel 18 for kakao og varer med kakao har en høy andel import med tollavgiftssats. Her inngår mye varer som brukes som råvarer i produksjon av andre varer i Norge. Importen av RÅK-varer er omtalt i Landbruksdirektoratets *Markedsrapport 2024*.

Figur 53 Import av jordbruksvarer i 2024, fordelt på tollavgift betalt ved innførsel, og kapitler i tolltariffen. Mrd. kroner

Kilde: Landbruksdirektoratet

Se tabell 18 (Vedlegg) for forklaringer på hva slags varer som importeres under de ulike kapitlene.

Varene som går under kapittel 7 og 8 er poteter, grønnsaker, frukt, bær og nøtter. Mange av varene kan ikke produseres i Norge eller kun i deler av året. Derfor er det ikke toll på disse varene.

Over halvparten av importen under kapittel 15, 21 og 23 gjelder råvarer til fiskefôr, målt i verdi. Innenfor disse kapitlene er det også en del import til næringsmiddelindustrien, av kraftfôrråvarer og av råvarer til biodrivstoff.

Kapittel 22 er drikkevarer, og det meste av denne importen er tollfri. Det er kun toll på drikkevarer på basis av melk, melkeerstatninger, øl og noen typer alkohol som brukes til framstilling av drikkevarer.

3.1.2 Import av jordbruksvarer som produseres i Norge

Importen av kjøtt, poteter, korn og grønnsaker vi produserer i Norge varierer med hvor stort behovet er for å supplere norsk produksjon. Tabell 9 viser importen av basisvarer i 2024.

Importen av ost, eksklusiv import etter utenlands bearbeiding, har det siste året gått opp med 3 prosent målt i mengde, mens importverdien har økt med 5 prosent. Omsetningen av norsk ost det siste året økte med nesten 6 prosent. Det er dermed en forbruksøkning i det norske markedet. I et lengre tidsperspektiv har importert ost økt sin markedsandel. Over de siste ti årene er osteimporten økt med nesten 80 prosent i mengde og nesten 160 prosent i verdi. Om lag halvparten av ostene importeres under kvoter. I tillegg er det en økning av import av ost til full toll.

Importen av korn økte med hele 52 prosent i 2024 målt i mengde og rundt 28 prosent målt i verdi, sammenlignet med 2023. Dette skyldes en kraftig nedgang i kornavlingen i 2023 og en svært lav matkornandel i avlingen i 2024.

Etter en kraftig vekst under pandemien, har importen av kjøtt gått mye ned. Importen av alle kjøttslag og alle typer kjøttprodukter i kapittel 2 i tolltariffen, i tillegg til bearbeidede produkter under posisjon 16.01 og 16.02, endte på 18 200 tonn i 2024, 7 prosent lavere enn i 2023. Størst nedgang var det for storfe, men også importen av sau og lam gikk mye ned i 2024. Norsk produksjon dekker behovet i det norske markedet og

det er ikke lagt til rette for import ved reduserte tollavgifter på kjøtt i 2024. Importen av kjøtt skjer derfor i hovedsak innenfor kvotene som følger av handelsavtaler.

Tabell 9 Import i 2024 fordelt på utvalgte varegrupper, samt endringer siste år. Mill. kroner og 1 000 tonn

	Import i mill. kroner			Import i 1 000 tonn	
	2024	Endring fra 2023	Andel av jordbruksvareimporten	2024	Endring fra 2023
Friske frukt og bær*	7 736	9 %	6 %	330	1 %
Friske grønnsaker**	3 541	0 %	3 %	126	8 %
Kjøtt***	1 815	-4 %	1 %	18	-7 %
Korn	2 484	28 %	2 %	682	52 %
Ost****	1 653	5 %	1 %	18	3 %
Potet	341	100 %	0 %	39	100 %

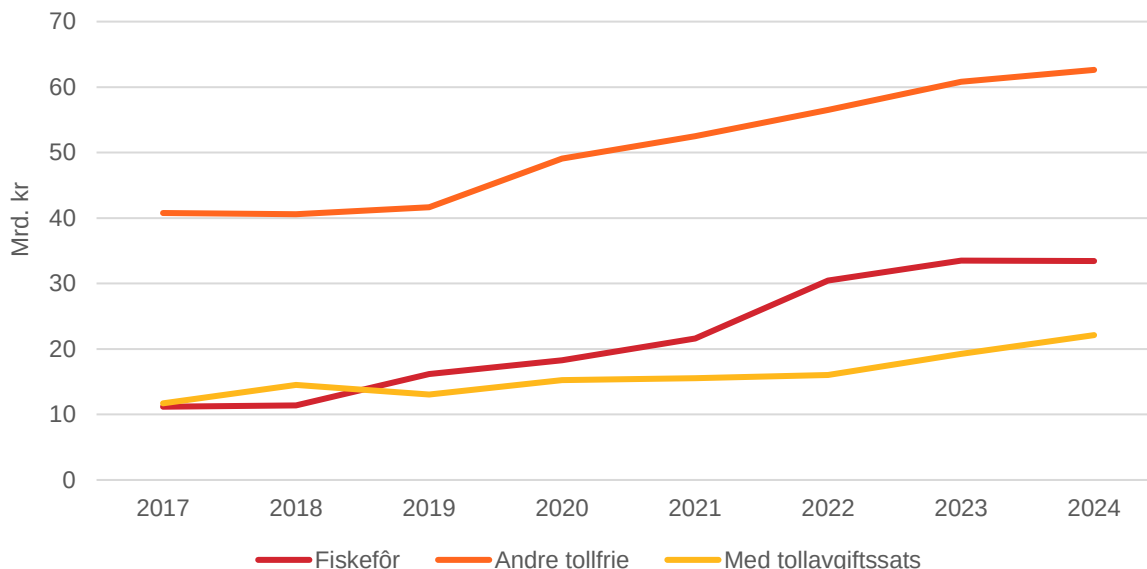
Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk og Landbruksdirektoratet

*Import under posisjonene 08.03–08.10. **Import under posisjon 07.02–07.09. ***Import under kapittel 2 og posisjonene 16.01–16.02. ****Import ekskl. ost som kommer inn til Norge etter utenlands bearbeiding (UB)

Les mer om norsk produksjon og suppleringsimport av korn, kjøtt, meierivarer og frukt og grønt i Landbruksdirektoratets *Markedsrapport 2024*.

3.1.3 Fiskefôr og annen tollfri import

Det ble importert varer til Norge uten toll for 96 mrd. kroner i 2024. Råvarer til bruk i fiskefôr er tollfritt og utgjorde 35 prosent av denne verdien. Figur 54 viser utviklingen i importverdi av råvarer til fiskefôr, andre tollfrie varer og varer med tollavgiftssats.

Figur 54 Verdi av fiskefôrimport, annen tollfri import og import med tollavgiftssats, 2017–2024. Mrd. kroner

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk og Landbruksdirektoratet

Verdien av importvarer med tollavgiftssats har holdt seg relativt stabil siden 2017, med unntak av noe stigning de siste to årene. Økningen i importverdien av jordbruksvarer totalt skyldes derfor i stor grad en økning i verdien av tollfrie varer, og spesielt fiskefôr. Verdien av fiskefôrimport er mer enn tredoblet siden 2018. I 2024 var verdien på omtrent samme nivå som i 2023.

Fiskefôrråvarene med høyest importverdi i 2024 var fiskeolje, hvetegluten, fiskemel og rapsolje. I tillegg kommer råvarer som importeres på varenummer 23.09.9040. Varenummeret omfatter ulike råvarer som brukes i fiskefôr, så den nøyaktige fordelingen mellom råvarene er vanskelig å anslå. Soyaproteinkonsentrat utgjør en stor andel av importen på dette varenummeret. Dette er en fôrråvare med høyt proteininnhold som hovedsakelig brukes til fiskefôr.

3.1.4 Hvor kommer importen fra?

Den største andelen av importen av jordbruksvarer kommer fra EU-land. Importen derfra utgjorde omtrent 61 prosent av importverdien i 2024. De siste ti årene har denne andelen variert mellom 57 og 65 prosent. Målt i mengde er EU-importen av jordbruksvarer noe lavere. Den lå på 60 prosent i 2024 og har variert mellom 52 og 60 prosent de siste ti årene.

Fra land utenfor EU, importerte vi mest jordbruksvarer fra Brasil, Storbritannia og USA, målt i verdi. Størstedelen av importen fra Brasil var fiskefôr og soyabønner.

Importen fra andre i-land enn EU gikk ned med 8 prosent målt i tonn i 2023. Verdien av denne importen gikk derimot opp, med om lag 2 prosent. Storbritannia, USA og Island stod for omkring to tredeler av denne importen.

Tabell 10 Import av jordbruksvarer fordelt på landgruppe importen kommer fra, 2022–2024. 1 000 tonn og mill. kroner

	Mengde i tusen tonn			Verdi i mill. kroner		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
EU	3 113	3 142	3 489	59 030	68 592	71 854
Andre i-land	1 074	768	709	19 006	18 094	18 476
Nulltoll-land*	30	44	24	1 314	1 916	1 356
Andre u-land	1 396	1 507	1 586	23 618	24 950	26 483
Total import	5 613	5 462	5 808	102 969	113 552	118 169
Andel fra nulltoll-land	0,5 %	0,8 %	0,4 %	1,3 %	1,7 %	1,1 %
Andel fra u-land**	25,4 %	28,4 %	27,7 %	24,2 %	23,7 %	23,6 %

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

*Nulltoll-land: De minst utviklede landene (MUL) og lavere mellominntektsland med en befolkning på under 75 mill. innbyggere. **U-land inkluderer nulltoll-land og andre u-land.

Målt i mengde var importen fra nulltoll-land i 2024 nesten halvert sammenlignet med året før. Målt i verdi var nedgangen på 29 prosent. Importen fra nulltoll-land utgjorde 1,1 prosent av den totale importverdien i 2024. Det meste av denne importen kom fra Kenya og Mauritania (se kapittel 3.1.7).

Import fra andre u-land enn nulltoll-landene utgjorde 22 prosent av importverdien i 2024, omtrent uendret sammenlignet med året før. Her var det størst import fra Brasil. Kina og Peru var nummer to og tre rangert etter importverdi i 2024, se tabell 14. En stor andel av denne importen er import av råvarer til fiskefôr.

3.1.5 Import fordelt på enkeltland

Vi importerer hovedsakelig jordbruksvarer fra land relativt nær Norge. Det viktigste unntaket er Brasil. Over 80 prosent av importen herfra består av soyabønner og soyaproteinkonsentrat.

Vi importerer mest fra Danmark og Sverige, målt i verdi. Hvilket av disse landene vi importerer mest fra varierer fra år til år. I 2024 importerte vi varer fra Danmark til en verdi av 11,5 mrd. kroner. Dette utgjorde nesten 10 prosent av den totale norske importen, målt i verdi.

Tabell 11 Import fra de ti landene Norge importerte mest jordbruksvarer fra i 2024, 2022–2024. Mill. kroner

	2022	2023	2024	Endring
Danmark	8 416	10 597	11 418	8 %
Sverige	8 602	9 247	9 478	2 %
Nederland	7 755	8 150	9 270	14 %
Brasil	6 669	7 005	7 080	1 %
Frankrike	5 460	6 527	6 861	5 %
Tyskland	5 745	6 290	6 120	-3 %
Spania	4 480	5 420	5 588	3 %
Italia	4 560	5 506	5 466	-1 %
Storbritannia	4 905	4 375	5 425	24 %
Polen	3 743	4 426	4 779	8 %
Totalt	102 969	113 552	118 169	4 %
Topp ti utgjør	59 %	59 %	60 %	

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

Landbruksdirektoratet anslår at omtrent en 45 prosent av importen fra Danmark i 2023, målt i verdi, bestod av råvarer til fiskefôr og kraftfôr. 6 prosent var import av sukker. Omtrent 83 prosent av sukkeret som ble importert til Norge i 2024, kom fra Danmark.

Snus topper listen over varer vi importerer fra Sverige, med nesten 30 prosent av importverdien. Vi importer også mye bakverk, sjokolade, kaffe og diverse tilberedte næringsmidler fra Sverige.

Importen fra Russland har gått mye ned de siste tre årene. I 2024 gikk importmengden ned med 14 prosent, og importverdien ned med 30 prosent. Det aller meste av importen fra Russland var fiskefôr og råvarer til fiskefôr.

3.1.6 Import fra u-land

Visse varer blir i større grad importert fra u-land enn fra andre land, for eksempel produkter som dyrkes i tropiske strøk, som bananer, nøtter og kaffe. En stor andel av importen av frossent storfekjøtt kommer fra Namibia og Botswana, fordi det eksisterer en tollfri kvote for import av storfekjøtt fra disse landene. Det er også en kvote for tilsvarende import fra Eswatini. Posisjoner der spesielt mye av importen kommer fra u-land, er vist i tabell 12.

Tabell 12 Posisjoner med dominerende importandel fra u-land i 2024. Omfatter kun posisjoner med importandel >80%

Toll- posisjon	Varegruppe	Import fra u-land (tonn)	Andel av total importmengde	Import fra u- land (mill. kr)
2302	Kli, spissmel og andre reststoffer	145 246	93 %	1 411
0803	Bananer	78 541	100 %	765
0804	Dadler, fikener, ananas osv	25 272	85 %	1 026
2304	Oljekaker etter soyaoljeutvinning	3 995	83 %	36
0202	Kjøtt av storfe, fryst	2 722	89 %	285
1204	Linfrø, også knuste	2 618	81 %	26
0409	Honning	1 516	89 %	72
0801	Kokosnøtter, paranøtter og akajounøtter (cashewnøtter)	953	97 %	33
0708	Belgfrukter, med eller uten belg	805	88 %	64
0906	Kanel og kanelblomster	191	90 %	22
1603	Ekstrakter og safter av kjøtt/flesk/fisk/krepsdyr/ bløtdyr o.a. virvelløse dyr som lever i vann	114	93 %	8

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

En stor del av importen fra u-land er råvarer som brukes i fiskefôr. En råvare som det blir importert spesielt mye av er guarmel fra India, klassifisert under posisjon 23.02. Denne brukes som proteinråvare i fôr.

Importen under posisjon 23.04 er oljekaker av soya hovedsakelig fra Brasil og Kina. Det meste av soya som brukes i norsk kraftfôr er soyamel prosessert i Norge, etter import av hele soyabønner hovedsakelig fra Brasil.

Importen av honning økte med 14 prosent i 2024. 36 prosent av importen kom fra Serbia, og 29 prosent fra Kina. Kanel kommer i stor grad fra Indonesia.

Importen av jordbruksvarer fra u-land økte i verdi, med rundt 4 prosent, fra 2023 til 2024. Aller mest ble det importert varer under posisjon 15.04, fett og oljer av fisk, til dyrefôr. Det ble importert varer innenfor denne kategorien fra u-land til en verdi av 4,1 mrd. kroner. Dette var en økning på 7 prosent fra året før, og skyldes først og fremst økte priser på verdensmarkedet. De ti posisjonene der det ble importert mest fra u-land i verdi, er vist i tabell 13.

Tabell 13 De ti største posisjonene (målt i importverdi) importert fra u-land i 2023, 2023–2024. Mill. kroner og tonn*

Toll- posisjon	Varegruppe	Verdi i mill. kroner			Mengde i tonn		
		2023	2024	Endring fra 2023	2023	2024	Endring fra 2023
1504	Fett og oljer av fisk	3 851	4 134	7 %	66 838	62 116	-21 %
2309	Tilberedt dyrefôr	3 000	2 953	-2 %	265 590	280 448	14 %
1514	Raps- og rybsolje	1 777	2 169	22 %	161 720	199 482	14 %
0901	Kaffe	1 786	1 699	-5 %	30 928	27 652	-6 %
1201	Soyabønner	1 987	1 456	-27 %	279 270	242 760	35 %
2302	Kli, spissmel o.a.reststoffer	1 270	1 411	11 %	142 150	145 246	5 %
2102	Gjær	771	1 189	54 %	18 516	21 073	10 %
1109	Hvetegluten	1 563	1 136	-27 %	71 171	74 521	9 %
0804	Dadler, fikener, ananas osv.	862	1 026	19 %	24 705	25 272	207 %
0803	Bananer	753	765	2 %	79 139	78 541	27 %
Total import fra u-land		26 865	27 839	4 %	1 550 986	1 609 913	4 %

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

*Inkluderer både import fra nulltoll-land og fra andre u-land

Brasil var det u-landet Norge importerte mest jordbruksvarer fra i 2024. Import av soyaproteinkonsentrat, under posisjon 23.09, utgjorde 45 prosent av den samlede importen fra Brasil, mens import av soyabønner utgjorde 40 prosent. Mengden kaffe importert fra Brasil gikk ned med 9 prosent i 2024, men høyere kaffepriser bidro allikevel til en økning i importen målt i kroner.

Tabell 14 De ti u-landene Norge importerer mest jordbruksvarer fra, 2022–2024. Mill. kroner og endring i prosent

	2022	2023	2024	Endring fra 2023
Brasil	6 669	7 005	7 080	1 %
Kina	2 677	3 069	2 751	-10 %
Peru	2 566	1 335	2 148	61 %
Belarus	2 016	1 593	2 104	32 %
India	1 863	1 748	1 789	2 %
Mexico	588	1 253	1 451	16 %
Sør-Afrika	883	860	999	16 %
Tyrkia	602	705	959	36 %
Marokko	727	1 260	804	-36 %
Thailand	710	712	746	5 %
Totalt	24 932	26 865	27 839	4 %

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

Etter Brasil var Kina det u-landet Norge importerte mest i 2024, målt i verdi. Importverdien fra Kina gikk ned med 10 prosent fra 2023 til 2024. Også denne importen er i stor grad fiskefôr og råvarer til dyre- og fiskefôr. Omtrent halvparten av importen målt i mengde var fôrråvaren hvetegluten.

En stor del av importen fra Peru var fett og oljer fra fisk, mye av dette går til fiskefôr. Peru var også det landet vi importerte mest avokado fra, 5 680 tonn i 2024, tilsvarende 39 prosent av den samlede norske importen av avokado.

Det aller meste, nesten 90 prosent, av importen fra Belarus er rapsolje til fôr. Målt i både verdi og mengde økte importen med mer enn 35 prosent i 2024. Etter en betydelig prisnedgang på varen i 2023 ser det dermed ut som prisen stabiliserte seg noe i 2024.

Størstedelen av importen fra India var råvarer til fiskefôr. Guarmel, en proteinråvare, stod for over 70 prosent av importverdien. Fra India importerte Norge også mye ris, druer og sesamfrø.

3.1.7 Import fra nulltoll-land

Varer fra nulltoll-land, dvs. de minst utviklede landene (MUL) og andre lavinntektsland med en befolkning på under 75 mill. innbyggere, kan importeres tollfritt til Norge.

Den største importen fra nulltoll-land i 2024, målt i verdi, var snittblomster. Størstedelen av importen kom fra Kenya, som sammen med Etiopia og Colombia stod for tre fjerdedeler av all importen av snittblomster til Norge i 2024.

Importen av fett og oljer av fisk fra nulltoll-land gikk kraftig ned fra 2023 til 2024, både målt i mengde og i verdi. Denne importen kom kun fra Mauritania. Importen økte imidlertid fra andre u-land, spesielt fra Peru, Mexico og Tyrkia.

Vi importerer også mye kaffe fra nulltoll-landene, først og fremst fra Kenya og Etiopia. Samtidig utgjorde importen fra nulltoll-land kun 5 prosent av all import av kaffe til Norge i 2024, målt i mengde.

Tabell 15 De ti største posisjonene (målt i importverdi) importert fra nulltoll-land i 2024

Toll- posisjon	Varegruppe	Verdi i mill. kroner			Mengde i tonn		
		2023	2024	Endring fra 2023	2023	2024	Endring fra 2023
0603	Snittblomster	564	595	6 %	5 947	6 001	1 %
1504	Fett og oljer av fisk	879	291	-67 %	15 314	3 846	-75 %
0901	Kaffe	141	137	-3 %	1 622	1 448	-11 %
0804	Dadler, fikener, ananas osv.	68	85	25 %	1 414	1 582	12 %
0709	Andre grønnsaker	25	27	8 %	405	407	1 %
0810	Andre friske frukter	7	23	251 %	57	178	212 %
0602	Andre levende planter/ stiklinger/ podekvister	22	20	-7 %	60	50	-17 %
1703	Melasse	56	20	-64 %	16 309	5 785	-65 %
0708	Belgfrukter	28	20	-28 %	365	237	-35 %
1905	Brød, kaker og kjeks	18	20	12 %	401	370	-8 %
Total import fra nulltoll-land		1 916	1 356	-29 %	44 114	23 954	-46 %

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

3.1.8 Importen framover

Landbruksdirektoratet forventer at importen framover vil bli påvirket av mange av de samme faktorene som har påvirket den historisk. De viktigste faktorene er utviklingen i etterspørselen etter råvarer til norskprodusert fiskefôr, og utviklingen av kostholdet vårt.

Norsk havbruksnæring påvirker import av jordbruksvarer

Vekst i havbruksnæringen har de siste årene ført til økt import av jordbruksvarer. I 2024 utgjorde importen av fiskefôrråvarer 28 prosent av verdien av jordbruksvareimporten. Dette er omtrent på nivå med 2023.

Utviklingen i norsk havbruksnæring fremover vil være avgjørende for importen av råvarer til fiskefôr.

Matvaner påvirker importen

Endring i nordmenns forbruk bidrar til endring i importen. Introduksjon av matvarer og forbrukstrender fra utlandet kan gi økt import av produkter som vi ikke kan produsere i Norge, for eksempel økt konsum av kjøttsubstitutter basert på råvarer som ikke produseres i Norge. Importen vil øke dersom det blir mer vanlig å spise produkter vi ikke dyrker her i landet, slik vi har opplevd med blant annet avokado.

Eksempelvis har importen av drikkevarer økt betydelig. Fra 2017 til 2024 økte importen med nesten 25 prosent, målt i mengde. Herunder var det spesielt importen av mineralvann, tilsatt sukker eller søtstoff, som gikk opp, med hele 50 prosent.

Klimavennlig mat

Klimahensyn påvirker forbrukervalg i stadig større grad. Hvis dette gir redusert produksjon av kjøtt og økt forbruk av plantebaserte produkter, vil det gi endringer i importen. På den ene siden blir det mindre behov for importerte kraftfôrråvarer, mens på den andre siden kan importen av plantebaserte produkter og tilhørende råvarer øke.

Klimaendringer vil føre til mer ekstremvær i framtiden. Enkelte år kan tørke eller mye regn føre til avlingssvikt, som gir større importbehov. Kornavlingen i 2023 ble hardt rammet av ekstremvær. Tørke på forsommeren og store nedbørmengder ved innhøsting påvirket både mengde og kvalitet. Også i 2024 førte regn ved innhøsting til lav kvalitet på kornet. Norskandelen i matkornet forventes å bli svært lav denne sesongen. Hyppigere episoder med ekstremvær i årene framover vil kunne føre til større variasjon i importbehovet fra år til år.

3.1.9 Selvforsyningsgrad

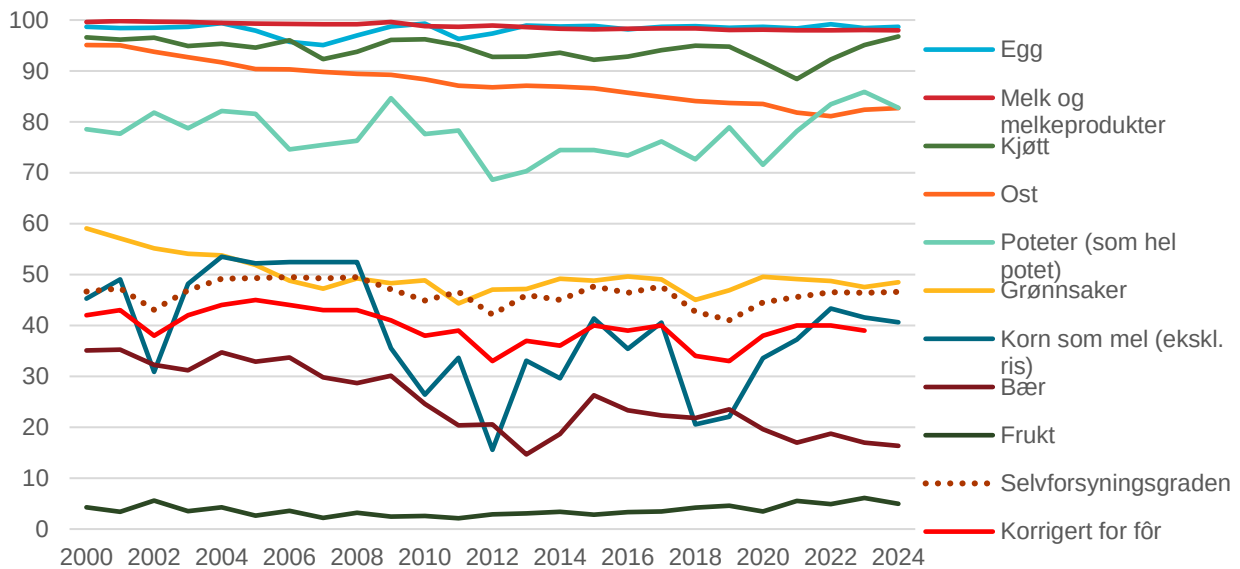
For å si noe om hvor mye norskprodusert mat vi spiser, bruker vi gjerne begrepet selvforsyningsgrad. Selvforsyningsgraden sier noe om forholdet mellom norskproduserte varer som ikke eksporteres og det totale engrosforbruket innenlands. Engrosforbruket består av all maten som konsumeres innenlands, både den norskproduserte og den som importeres. Med denne beregningsmetoden vil selvforsyningsgraden blant annet påvirkes av priser, internasjonale handelsavtaler, avlingsnivå og forbrukerpreferanser.

I tillegg til selvforsyningsgraden er det nyttig også å kjenne til *dekningsgraden*, som i større grad illustrerer muligheten vi har til å dekke matvarebehovet med norsk produksjon. I motsetning til selvforsyningsgraden, tar dette målet også eksporterte varer med i beregningen, og forholdstallet blir derfor høyere i kategorier med høy eksport. For eksempel eksporteres det hvert år betydelige mengder ost, som i en krisesituasjon kunne blitt brukt innenlands. Dekningsgraden gir likevel ikke et fullstendig mål på selvforsyningssevnen i landet, da man i en krisesituasjon også kunne lagt om kostholdet til en større andel planteprodukter. I 2023 var dekningsgraden 86,6 prosent (Helsedirektoratet, 2023).

Helsedirektoratet viser selvforsyningsgraden i sin årlige rapport «Utviklingen i norsk kosthold». Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) utfører beregningen og omregner produksjons- og handelstall fra vekt til energi (TJ). Selvforsyningsgraden kan beregnes i både energi og vekt avhengig av hva en ønsker å belyse, men i dette tilfellet er det altså energi.

Figur 55 viser utviklingen for noen viktige landbruksprodukter, samt den samlede selvforsyningsgraden for landbruksvarer. Selvforsyningsgraden inklusiv fisk var på 46,6 prosent i 2024, 0,2 prosentpoeng høyere

enn året før. Dersom en ser bort fra fisk, var den 46 prosent, også 0,2 prosentpoeng høyere enn i 2023. Tallene for både 2023 og 2024 er basert på foreløpige tall og estimater, og vil derfor kunne endres.

Figur 55 Selvforsyningsgrad på ulike kategorier fra 2000–2024, målt i energi (TJ)

Kilde: NIBIO

Selvforsyningsgraden for melk og melkeprodukter (ekskl. smør og ost) har vært stabilt høy i lang tid, og endte på 98,7 prosent i 2024. Smør er vi også så godt som selvforsynt med. For ost har det vært en nedadgående utvikling over mange år, men selvforsyningsgraden har økt noe de siste to årene, og den endte på 82,7 prosent i 2024. Samlekategorien for alle typer kjøtt ligger også høyt, med en selvforsyningsgrad på 96,8 prosent, det høyeste siden 1999. Den siste kategorien innenfor de animalske produktene er egg, hvor selvforsyningsgraden stabilt ligger tett opptil 100 prosent. De animalske kategoriene er med andre ord varegrupper hvor det stort sett er tilstrekkelig norsk produksjon til å dekke konsumet.

For flere av varegruppene med plantevekster ser vi at norsk produksjon i større grad er lavere enn etterspørselen, og vi er avhengig av å importere. For grønnsaker, bær og frukt ble selvforsyningsgraden henholdsvis 48,5, 16,3 og 5 prosent i 2024. Av disse var det kun grønnsaker som økte fra året før. For poteter har vi en selvforsyningsgrad på 82,8 prosent. Dette er 3,1 prosentpoeng lavere enn i 2023. Som figuren viser, kan det være store svingninger i selvforsyningsgraden for korn, blant annet fordi produksjonen er værutsatt. De foreløpige estimatene viser en selvforsyningsgrad av korn som mel på 40,7 prosent i 2024.

3.2 Eksport

I 2024 ble det eksportert jordbruksvarer fra Norge for 18,8 mrd. kroner. Dette var 2,6 prosent mindre enn året før.

Det eksporteres mye landbruksvarer som ikke direkte avtar råvarer fra norsk jordbruk. Blant de største eksportvarene, målt i verdi, finner vi produkter som tilberedte næringsmidler, fiskefôr, fiskemel, fiskeolje og soyamel og -olje produsert av importerte soyabønner.

En av de største eksportvarene i 2024, målt i verdi, var drikkevarer. Det ble eksportert drikkevarer for nærmere 1,4 mrd. kroner i 2024.

Eksporten av meierivarer gikk litt opp fra 2023 til 2024. På tross av økningen var den fortsatt på et lavt nivå etter den kraftige reduksjonen fra 2022 til 2023. Fra en eksport på 740 mill. kroner i 2022, endte eksporten på 120 mill. kroner i 2023, og 129 mill. kroner i 2024.

Andre varer det ble eksportert mye av var bakervarer, som ble eksportert for 890 mill. kroner i 2024. Herunder er det en spesielt stor eksport av knekkebrød. I 2024 ble det eksportert knekkebrød for mer enn 193 mill. kroner. Til sammenligning lå denne eksporten i årene 2012–2014 på rundt 15 mill. kroner per år. Nesten halvparten av eksporten av knekkebrød i 2024 gikk til USA.

3.2.1 Eksport av sentrale norske jordbruksvarer

Tabell 16 viser eksport i 2024 av utvalgte sentrale norske jordbruksvarer. Tallene inkluderer også blant annet gjenutførsel etter innenlands bearbeiding og eksport til utenlands bearbeiding.

Tabell 16 Eksport i 2024 fordelt på utvalgte varegrupper, samt endringer siste år. Mill. kroner og 1 000 tonn

	Eksport i mill. kroner		Eksport i 1 000 tonn	
	2024	Endring fra 2023	2024	Endring fra 2023
Ost	45	18 %	0,64	27 %
Kjøtt*	364	11 %	10,34	38 %
Korn	9	-4 %	0,55	-10 %
Friske frukt og bær**	22	0 %	0,59	-28 %
Friske grønnsaker***	6	-7 %	0,23	-5 %
Potet	3	476 %	0,27	1119 %

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

*Eksport under kapittel 2 og posisjonene 16.01–16.02. **Eksport under posisjonene 08.03–08.10. ***Eksport under posisjon 07.02–07.09

Av sentrale norske jordbruksvaregrupper, var det kjøtt Norge eksporterte mest av i 2024. Eksporten av kjøtt målt i verdi gikk opp med rundt 11 prosent fra året før og endte på 364 mill. kroner, eller rett i overkant av 10 300 tonn. Målt i mengde var økningen på 38 prosent. Dette inkluderer alle varenumre under tolltariffens kapittel 2, i tillegg til posisjonene 16.01 og 16.02 som omfatter bearbeidede kjøttvarer. Den største eksportartikkelen under kategorien kjøtt målt i mengde var spiselig slakteavfall.

Under eksport av kjøtt inngår også eksport av råvarer som eksporteres for bearbeiding i utlandet, og som re-importeres i bearbeidet form, som for eksempel spekeskinke og kyllingnuggets. Rundt 3 650 tonn til en verdi av 239 mill. kroner av kjøtteksporten gikk til utenlands bearbeiding i 2024. Det utgjorde rundt 66 prosent av eksportverdien og 35 prosent av den totale eksportmengden for kjøtt.

Etter en kraftig nedgang i eksporten av ost i 2023, økte denne med 18 prosent i 2024. Det var først og fremst eksporten til Danmark som økte, fra 112 tonn i 2023 til nærmere 280 tonn i 2024. Det aller meste av dette var revet ost/ostepulver.

3.2.2 Eksport per land

Som med importen, eksporterte vi i stor grad til våre naboland i 2024. Vi eksporterte mest til Sverige og Danmark.

Den dominerende eksportvaren til Sverige var soyamel, til bruk i dyrefôr, som sto for nesten en fjerdedel av eksportverdien. I tillegg var soyaolje produsert i Norge og ulike tilberedte næringsmidler de varene som det ble eksportert mest av til Sverige. En annen stor eksportvare til Sverige er sjokolade. Verdien på denne eksporten var på rundt 158 mill. kroner i 2024, 4 prosent mer enn året før.

Til Danmark ble det eksportert jordbruksvarer for nesten 2,6 mrd. kroner i 2024. Den største eksportvaren, målt i verdi, var fett og oljer av fisk, som utgjorde nesten 15 prosent av eksporten. Det ble i tillegg eksportert mye soyaolje til dyrefôr, samt mel og pelleter av fisk.

Etter Sverige og Danmark var Storbritannia det landet vi eksporterte mest varer til i 2024, målt i verdi. Den største eksportvaren innenfor jordbrukssegmentet er mel og pelleter av fisk, som sammen med fett og oljer av fisk utgjorde nærmere 64 prosent av den totale eksporten til Storbritannia.

Tabell 17 De ti landene Norge eksporterte mest jordbruksvarer til i 2024. Mill. kroner

	2022	2023	2024	Endring siste år
Sverige	3 342	3 343	3 258	-3 %
Danmark	1 949	2 757	2 609	-5 %
Storbritannia	1 277	1 466	1 919	31 %
Island	968	1 119	1 375	23 %
Tyrkia	740	1 184	1 189	0 %
USA	1 219	1 120	1 143	2 %
Tyskland	967	1 032	960	-7 %
Færøyene	710	941	934	-1 %
Nederland	718	766	684	-11 %
Kina	249	356	456	28 %
Totalt	16 964	19 293	18 795	-3 %
Topp ti utgjør	72 %	73 %	77 %	

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

4 Vedlegg

Import av jordbruksvarer fordelt på kapitler, betydelige posisjoner under enkelte kapitler er framhevet i kursiv

Tabell 18 Importverdi av jordbruksvarer fordelt på kapitler

Import i mill. kroner	2020	2021	2022	2023	2024	Endring siste år
01. Levende dyr	223	253	358	258	211	-19 %
02. Kjøtt	1 369	1 763	1 557	1 268	1 166	-8 %
04. Melk, meieriprodukter, egg og honning	1 656	1 769	1 899	2 229	2 518	13 %
05. Animalske produkter ellers	674	617	782	677	750	11 %
06. Levende planter	2 387	2 412	2 392	2 480	2 507	1 %
07. Poteter og grønnsaker	4 175	4 398	4 981	5 827	5 683	-2 %
08. Frukt, bær og nøtter	7 365	7 112	7 481	8 148	8 792	8 %
09. Kaffe, te og krydder	2 238	2 210	3 006	3 135	3 150	0 %
09.01 Kaffe	1 805	1 800	2 593	2 621	2 603	-1 %
10. Korn	1 358	1 479	2 063	1 945	2 484	28 %
11. Mel	3 029	3 223	4 097	4 875	4 470	-8 %
11.09 Hvetegluten	2 599	2 839	3 670	4 304	3 920	-9 %
12. Oljeholdige frø og frukter	2 530	3 481	3 467	3 808	3 180	-16 %
15. Animalske og vegetabiliske oljer	10 693	12 628	16 308	18 267	20 185	10 %
15.04 Fett og oljer av fisk	4 445	3 986	5 820	9 747	11 001	13 %
15.14 Raps- og rybsolje	4 711	6 839	7 208	5 429	5 349	-1 %
16. Kjøttprodukter	449	512	536	628	659	5 %
17. Sukker og sukkervarer	1 770	2 018	2 167	2 902	3 053	5 %
18. Kakao og sjokolade	2 367	2 529	2 673	3 387	4 434	31 %
19. Bakervarer	6 014	6 061	6 665	8 092	8 224	2 %
19.05 Brød og bakverk	3 890	3 903	4 288	5 271	5 471	4 %
20. Frukt- og grønnsaksprodukter	2 585	2 645	2 838	3 302	3 591	9 %
21. Tilberedte næringsmidler	4 553	4 906	5 459	6 442	7 283	13 %
21.06 Andre tilberedte næringsmidler)	2 425	2 494	2 606	2 948	3 173	8 %
22. Drikkevarer	9 271	9 656	10 360	11 432	11 348	-1 %
22.04 Vin	4 762	4 871	4 875	5 540	5 359	-3 %
23. Tilberedt dyrefôr	12 158	13 846	18 365	18 456	18 215	-1 %
23.01 Mel og pelleter av fisk	2 217	2 826	4 224	5 072	4 751	-6 %
23.09 Tilberedt dyrefôr	7 671	8 173	10 523	9 443	9 832	4 %
24. Tobakk	5 036	5 566	4 849	5 065	5 516	9 %
35. Proteiner, modifisert stivelse osv	224	204	295	367	354	-3 %
Andre jordbruksprodukter*	423	365	370	562	397	-29 %
Total import	82 547	89 652	102 969	113 552	118 169	4 %

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

*Import under kapitlene 13. Skjellakk og gummi osv., 14. Vegetabiliske flettematerialer, 29. Sorbitol, 33. Flyktige vegetabiliske oljer, 38. Stivelse og sorbitol, 41. Råd huder og skinn, 43. Pelsskinn, 50. Silke, 51. Ull, 52. Bomull og 53. Andre vegetabiliske tekstilfibre.

Eksport av jordbruksvarer fordelt på kapitler, betydelige posisjoner under enkelte kapitler er framhevet i kursiv

Tabell 19 Eksportverdi av jordbruksvarer fordelt på kapitler

Eksport i mill. kroner	2020	2021	2022	2023	2024	Endring siste år
01. Levende dyr	75	83	85	138	88	-36 %
02. Kjøtt	255	265	265	309	341	10 %
04. Melk, meieriprodukter, egg og honning	618	482	738	145	154	6 %
05. Animalske produkter ellers	298	287	364	366	726	98 %
06. Levende planter	31	47	50	48	48	0 %
07. Poteter og grønnsaker	13	9	8	37	14	-63 %
08. Frukt, bær og nøtter	36	39	41	67	51	-23 %
09. Kaffe, te og krydder	61	52	62	93	83	-10 %
10. Korn	9	6	7	9	9	-4 %
11. Mel	113	116	53	42	36	-15 %
12. Oljeholdige frø og frukter	72	68	48	48	39	-17 %
15. Animalske og vegetabiliske oljer	2 767	2 732	3 517	4 405	4 112	-7 %
15.04 Fett og oljer av fisk	1 928	1 762	2 249	3 168	2 882	-9 %
16. Kjøttprodukter	38	39	69	52	73	41 %
17. Sukker og sukkervarer	31	35	52	42	46	8 %
18. Kakao og sjokolade	352	338	403	532	625	17 %
19. Bakervarer	508	525	739	840	890	6 %
20. Frukt- og grønnsaksprodukter	140	139	139	185	217	17 %
21. Tilberedte næringsmidler	2 186	2 424	2 685	3 042	2 902	-5 %
21.06 Andre tilberedte næringsmidler	2 009	2 162	2 318	2 695	2 515	-7 %
22. Drikkevarer	1 031	1 102	1 122	1 180	1 361	15 %
23. Tilberedt dyrefôr	4 110	4 991	5 853	7 117	6 399	-10 %
23.01 Mel og pelleter av fisk	1 184	1 659	1 497	2 022	2 308	14 %
23.04 Soyamel	824	847	934	1 187	1 103	-7 %
23.09 Tilberedt dyrefôr	1 893	2 321	3 165	3 751	2 852	-24 %
35. Proteiner, modifisert stivelse osv	226	224	304	180	169	-6 %
41. Rå huder og skinn	194	264	280	339	286	-16 %
43. Pelsskinn og varer derav	207	129	21	16	33	98 %
51. Ull og dyrehår, garn	18	20	27	27	30	11 %
Andre jordbruksprodukter*	25	23	36	34	64	88 %
Total eksport	13 413	14 438	16 964	19 293	18 795	-3 %

Kilde: SSBs utenrikshandelsstatistikk

*Eksport under kapitlene 13. Skjellakk og gummi osv., 14. Vegetabiliske flettematerialer, 24. Tobakk, 29. Sorbitol, 33. Flyktige vegetabiliske oljer, 38. Stivelse og sorbitol, 50. Silke, 52. Bomull og 53. Andre vegetabiliske tekstilfibre.

Ordliste

EFTA

European Free Trade Association (Det europeiske frihandelsforbundet). Består av Island, Liechtenstein, Norge og Sveits.

EØS

Det europeiske økonomiske samarbeidsområde. Et samarbeid inngått mellom EU og tre av de fire medlemsstatene i EFTA, herunder Norge, Island og Liechtenstein. Samarbeidet har som formål å knytte landene til EUs indre marked.

FAO

Food and Agriculture Organization of the United Nations (FNs ernærings- og landbruksorganisasjon).

IGC

International Grains Council (Det internasjonale kornrådet). Mellomstatlig organisasjon som fremmer samarbeid om og åpenhet i handelen med korn, stabile kornmarkeder og matsikkerhet.

Mercosur

Mercado Común del Sur (Det søramerikanske fellesmarkedet). Består av Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay. EU og Mercosur fullførte forhandlinger om en frihandelsavtale i juni 2019. I august samme år ble EFTA-landene enige med Mercosur-landene om utkast til en frihandelsavtale, som vil bli den største i EFTAs historie.

PGE

Planlagt gjennomsnittlig engrospris. blir fastsatt av markedsregulator Nortura for egg, storfekjøtt og lam. Prisen står for et halvår om gangen, og det tas sikte på at akkumulert noteringspris for perioden skal ligge nært opptil planlagt gjennomsnittlig engrospris.

RÅK-varer

Bearbeidede landbruksvarer (bakervarer, sukkervarer, supper, sauser, pizza mv.). Denne typen varer er omfattet av en ordning med råvarepriskompensasjon (RÅK), der prisforskjellene mellom Norge og utlandet blir kompensert. Slik skal næringsmiddelindustrien i Norge kunne produsere og omsette industrielt bearbeidede landbruksvarer basert på norskproduserte landbruksråvarer og samtidig være konkurransedyktig med utlandet. RÅK-ordningen er forankret i EØS-avtalens protokoll 3.

WTO

World Trade Organization (Verdens handelsorganisasjon). Global organisasjon som regulerer handel mellom stater. Etablert i 1995.

Referanser

- Agri Analyse. (2025). *Bondens prisindeks*. Hentet fra <https://www.agrianalyse.no/bondens-prisindeks/category890.html>
- AHDB. (2024). *Beef market update*. Hentet fra <https://ahdb.org.uk/news/beef-market-update-effects-of-the-contracting-herd-in-the-us-are-felt-globally>
- AHDB. (2025). *GB deadweight sheep prices*. Hentet fra <https://ahdb.org.uk/lamb/gb-deadweight-sheep-prices>
- Branthôme, F.-X. (2024). *Italy: uncertainty from north to south*. Hentet fra https://www.tomatonews.com/en/italy-uncertainty-from-north-to-south_2_2428.html
- Brzezinski, B. (2025). *EU fertilizer dilemma: How to kill Putin's profits without hitting farmers*. Hentet fra <https://www.politico.eu/article/brussels-fertilizer-fumble-trying-to-hurt-russia-without-enraging-eu-farmers/>
- CEPEA. (2025a). *Cattle*. Hentet fra <https://www.cepea.esalq.usp.br/en/indicator/cattle.aspx>
- CEPEA. (2025b). *Poultry*. Hentet fra <https://www.cepea.esalq.usp.br/en/indicator/poultry.aspx>
- CLAL.it. (2025). *Milk prices overview*. Hentet fra https://www.clal.it/en/?section=grafici_latte
- Comex Stat. (2025). *Comex Stat*. Hentet fra <https://comexstat.mdic.gov.br/en/home>
- EU-kommisjonen. (2024a). *EU Agricultural Outlook 2024 - 2035*. Luxembourg. Hentet fra https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/48b04248-de6c-4608-bbcf-f2c9e0ed9d2b_en?filename=agricultural-outlook-2024-report_en.pdf
- EU-kommisjonen. (2024b). *Market situation for eggs December 2024*. Hentet fra https://agriculture.ec.europa.eu/farming/animal-products/eggs_en
- EU-kommisjonen. (2024c). *Short-term outlook for EU agricultural markets, Autumn 2024*. Brussel. Hentet fra https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/e1a6bce8-efe4-4425-ae4b-9b310277034c_en?filename=short-term-outlook-autumn-2024_en.pdf
- EU-kommisjonen. (2025a). *Agri-food Data Portal*. Hentet fra https://agridata.ec.europa.eu/extensions/DataPortal/agricultural_markets.html
- EU-kommisjonen. (2025b). *DG AGRI DASHBOARD: DAIRY PRODUCTS*. Hentet fra https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/c9474932-d061-4169-80f1-38951aa8615e_en?filename=dashboard-dairy_en.pdf
- EU-kommisjonen. (2025c). *EU averages of main dairy commodities*. Hentet fra https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/413a6600-3082-4a9a-82a0-b9f6048b5449_en?filename=eu-dairy-commodity-prices_en.pdf
- EU-kommisjonen. (2025d). *EU PRICES of COW's RAW MILK*. Hentet fra https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/cd84dd7e-e105-4057-82d9-e1f9bcb5c153_en?filename=eu-raw-milk-prices_en.pdf
- EU-kommisjonen. (2025e). *Weekly market prices for eggs*. Hentet fra https://agriculture.ec.europa.eu/farming/animal-products/eggs_en
- European Food Safety Authority. (2025). *Avian influenza*. Hentet fra <https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/avian-influenza>

- Eurostat. (2024). *Crop production in EU standard humidity*. Hentet fra <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>
- Expana. (2024). *Freight Rates Spike: How Trump's Reelection and Tariff Policies Are Shaping Global Shipping Costs*. Hentet fra <https://www.expanamarkets.com/insights/article/freight-rates-spike-how-trumps-reelection-and-tariff-policies-are-shaping-global-shipping-costs/>
- FAO. (2024a). *Food Outlook. Biannual report on global food markets. November*. Roma. Hentet fra Markets and Trade: <https://www.fao.org/markets-and-trade/publications/food-outlook-archive/en>
- FAO. (2024b). *Meat Market Review: Emerging trends and outlook in 2024*. Rome. Hentet fra <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/0d3971d1-2fba-4381-8bac-b3a251ee716a/content>
- FAO. (2025a). *FAO Food Price Index*. Hentet fra <https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>
- FAO. (2025b). *FAOSTAT*. Hentet fra <https://www.fao.org/faostat/en/#data>
- Folkehelseinstituttet. (2024). *Om fugleinfluensa*. Hentet fra <https://www.fhi.no/ss/influensa/fugleinfluensa/fakta-om-fugleinfluensa/#forekomst-internasjonalt>
- Global Dairy Trade. (2025). Hentet fra <https://www.globaldairytrade.info/>
- Helsedirektoratet. (2023). *Utviklingen i norsk kosthold 2023*. Hentet fra <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/utviklingen-i-norsk-kosthold/utviklingen-i-norsk-kosthold-2023-fullversjon.pdf?download=false>
- Hovland, K. M. (2025). *Dyreste dollar siden 2020*. Hentet fra <https://e24.no/boers-og-finans/i/Eyq605/dyreste-dollar-siden-2020>
- IEA. (2025). *Gas market report, Q1 2025*. Hentet fra <https://www.iea.org/reports/gas-market-report-q1-2025>
- Mattilsynet. (2025). *Afrikansk svinepest*. Hentet fra <https://www.mattilsynet.no/dyr/dyresykdommer/afrikansk-svinepest>
- Mellemstrand, C. (2024). *Nå blir gjødsla billigere*. Hentet fra <https://www.nationen.no/na-blir-gjodsla-billigere/s/5-148-576266>
- Milchland Niedersachsen. (2025). Hentet fra <https://milchland.de/milchprofis/markt-und-statistik/notierungsergebnisse/>
- MLA. (2024a). *A year in review: the Australian sheep and lamb market*. Hentet fra <https://www.mla.com.au/news-and-events/industry-news/a-year-in-review-the-australian-sheep-and-lamb-market/>
- MLA. (2024b). *Record-breaking beef exports*.
- MLA. (2025a). *Australian sheep over the hooks prices*. Hentet fra <https://www.mla.com.au/prices-markets/statistics/australian-sheep-oth/>
- MLA. (2025b). *US imported beef*. Hentet fra <https://www.mla.com.au/prices-markets/overseas-markets/us-imported-beef/>
- Niléhn, A. (2025). *Gaspriset stiger igjen - Gödsel kan bli dyrare*. Hentet fra <https://lantbruksnytt.se/gaspriset-stiger-igen-godsel-kan-bli-dyrare/>

- Norges Bank. (2025). *Valutakurser*. Hentet fra <https://www.norges-bank.no/tema/Statistikk/Valutakurser/>
- OECD/FAO. (2024). *OECD-FAO Agricultural Outlook 2024-2033*. Paris/Roma: OECD/FAO.
- Staff, D. (2024). *Spain, Tomato Campaign 2024: Uncertainties and Difficulties between Falling Yields and Chinese Competition*. Hentet fra <https://cibuslink.it/en/spagna-campagna-pomodoro-2024-incertezze-e-difficolta-tra-calo-delle-rese-e-concorrenza-cinese/>
- Süddeutsche Butter- und Käse-Börse e.V. Kempten. (2025). Hentet fra <https://www.butterkaeseboerse.de/aktuelles/notierungen/>
- UNCTAD. (2024a). *Trade and Development Report*. United Nations.
- UNCTAD. (2024b). *Vulnerability of supply chains exposed as global maritime chokepoints come under pressure*. Hentet fra <https://unctad.org/press-material/vulnerability-supply-chains-exposed-global-maritime-chokepoints-come-under-pressure>
- USDA. (2024a). *Chickens and Eggs*. Hentet fra <https://usda.library.cornell.edu/concern/publications/fb494842n>
- USDA. (2024b). *Germany: Prognosfruit 2024 - EU Production Down for Apples Up for Pears*. Hentet fra <https://www.fas.usda.gov/data/germany-prognosfruit-2024-eu-production-down-apples-pears>
- USDA. (2025a). *Agricultural Marketing Service*. Hentet fra https://mymarketnews.ams.usda.gov/public_data?slug_id=1048
- USDA. (2025b). *GATS*. Hentet fra <https://apps.fas.usda.gov/gats/default.aspx>
- USDA. (2025c). *Individual Dairy Market News Commodity Reports*. Hentet fra <https://www.ams.usda.gov/market-news/individual-dairy-market-news-commodity-reports#International>
- USDA. (2025d). *Livestock, Dairy, and Poultry Outlook: January 2025*. Hentet fra https://ers.usda.gov/sites/default/files/_laserfiche/outlooks/110745/Dairy%20Forecasts.xlsx?v=74550
- USDA. (2025e). *Market news*. Hentet fra <https://marketnews.usda.gov/mnp/py-report-config>
- USDA. (2025f). *Shell Eggs: Weekly Combined Regional Shell Eggs (Fri)*. Hentet fra <https://usda.library.cornell.edu/concern/publications/mg74qm120?locale=en>
- Verdensbanken. (2024). *Oversupply Could Mute Effects of Wider Middle-East Conflict on Oil Prices*. Hentet fra <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/10/29/commodity-markets-outlook-october-2024-press-release>
- Zuivel.nl. (2025, januar 24). *Zuivelnoteringen*. Hentet fra <https://www.zuivelnl.org/marktinformatie/zuivelnoteringen>

LANDBRUKSDIREKTORATET

POSTADRESSE:
Postboks 56, 7701 Steinkjer

TELEFON: 78 60 60 00

E-POST: postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

BESØKSADRESSE:
Innspurten 11 D, 0663 Oslo

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:
Løkkeveien 111, 9510 Alta

LANDBRUKSDIREKTORATET STEINKJER

BESØKSADRESSE:
Skolegata 22, C-bygget, 7713 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no
